



การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
THE MONASTERY DEVELOPMENT FOR CULTURAL TOURISM,
SAMROIYOD DISTRICT, PRACHUAPKHIRIKHAN PROVINCE

พระครูโสภณธำรงกิตติ์ (กิตติศักดิ์ สุทนต์จิตโต)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐



การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระครูโสภณธำรงกิตติ์ (กิตติศักดิ์ สุทฺธจิตฺโต)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



The Monastery Development for Cultural Tourism, Samroi-yod
District, Prachuapkhirikhan Province

Phrakhrusophon-dhamrongkit (Kitisak Suddhacitto)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)



บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง
“การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระอุดมสิทธินายก,ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

กรรมการ

(พระมหากังวาล ธีรธมโม,ดร.)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ผศ.ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระมหากังวาล ธีรธมโม,ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ผศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูโสภณธำรงกิตติ)

ชื่อสารนิพนธ์ : การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัย : พระครูโสภณธำรงกิตต์ (กิตติศักดิ์ สุทธิจิตโต)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

: พระมหากังวาล ธีรธมโม, ดร., ปธ.๙,
 พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)

: พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร.
 พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ) ,
 ศศ.ม. (การจัดการการพัฒนาสังคม), รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๒. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน ๕ วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีสตกฐ วัดพุ วัดตาลเจ็ดยอด วัดหุบตาโคตร และวัดหนองข้าวเหนียว จำนวน ๓๘๐ คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยการหาค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ๑๒ รูป/ท่าน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ คือ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๓) ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือ

บุคลากรของวัดในการให้บริการ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔) ด้านการการพัฒนากิจกรรมภายในวัด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๒)

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าเพศ มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในส่วนของอายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชน

๓. ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สิ่งก่อสร้าง สาธารณูปการ บางอย่างมีความสวยงามแต่มองดูแล้วไม่เข้ากับบริบทของวัดที่ต้องอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมไทยแต่เดิมไว้ และมีคฤหบดีก็นำเที่ยวหรือวิทยากรในวัดมีน้อยไม่เพียงพอ อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง ไม่ทันสมัยเท่าที่ควร

ในส่วนของข้อเสนอแนะ พบว่าควรนำดำเนินนโยบาย 5ส. (สะอาด สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย) มาปรับใช้ ส่วนพระและคฤหบดีต้องมีทักษะภาษาที่สาม เช่น อังกฤษ จีน เป็นพื้นฐาน อีกทั้งการบริหารจัดการเงินจัดปัจจัยให้โปร่งใส ทั้งการได้มาและการกระจายลงในกิจกรรมที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสมเหตุสมผล

Research Paper Title : The Monastery Development for Cultural Tourism,
Samroi-yod District, Prachuapkhirikhan Province

Researcher : Phrakhrusophon-dhamrongkit (Kitisak Suddhacitto)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Pramaha Kungwal Dhiradhammo, Dr, Pali 9,
B.A. (Buddhist Management),
M.A. (Buddhist Management)
Ph.D. (Buddhist Management)

: Phrakrusangharakkiet-tisak Kittipañño, Asst.Prof. Dr.
B.A. (Public Administration),
M.A. (Social Development Management),
D.P.A. (Public Administration)

Date of graduation : March 15, 2018

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study opinions toward The Monastery Development for Cultural Tourism, Samroi-yod District, Prachuapkhirikhan Province 2) to compare The Monastery Development for Cultural Tourism, Samroi-yod District, Prachuapkhirikhan Province classified by personal factors and 3) to study the problems and suggestions toward The Monastery Development for Cultural Tourism, Samroi-yod District, Prachuapkhirikhan Province

This research was a mixed methods research. The data of quantitative research were collected from field study. The samples were tourists 380 people from 5 Temple for Cultural Tourism in Samroi-yod District, Prachuapkhirikhan Province. (Samroi-yod Temple, Phu Temple, Tarn-jetyod Temple, Hooptakod Temple and Nhongkaoneaw Temple) The research tools were questionnaires with closed-ended and open-ended questions. The data were analyzed by the statistics; frequencies, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test with One Way ANOVA, and Least Significant Difference: LSD. The data of qualitative research were analyzed by documentary analysis and in-depth interview with 12 key informants by content analysis.

The results of this research were found as follows. 1. Opinions of people toward the Monastery Development for Cultural Tourism, Samroi-yod District, Prachuapkhirikhan Province on the overall were the high level ($\bar{X} = 3.63$), and when

considering each aspect was the highest level at all aspects. When ordering from high aspect to low aspect was religious places aspect ($\bar{X} = 3.73$), religious personal aspect ($\bar{X} = 3.64$), and Activities within the temple aspect ($\bar{X} = 3.52$) respectively. 2. The comparative results of opinions toward The Monastery Development for Cultural Tourism, Samroi-yod District, Prachuapkhirikhan Province classified by personal factors found that sex affecting different opinions significantly at 0.05, But age, educational degree, and occupation did not affect to opinions of people. 3. The Problems and obstacles to the development of cultural tourism in Sam Roi Yot district. It was found that some of the facilities were beautiful, but they did not match the context of the temples that preserved the original Thai artistic and cultural heritage. There are not enough tour guides or trainers. The promotion of tourism is not thorough. Not as modern as it should be.

The suggestions were found as follows. The policy should be implemented 5S (SEIRI = Clearing Up, SEITON = Organizing, SEISO = Cleaning, SEIKETSU = Standardizing, SHITSUKE = Training & Discipline) to adapt the Monks and the guide must have a third language skills, such as English, Chinese as a basis, and the management of the money to be transparent. Both the acquisition and dissemination of the activities that promote Buddhism and cultural tourism are reasonable.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเพราะอาศัยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ คือ พระมหากังวาล ธีรธมโม, ดร.และ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร. ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณประธานและคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในการสอบสารนิพนธ์ คือ พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร., ผศ.ดร.อุทัย สติมัน และ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย คือ พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร., พระครูวิสุทธาจารย์, ดร., พระครูวาทีวรัณ, ดร., พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ขยทนต์, ดร. และ ผศ.ดร. ธิติวุฒิ หนัมนิ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขบทคัดย่อสารนิพนธ์ คือ ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขรูปแบบสารนิพนธ์ คือ อาจารย์ยุทธนา ขวัญเมือง

ขอกราบขอบพระคุณพระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม ชิวสุทฺโธ) เจ้าอาวาสวัดพุ พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน ตปสีโล) ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดศาลาลาย พระมหาจำนง จรณธมโม เจ้าอาวาสวัดตาลเจ็ดยอด พระครูสีลจันทราภรณ์ (จวน จันทสีโล) เจ้าอาวาสวัดบางปู พระครูกิตติญาณพิสุทธิ์ (สมชาย กิตติญาณ) เจ้าอาวาสวัดไร่ไหมสามัคคี พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรรงค์ วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นายดำริห์ กำปั่นวงศ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามร้อยยอด นางสาวชัยณัฐ จันทร์พูน นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการอำเภอสามร้อยยอด นายสิทธิศักดิ์ น้อยผล กำนันตำบลสามร้อยยอด นายประจักษ์ เงินศรี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ บ้านตาลเจ็ดยอดตำบลศาลาลาย นางลำเพย ศิวิลัย กรรมการวัดหุบตาโคตร ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเชิงลึก และขออนุโมทนาขอบคุณประชาชนในอำเภอสวนผึ้ง ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยตอบแบบสอบถามทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อประจวบ – คุณแม่สำรวย แจ่มสว่าง และเพื่อนนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ทุกูปที่คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่ บิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ และญาติสนิทมิตรสหาย ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง รวมทั้งบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างงานวิจัยฉบับนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระครูโสภณธำรงกิตติ์ (กิตติศักดิ์ สุทฺธจิตฺโต)

๑ มกราคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๘)
สารบัญแผนภาพ	(๑๐)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๑)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๗
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๑๓
๒.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๓๒
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๗
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๖
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก	๖๖
๓.๓ เครื่องมือในการวิจัย	๖๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๗๔
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน	๗๔
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๗๖
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๘๐
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ตามวิสัยทัศน์เชิงนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	๙๒
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ตามวิสัยทัศน์เชิงนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	๙๕
๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๐๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๐๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๑
บรรณานุกรม	๑๑๓
ภาคผนวก	๑๒๓
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๒๔
ภาคผนวก ข. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ	๑๓๐
ภาคผนวก ค. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๓๖
ภาคผนวก ง. ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try Out)	๑๓๘
ภาคผนวก จ. หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก	๑๔๑
ภาคผนวก ฉ. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๕๕
ประวัติผู้วิจัย	๒๖๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	ประเภทของนักท่องเที่ยว	๒๘
๓.๑	จำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน ๕ วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๖๘
๔.๑	จำนวน และค่าร้อยละของนักท่องเที่ยว	๗๔
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม	๗๖
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	๗๗
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	๗๘
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	๗๙
๔.๖	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามเพศ	๘๐
๔.๗	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามอายุ	๘๑
๔.๘	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๘๒
๔.๙	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามอาชีพ	๘๓
๔.๑๐	ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐาน	๘๔
๔.๑๑	ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	๙๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๒	ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศานุบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	๙๓
๔.๑๓	ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	๙๓
๔.๑๔	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	๙๔
๔.๑๕	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศานุบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	๙๔
๔.๑๖	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	๑๐๙

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	แบบจำลองการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๒๙
๒.๒	ขั้นตอนการวางแผนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	๓๐
๒.๓	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕
๒.๔	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๐๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ “พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙ ซึ่งมีจำนวน ๔๕ เล่ม ใน การวิจัย ได้ใช้ชื่อย่อ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.นวก	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	นวกนิบาต	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้ “พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙” เป็นหลักการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๑๓/๒๙๕. หมายความว่า ระบุถึง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิภวรรค ฉบับ ภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๓๑๓ หน้า ๒๙๕ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้ประชาชน และเพิ่มรายได้ให้ประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมี บทบาทสำคัญ ในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคตามนโยบายของรัฐบาล โดยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย โดยเน้นการประสานงานระหว่างเครือข่าย ภาครัฐกับภาคเอกชน กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการ สร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างและกระตุ้น จิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย^๑ สถานการณ์การท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทยมีกระแสความนิยมเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เป็นลำดับ นับตั้งแต่มีการรณรงค์ภายใต้โครงการไทยเที่ยวไทย ในปี พ.ศ.๒๕๔๔ โครงการเที่ยวทั่ว ไทยไปได้ทุกเดือน ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และโครงการ Unseen Thailand ปี พ.ศ.๒๕๔๖-๒๕๔๗ซึ่งส่งผล ให้คนไทยหันมาท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากในปี พ.ศ.๒๕๔๗ เศรษฐกิจ ภายในประเทศที่ฟื้นตัวและมีการส่งเสริมการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภายใต้ โครงการ Unseen Thailand จนถึงปัจจุบันก็ยังมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง^๒

ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและศิลปวัฒนธรรม ที่สำคัญ ของมนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัด พระปรางค์ อุโบสถ วิหาร สถูปเจดีย์ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ หอ ไตร นั้นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชนชาติไทยสะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และ เทคโนโลยี การจัดการของผู้คนในสังคมเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านโบราณคดี ศาสนสถาน วัฒนธรรม จารีตประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์ฯ ทรัพยากรการ ท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดนั้น นับว่ามีคุณค่าและมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะวัด เป็นแหล่งที่เชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและเป็นสถานที่รวบรวมมรดก

^๑พระมหาธวัช สิริมงคล (มาตรา), “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขวง (พระอาราม หลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, *พุทธศาสนมทบทวน* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑.

^๒ดลใจ มณีงาม, “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยว ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย ราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

ศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันวิจิตรงดงามเพียบพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความเป็นอัจฉริยะของบรรพบุรุษ นอกจากนี้วัดยังประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทั้งทางภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงาม วัดจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมียุทธศาสตร์ทางศิลปะที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ^๓

วัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะมีพุทธศิลป์เป็นแหล่งจิตใจ พุทธศิลป์เป็นทัศนูปกรณ์ในการสอนธรรมะได้อย่างยอดเยี่ยม ฉะนั้นเมื่อศึกษาความหมายของพุทธศิลป์ให้ลึกซึ้ง ลงไปแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องของธรรมะทั้งสิ้น จึงเห็นว่าการอนุรักษ์ไว้นั้นมีคุณค่าทางการดำรงพระพุทธศาสนาไว้ และเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย และยังเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชาติดีขึ้นได้ ฉะนั้นวัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่า เพราะเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรม มีทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม^๔ ธรรมการศาสนา เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวสัมพันธ์กับศาสนาเพื่อให้วัดต่างๆ ในเส้นทางแสวงบุญเป็นสิ่งเชื่อมโยงศาสนากับประชาชนเข้าด้วยกัน โดยให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับเอาคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของวิถีชีวิตแบบไทย ไปสู่การยกระดับสังคมที่มีคุณภาพ เนื่องจากการท่องเที่ยวแนวศาสนานี้จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองก็จะมีจิตผูกพันกับศาสนา ผ่านความประทับใจที่ได้จากการท่องเที่ยว^๕

วัดในเขตอำเภอสามร้อยยอด^๖ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีทั้งหมด ๒๒ วัด ซึ่งมีวัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญและโดดเด่นอยู่ ๕ วัด ได้แก่ วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีสตถู วัดพุ วัดตาลเจ็ดยอด วัดหุบตาโคตร และวัดหนองข้าวเหนียว หากแต่การจัดการวัดในสภาพปัจจุบันนี้ มักจะประสบปัญหาต่างๆ เช่น ด้านการจัดการศาสนสถาน ด้านการจัดการศาสนบุคคลหรือบุคลากรในวัด ด้านการจัดการกิจกรรมภายในวัด และด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินการในด้านต่างๆ เหล่านี้ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร จึงทำให้เกิดเป็นปัญหาในหลายๆ อย่าง เช่น ประชาชนที่มาท่องเที่ยวเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อวัด เนื่องจากวัดไม่สะอาด มีสิ่งปลูกสร้างไม่สวยงามเหมือนที่ตั้งใจตั้งแต่ต้น เมื่อพบเห็นของจริงมีสภาพที่ไม่น่าชื่นชม หรือมาแล้วไม่เกิดความแตกต่างๆ เช่น มีที่จอดรถน้อย ที่นั่งพักไม่เพียงพอต่อจำนวนประชาชนที่มาวัด ห้องน้ำ - ห้องสุขาสกปรกหรือมีจำนวนน้อย เจ้าหน้าที่หรือ

^๓วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี, “การท่องเที่ยว” ใน ตำรา-เอกสารวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: ภาคพัฒนา ตำราและเอกสารวิชาการ, หน่วยศึกษานิเทศก์, ๒๕๓๓), หน้า ๘๙-๙๐.

^๔พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง, “การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์”, **ปริญญาณิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^๕กรรณิกา คำดี, “วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว” **รายงานการวิจัย**, วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘), หน้า ๑๘๐

^๖สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด, **วัดในเขตอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**, มติมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๓ / ๒๕๕๑ มติที่ ๘๙ / ๒๕๕๑ : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด, ๒๕๕๑, ถ่ายเอกสารอัดสำเนา.

บุคลากรของทางวัดมีจำนวนหรือกิจวัตรที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่พบได้มาก หากไม่ดำเนินการพัฒนาหรือหาทางแก้ไข ย่อมที่จะทำให้ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวเริ่มตีตัวออกห่างจากวัดไป ความเสื่อมใสศรัทธาที่ลดลงตามไปด้วย

ผู้วิจัยเองเป็นเจ้าของวัด เป็นเจ้าอาวาส พระสังฆาธิการในพื้นที่ดังกล่าว ประกอบกับวัดในปกครองคือ วัดหุบตาโคตร เป็นวัด ๑ ใน ๕ ที่ได้รับความสนใจประชาชนและนักท่องเที่ยวให้เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของอำเภอสามร้อยยอด จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อให้ทราบถึงหลักการวิธีการและแนวทางการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในสภาวะแวดล้อมปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในระยะยาวแก่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอสามร้อยยอด วัด พระสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน ๕ วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีสตถู วัดพุ วัดตาลเจ็ดยอด วัดหุบตาโคตร และวัดหนองข้าวเหนียว เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเป็นหลักในการพัฒนาวัดและคณะสงฆ์ต่อไปให้สามารถนำไปบูรณาการประยุกต์ใช้เพื่อความดำรงอยู่ของวัดและพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในสังคมไทยสืบไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยมุ่งศึกษากระบวนการพัฒนา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ ๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ๒. ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ และ ๓. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กำหนดขอบเขตด้านตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและอาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยมุ่งศึกษากระบวนการพัฒนา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ด้านการพัฒนา ศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ และด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๓.๑ ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน ๕ วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีสตกฐ วัดพุ วัดตาลเจ็ดยอด วัดหุบตาโคตร และวัดหนองข้าวเหนียว โดยใช้สูตรของคอคแรน (Cochran) ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากทราบแต่เพียงว่ามีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจำนวนมาก แต่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน โดยผู้วิจัยกำหนดให้ สัดส่วนของประชากรเท่ากับ ๐.๔๕ ต้องการระดับความเชื่อมั่น ๙๕% และยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ ๕% ดังนั้นจะใช้กลุ่มตัวอย่างประชาชนและนักท่องเที่ยวจำนวน ๓๘๐ คน แบ่งเฉลี่ย ๕ วัดๆ ละ ๗๖ คน

๑.๔.๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๒ รูป/ท่าน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญและโดดเด่นในอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้ง ๕ วัด ได้แก่ วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีสตกฐ วัดพุ วัดตาลเจ็ดยอด วัดหุบตาโคตร และวัดหนองข้าวเหนียว

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึง พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ นักท่องเที่ยวที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การพัฒนา หมายถึง การเติบโต ความเจริญ ความก้าวหน้า ความรุ่งเรือง การดำเนินกิจกรรมทางด้านศาสนสถาน ด้านศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ ด้านกิจกรรมภายในวัด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งของวัดและชุมชน

๑.๖.๒ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวและการเยี่ยมชมสถานที่ที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม เช่น การชนโบราณสถาน โบราณวัตถุ ปราสาท วัด เจดีย์ ประเพณี รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล

๑.๖.๓. วัด หมายถึง วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญและโดดเด่นในอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้ง ๕ วัด ได้แก่ วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีสตกฐ วัดพุ วัดตาลเจ็ดยอด วัดหุบตาโคตร และวัดหนองข้าวเหนียว

๑.๖.๔. การพัฒนาศาสนสถาน หมายถึง การจัดการสถานที่ภายใน เช่น โบสถ์ วิหาร กุฏิ เสนาสนะ ฯลฯ ให้มีความสะอาด ความเป็นระเบียบสวยงาม ให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว

๑.๖.๕. การพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ หมายถึง การพัฒนาความรู้ความสามารถแก่ พระภิกษุ สามเณร รวมทั้งเจ้าหน้าที่และบุคลากรของวัดในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

๑.๖.๖. การพัฒนากิจกรรมภายในวัด หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ ในวัด เช่นการเวียนเทียน การแสดงธรรม รวมถึงกิจกรรมสาธารณกุศลต่างๆ เช่น การไหว้พระ ทำบุญ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่แตกต่างกัน

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๗.๔ ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลสำหรับนำไปพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดอื่นๆ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒.๓ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา ซึ่งมีนักวิชาการศึกษาไว้อย่างกว้างขวาง ดังนี้

โดยรูปศัพท์ การพัฒนามาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลง ที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจการพัฒนา ตามความหมายจากรูปศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรม หมายถึง ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโต งอกงามและมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอน ต่างๆ ไปสู่ระดับที่ขยายตัวขึ้น^๒

การพัฒนา (Development) หรืออาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่า คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว เนื้อหาสาระสำคัญของการพัฒนาจึงอยู่ที่ความสามารถของคนส่วนใหญ่ ส่วนกลไกหรือกระบวนการนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน นอกจากนั้น การดำเนินงานควรจะต้องให้ผลได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นต้องเป็น กระบวนการระยะยาว และจากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้หลายท่าน ดังนี้ ส่วน ความหมายของคำว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญ เติบโต หรือก้าวหน้า^๓

^๒ปกรณัม ปรียการ, ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช. ๒๕๕๔) หน้า ๑๘-๑๙.

^๓ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด), หน้า ๑๙๒.

^๔ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๔๕ .

การพัฒนา แปลว่า ทำให้เจริญขึ้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความหมายว่าเป็นกระบวนการของการพัฒนาและการทำให้บุคลากรได้แสดงความเชี่ยวชาญ (expertise) โดยใช้ การพัฒนาองค์การ การฝึกอบรมบุคคลและพัฒนาบุคคลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน^๔ หมายถึง ความก้าวหน้าหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ตามเกณฑ์หรือเป้าหมายของการพัฒนาที่ได้กำหนดคุณค่าไว้และได้สรุปความหมาย คำว่า การพัฒนา ตามทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) ไว้ดังนี้

๑. การพัฒนา คือ สภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศหนึ่งๆ สามารถทำให้ผลผลิตมวลรวมประชาชาติสูงถึงร้อยละ ๕-๗ ต่อปี และสามารถรักษาระดับนี้ไว้ได้ เป็นสภาวะที่ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี

๒. การพัฒนา คือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการเร่งรัดให้ผลผลิตมวลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นกระบวนการที่ส่งผลให้ระดับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศสูงขึ้นและประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๓. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตและการว่าจ้างงานที่ได้วางแผนไว้แล้วเพื่อลดสัดส่วนของภาคเกษตรกรรม ในขณะที่เพิ่มสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมและการบริหาร

๔. การพัฒนา คือ การสร้างสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งการพัฒนานั้นจะประสบความสำเร็จได้ด้วยการลดหรือขจัดความยากจน ความไม่เท่าเทียมกันและการว่างงานในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเจริญเติบโต

๕. การพัฒนา คือ กระบวนการหลายมิติ ซึ่งประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างทางสังคม ทำที่ของประชาชน สถาบันต่าง ๆ ของชาติ การเร่งรัดความเจริญเติบโต การลดความไม่เท่าเทียม และขจัดความยากจน นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงต่อระบบสังคมทั้งระบบ และมุ่งสู่การสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของปัจเจกชนและกลุ่มต่างๆ ในสังคมภายในทั้งระบบ เป็นก้าวออกจากสภาพชีวิตที่ไม่น่าพึงพอใจไปสู่สภาพชีวิตที่ดีกว่าทั้งในด้านวัตถุและความรู้สึกนึกคิด

๖.การพัฒนา คือ การสร้างความทันสมัย กล่าวคือ การที่คนในสังคมมีเหตุมีผล มีทัศนคติและความคิดที่ไม่มั่งงาย มีวินัยทางสังคม มีการคิดและวางแผนการพัฒนา มีความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคม มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การเพิ่มมาตรฐานการดำรงชีวิต การปรับปรุงสถาบันทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ประเทศชาติมีความเป็นปึกแผ่น มีเอกราชและมีประชาธิปไตยในระดับพื้นฐาน^๕

นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาให้นิยามว่า (Development Strategy) เป็นวิธีการหรือแผนการอันชาญฉลาดที่จะบรรลุเป้าหมายในการดำเนินการพัฒนาซึ่งอธิบายได้ดังนี้ ยุทธศาสตร์ (Strategy) หมายถึง แผนการอันชาญฉลาดสำหรับใช้ทำงานพัฒนาเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้บรรลุ เป้าหมาย ความชาญฉลาดของยุทธศาสตร์ปรากฏในลักษณะดังต่อไปนี้ (๑) หลักวิชาการรองรับและเป็น หลักวิชาการที่ถูกต้องเป็นวิทยาศาสตร์ (๒) ใช้ข้อมูลสภาพจริงของท้องถิ่นหรือสถานที่แห่ง

^๔Richard A. Swanson & Elwood F.Holton III, **Foundations of Human Resource Development.** (San Francisco, USA: Berrett-Koehler Publisher, Inc.. , 2001), p.90.

^๕เกื้อ วงศ์บุญสิน, **ประชากรกับการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒-๒๓ .

นั้นมาช่วยใน การกำหนดยุทธศาสตร์ (๓) เป็นแผนการที่คนทั่วไป (หรือฝ่ายตรงกันข้าม) ไม่คุ้นเคยมาก่อนเมื่อดำเนินการตามแผนการนี้จะได้ผลอย่างคุ้มค่าหรือคุ้มทุน ส่วนคำว่า การพัฒนา (Development) หมายถึง การทำให้เจริญกว่าที่เป็นอยู่ซึ่งเป็นผลผลิต (Output) โดยใช้ปัจจัยนำเข้า (Input) และมีกระบวนการ (Process) ที่ก่อให้เกิดผลผลิตนั้น^๖ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสมบูรณ์นั้น จึงจำเป็นต้องมีความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา จากปรัชญาพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ปรารถนาชี้ทางหลุดพ้นจากความทุกข์ และชี้ทางสู่ความสุขให้แก่มนุษย์ตามหลักศาสนานี้ พุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะพระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่นๆ ให้พ้นจากความทุกข์ ทั้งทางด้านวัตถุ และจิตใจ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต การช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้พ้นจากสภาพความด้อยพัฒนา ด้อยการศึกษา ความสำคัญของการพัฒนา โดยการช่วยเหลือกัน ทั้งการอบรมในศาสนธรรม และประสบการณ์มีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อรูป แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของพระสงฆ์^๗

ตามทฤษฎีของพระพุทธศาสนา การพัฒนาตรงกับคำว่า “ภาวนา” ซึ่งหมายถึง การทำให้เจริญงอกงาม (ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Development) หากพิจารณาจากรากศัพท์ คำว่า พัฒนามาจากภาษาบาลีว่า วัฒนะ หรือ วัฒนา คำนี้หมายถึงความเจริญก้าวหน้า หรือภาวะยืนยาวนาน เช่น คำว่า อายุวัฒนะ หมายถึง ทำให้อายุยืนนาน อันหมายรวมถึง ความเป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน และนอกจากนี้ คำว่า วัฒนะ หมายถึงรุกรุงรัง ไม่มีระเบียบเลยก็ได้ เช่น คำว่า โลกวัทโน หมายถึง เป็นคนรกลอก เป็นสิ่ง/เป็นคนในโลกไม่ต้องการ อย่่างไรก็ตาม คำว่า การพัฒนาในที่นี้เป็นคำที่กำหนดให้มีคุณค่า และตามหลักการของพระพุทธศาสนา การพัฒนาจะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน ๔ ทาง คือ การพัฒนาทางด้านกายภาพ การพัฒนาศีลธรรมและ/หรือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาทางด้านจิตใจและการพัฒนาทางด้านปัญญา นอกจากนี้พระพุทธศาสนาพิจารณาว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการพยายามที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง รักษา สิ่งที่ดีให้คงอยู่ ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงฟื้นฟู และปรับปรุงทั้งตนเอง และสังคมรอบข้างให้ดีขึ้น และมีความหมายมากยิ่งขึ้น แต่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในกระบวนการพัฒนาขึ้นอยู่กับบุคคลเป็นสำคัญ^๘

คำว่า พัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญขึ้น ทำให้รุ่งเรืองขึ้น ใช้ได้ทั้งการพัฒนาด้านวัตถุและการพัฒนาจิตใจ เช่น การพัฒนาชนบท การพัฒนาประเทศ การพัฒนาสติปัญญา และการพัฒนาจิต เป็นต้น แต่ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงที่ใช้ในการพัฒนาจิตนั้น ท่านใช้คำว่า ภาวนา หมายถึง การทำให้มีการทำให้เกิดขึ้น ทำให้เจริญ การอบรมการบำเพ็ญ เช่น คำว่า สมาธิภาวนา คือ การเจริญการอบรม หรือบำเพ็ญสมาธิ และคำว่าวิปัสสนาภาวนา คือ การเจริญ การอบรม หรือการบำเพ็ญ

^๖เจสสิว บุรีภักดี และคนอื่นๆ, ชุดการศึกษาค้นคว้าวิชา ๒๕๕๓๑๐๑ ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา, (เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๓), หน้า ๕.

^๗สมบุญ สุขสาราน, การพัฒนาชนบทตามแนววิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๕๓.

^๘จันทน์ อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

วิปัสสนา^๙ พระพุทธศาสนามีหลักการและกระบวนการพัฒนามนุษย์ที่วางไว้ชัดเจนจากพระไตรปิฎก พบว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงอธิบายถึงธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ไว้ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิเป็นปฐมชีวิตจนเต็มโตในครรภ์มารดาเมื่อคลอดแล้วจึงเป็นสภาวะรวมของขันธ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ ขันธ นี้เมื่อสรุปลอยเหลือเพียง คือ รูปกับนาม การพัฒนามนุษย์ตามหลัก พระพุทธศาสนา จึงมีลักษณะที่บูรณาการต้องได้รับการหล่อเลี้ยงบำรุง และส่งเสริมไปพร้อมกัน ทั้งหมดอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน กล่าวคือทางด้านร่างกายนั้น ต้องยึดหลักของศีลในการควบคุม พฤติกรรมต่างๆ และยึดหลักของความพอเหมาะพอดีในการเลี้ยงดูเช่นการให้อาหาร การพักผ่อน การอยู่อาศัย การรักษาโรค ทางด้านจิตใจ ต้องยึดหลักของสมาธิ ศีล การบริหารจัดการใจให้ลดละอกุศล มีความบริสุทธิ์แจ่มใส ทางด้านปัญหายึดหลักของความรู้คิดมีเหตุผลเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์ มุ่งสู่ อิสระภาพอันสมบูรณ์ นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังวางหลักการทางด้านสังคมให้มนุษย์สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติ โดยยึดหลักของวิชา และกรุณา^{๑๐}

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนา ทำให้เจริญ ทำให้เป็นให้มีขึ้น ผูกอบรม คือ ภาวนา มี ๔ ประการ คือ ๑. กายภาวนา หมายถึง การเจริญ การพัฒนากาย การผูกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณไม่ให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ๒. สัททภาวนา หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การผูกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน ๓. จิตภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การผูกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาพ สามารถทำจิตให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ๔. ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาด้านปัญญา ความนึกคิด ไหวพริบ การแก้ปัญหาต่างๆ ของตนและคนอื่นด้วยเหตุผลเข้าใจต่อสภาวะต่างๆ ตามความเป็นจริง การพัฒนาทางพระพุทธศาสนานั้นต้องเริ่มที่ตัวบุคคล หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคม ควรที่จะได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ทั้ง ๔ ด้านคือ ทางด้านกาย ทางด้านศีล ทางด้านจิตใจ และทางด้านปัญญา เมื่อบุคคลมีการพัฒนาแล้วจึงจะส่งผลต่อไปยังการพัฒนาสังคม^{๑๑} บุคคลพึงพัฒนาจากภายในมาสู่ภายนอก คือจะต้องพัฒนาในด้านพฤติกรรมให้มีระเบียบวินัยในตนก่อน หมายถึงจะต้องพัฒนาอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และจิตใจ ให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ความเป็นไปตามเหตุ และปัจจัยของธรรมดอันเกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล ดังนั้น การพัฒนาจึงรวมไปถึง การพัฒนาด้านบุคลิกภาพที่แสดงออก คือ เป็นคนกินเป็น ใช้นเป็น บริโภคเป็น ดูเป็น ฟังเป็น เป็นต้น การพัฒนาในด้านความประพฤติคือคบหาเสวนาเป็น สังคมเป็น พูดเป็น สื่อสารเป็น การพัฒนาด้านจิตใจ คือ วางท่าที่ต่อ

^๙พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), การพัฒนาจิต, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^{๑๐}ทีศนา แคมณี และคณะ, หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๘- ๙.

^{๑๑}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๘๑-๘๒.

เรื่องที่เหตุขึ้นเป็น ฉลาดและทำใจเป็น และมีปัญญาที่จะคิดเป็น แก้ปัญญาเป็น ตลอดจนรู้จักดับทุกข์เป็น^{๑๒}

เมื่อการพัฒนาถูกกำหนดความหมายจากหลายแหล่งและหลายสาขาวิชา ทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

๑. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น หรือให้มีความเหมาะสมอันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

๒. มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนหนึ่งได้

๓. มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้า ๆ ปริมาณมาก หรือน้อยก็ได้

๔. เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลง ใด ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้นไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕. เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธี หรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเมืองการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

๖. เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงแนวคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

๗. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช่การพัฒนาแม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

๘. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุขเพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

๙. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพสามารถ^{๑๓}

การพัฒนาเป็นกระบวนการ (process) ที่ได้รับ การตีค่าในระดับสูงส่งผลให้สิ่งที่ตรงกันข้ามกับกระบวนการ การนี้ไม่ได้รับการตีค่ากลายเป็น “ความด้อยพัฒนา” สิ่งที่ตรงกันข้ามกับแนวคิด “การพัฒนา” ที่อาจมีคุณค่าสูงยิ่งยากที่จะประเมินคุณค่า หลายอย่าง เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)**, หมวดพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗-๖๙.

^{๑๓} สนธยา พลศรี, **กระบวนการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า๕-๖.

แต่เพราะการพัฒนาเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กับค่านิยมสมัยใหม่ สิ่งที่ตรงข้ามกับความสมัยใหม่จึงได้รับการประเมินค่าในระดับต่ำหรืออาจจะไม่มีค่าควรแก่การศึกษาและใช้ประโยชน์เลยก็ได้ ซึ่งการพัฒนาไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม มีแนวคิดที่สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑) การพัฒนาเป็นกระบวนการ (Process) การพัฒนาเป็นกระบวนการศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของมนุษย์ รวมทั้งศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหา และความต้องการของมนุษย์ทุกด้านอย่างเป็นบูรณาการและอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะเริ่มต้นตั้งแต่วิธีการชุมชน และระดับประเทศชาติในที่สุด ๒) การพัฒนาเป็นวิธีการ (Method) การพัฒนาประกอบด้วยวิธีการในการจัดการ ระบบทรัพยากรต่างๆ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง วิธีการพัฒนานี้รวมเอาการสร้างองค์การพัฒนา และเสริมสร้างทักษะและความรู้ของประชาชนใน สังคมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในแต่ละท้องถิ่น ๓) การพัฒนาคือการเคลื่อนไหว (Movement) การพัฒนามีลักษณะเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่การพัฒนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการระดมความร่วมมือทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การระดมความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลด้อยโอกาสใน การแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหาความต้องการรวมตัวและตระหนักถึงปัญหาความต้องการ พื้นฐานร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันคิด และแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้น ขณะเดียวกันการพัฒนามีความ จำเป็นที่จะให้กลุ่มบุคคลภายใต้โครงการพัฒนาต่างๆ เข้าใจบริบททางสังคมวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมของตนรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มบุคคลจะต้องมีการ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและทัศนคติไปในทางก้าวหน้าและสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะความรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาด้วย ๔) การพัฒนาคือการจัดทำโครงการหรือโปรแกรม (Project or Program) โครงการ หรือโปรแกรม เป็นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งของการพัฒนาสังคม โครงการพัฒนาต่างๆ ทำให้วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเป็นจริงขึ้นมาได้ โครงการพัฒนาที่ได้รับผลสำเร็จจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาประกอบด้วย บุคคลทุกระดับชั้น นับตั้งแต่กลุ่มผู้นำ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านต่างๆ จนถึงกลุ่มรักษาความสะอาดและรักษาความสงบเรียบร้อยในองค์กร ๕) การพัฒนาคือการให้โอกาส (Opportunity) การให้โอกาสแก่บุคคลในการพัฒนา ชีวิต สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่จำเป็น คนที่จะได้รับโอกาสมากยิ่งขึ้น คือคนยากจน หรือ คนด้อยโอกาส ยิ่งด้อยโอกาสมากที่สุด ยิ่งควรได้รับโอกาสมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะช่วยในการได้รับสิทธิ มากขึ้นในเรื่องความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) และการพัฒนาคุณภาพของคน^{๑๔}

การพัฒนาในความหมายโดยทั่วไปจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม ความหมายนี้ นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพราะนำมาใช้มากกว่าความหมายอื่นๆ แม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตาม^{๑๕}

^{๑๔} ชัยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, วาทกรรมการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: วิชาษา, ๒๕๔๒), หน้า ๗

^{๑๕} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒.

สรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น และต้องการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งมีนักวิชาการศึกษาไว้อย่างกว้างขวาง ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของวัฒนธรรม

“วัฒนธรรม” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเรานับแต่เกิดจนตาย แต่เมื่อจะให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ดูเหมือนจะมีใช้เรื่องง่าย และไม่มีคำตอบที่ตายตัว ด้วยว่าวัฒนธรรมโดยตัวมันเอง ก็มีความหมายหลายนัย และครอบคลุมไปทุกเรื่อง แม้แต่ในต่างประเทศเองก็ไม่มีคำตอบที่เฉพาะเจาะจงเช่นกัน สุดแต่ว่าจะพูดหรือเน้นในเรื่องใด^{๑๖} ดังนั้น กลุ่มประชาสัมพันธ์สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้นำความหมาย ประเด็นแนวคิดที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม” มาเสนอเพื่อทราบเป็นความรู้พอสังเขป ดังนี้

คำว่า “วัฒนธรรม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่คณะผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมกันใช้อยู่ในหมู่ของพวกตนวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิตของสังคมเป็นแบบแผนที่สมาชิกในสังคมเดียวกันยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา สามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน เป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาช่วยให้อนุชนในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญงอกงาม^{๑๗}

“วัฒนธรรม” เป็นคำที่เกิดขึ้นในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้มองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ โดยมาจากคำเดิมภาษาอังกฤษคือ “Culture” ซึ่งในตอนแรกพระมหากษัตริย์แห่งวัดมหาธาตุได้แปลคำนี้ว่า “ภูมิธรรม” แต่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเล็งเห็นว่าคำว่า “ภูมิธรรม” มีความหมายค่อนข้างคงที่ พระองค์ท่านทรงมีความประสงค์ให้คำนี้มีความหมายในลักษณะเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงทรงแปลใหม่เป็น “วัฒนธรรม” และได้มีการนำมาใช้สืบต่อมาจนปัจจุบัน ซึ่ง “Culture” นี้มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “Cultura” มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง อธิบายได้ว่า มนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม ส่วนคำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำสมาสระหว่างบาลีสันสกฤต มาจาก คำว่า

^{๑๖}อมรรัตน์ เทพกำปนาท, กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

^{๑๗}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๐๕ .

“วัฒนธรรม” ที่มีความหมายว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง ส่วนคำว่า “ธรรม” ในที่นี้หมายถึงกฎ ระเบียบหรือข้อปฏิบัติ ซึ่งเมื่อรวมความแล้ว คำว่า “วัฒนธรรม” น่าจะหมายถึง ความเป็นระเบียบ หรือข้อปฏิบัติที่ทำให้เจริญรุ่งเรือง^{๑๘} แต่ในทางปฏิบัติแล้ว มีผู้รู้ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” อย่างหลากหลายยังไม่ว่าในต่างประเทศหรือในประเทศ เช่น

Taylor กล่าวว่า “วัฒนธรรม” เป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อน ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่นๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ส่วน Encyclopedia of Social Science ได้อธิบายคำว่า “วัฒนธรรม” ว่าเป็นคำที่ใช้ในวิชามานุษยวิทยาสมัยใหม่ และในด้านสังคมศาสตร์ หมายถึง มรดกสังคม เป็นลักษณะเฉพาะในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญตามยุคสมัย

ทางไทยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมในการแต่งกาย หรือวิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมชาวเขา จอมพล. พิบูลสงคราม กล่าวว่า “วัฒนธรรมของชาติเป็นเครื่องแสดงให้เห็นความเจริญงอกงามใหญ่หลวงของชาติ วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก วัฒนธรรมไม่เป็นแค่เครื่องหมายภายนอก ไม่เป็นแค่เพียงสิ่งซึ่งอวดโลกว่าเป็นชนชาติเจริญเท่านั้น วัฒนธรรมมีผลลึกซึ้งเข้าไปถึงชีวิตจิตใจคน วัฒนธรรมเป็นเครื่องผดุงศีลธรรม เป็นปัจจัยแห่งความเจริญงอกงาม และความแข็งแรงมั่นคงของชาติบ้านเมือง”

พระยาอนุนามราชชน ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้น สร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีของส่วนรวม ถ้ายทอดกันไว้ เอาอย่างกันไว้ รวมทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มีมนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมา ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น และกิริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาได้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ธรรมปัทม) ได้เคยให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม” เป็นผลรวมของการสั่งสมสร้างสรรค์ภูมิธรรม ภูมิปัญญา ที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้นๆ หรือกล่าวสั้นๆ ได้ว่า วัฒนธรรมคือ ประสพการณ์ ความรู้ ความสามารถที่สังคมนั้นมีอยู่ หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั่นเอง^{๑๙} นายสาโรช บัวศรี กล่าวว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ความดี ความงามและความเจริญในชีวิตมนุษย์ ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่างๆ และได้ตกทอดมาถึงเราในปัจจุบัน หรือว่าที่เราได้ปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยเราเอง (ได้แก่ ศิลปกรรม มนุษยศาสตร์ การช่างฝีมือ การกีฬาและนันทนาการ และคหกรรม

^{๑๘} วีระ บำรุงรักษ์, กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ธรรมปัทม), กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

ศาสตร์)^{๒๐} ศาสตราจารย์ประเวศ วะสี กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือ พลังของสังคมทางภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป^{๒๑} ส่วนนายนิคม มุสิกคามะ ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม” คือวิถีชีวิตของคน เกิดจากกระบวนการอันซับซ้อนทางสังคมหรือกลุ่มชน โดยรวมเอามิติทางด้านจิตใจ วัตถุ ภูมิปัญญาและอารมณ์เข้าไว้ด้วยกันจนเป็นรูปแบบเอกลักษณ์ของสังคมนั้น มิใช่เพียงเรื่องของศิลปะและวรรณกรรม หากหมายรวมถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ระบบค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และความเชื่อต่างๆ^{๒๒}

ใน พ.ร.บ.วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๕ ได้ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ว่าหมายถึง ลักษณะที่แสดงความจริงของงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรม อันดีงามของประชาชน ส่วนความหมาย “วัฒนธรรม” ตามแนวทางในการรักษาส่งเสริมและพัฒนา วัฒนธรรมพ.ศ. ๒๕๒๙ กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือ วิถีชีวิต เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึก นึกคิดในสถานการณ์ต่างๆที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถแก้ไขและซาบซึ้งร่วมกัน ดังนั้น วัฒนธรรมไทย คือ วิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสม เลือกรสร ปรับปรุง แก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและได้ใช้เป็นเครื่องมือ หรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม นอกจากนี้ยังว่า “วัฒนธรรม” คือ มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมปรับปรุงและรักษาไว้ให้เจริญ งามงาม วัฒนธรรมเกิดจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม สืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีต หรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรืออาจจะรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่นๆ ทั้งหมดนี้หากสมาชิกยอมรับและยึดถือเป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ก็ย่อมถือว่าเป็น วัฒนธรรมของสังคมนั้น และในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ว่า หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น ๓ ด้านคือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถ เรียนรู้และก่อให้เกิดผลดีกรรมและผลิตผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ พัฒนา ถ่ายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็น พื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ

^{๒๐}สาโรช บัวศรี, กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

^{๒๑}ประเวศ วะสี.ศ, กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

^{๒๒}นิคม มุสิกคามะ, กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

คณะกรรมการโลกว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนา (The World Commission on Culture and Development) ได้นำเสนอรายงานเรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Our Creation Diversity) ต่อที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก เมื่อตุลาคม ๒๕๓๘ ว่า วัฒนธรรม เป็นปัจจัยในการถ่ายทอดพฤติกรรม และพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ เสรีภาพ และความเป็นผู้ตื่นตัวต่อความแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตอยู่เสมอ และว่า วัฒนธรรม คือ พลัง จิตสำนึก อำนาจความรู้และความหลากหลายสำหรับชุมชนและสังคม ดังนั้น ปัญหาท้าทายมนุษยชาติปัจจุบัน คือ การปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และที่กำลังจะเปลี่ยนไปในอนาคต โดยเฉพาะการปรับแนวคิดใหม่ พฤติกรรมใหม่ การจัดระเบียบสังคมใหม่ และการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาทั้งหลายบนพื้นฐานมิติทางวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต (The Way of Life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจรและขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิถีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงถึงวิถีชีวิตนั้นอาจจะมาจากเอกชน หรือคณะบุคคลทำเป็นตัวแบบ แล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิถีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้น การรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิม จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

๒.๒.๒ ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม อาจแบ่งอย่างกว้างๆได้ ๒ ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่เรื่องเกี่ยวกับปัจจัยสี่ และวัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ เรื่องศาสนา ศิลปะ วรรณคดี กฎระเบียบต่างๆที่ส่งเสริมในเรื่องจิตใจ

ส่วน UNESCO ได้แบ่ง “มรดกวัฒนธรรม” ออกเป็น ๒ ส่วนคือ Tangible Cultural Heritage คือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ และ Intangible Cultural Heritage คือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญา ทรัพย์สินทางปัญญา ระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรมและวิถีชีวิต ซึ่งวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นี้ มีผู้เสนอว่าน่าจะใช้คำว่า “วิถีชน” จะเห็นภาพได้ชัดเจนกว่า

นอกเหนือจากความหมายข้างต้นแล้ว ยังมีข้อคิดเห็นของพระยาอนุมานราชธนที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม” ที่น่าสนใจหลายประการ คือ ท่านว่าวัฒนธรรมของชนชาติใด เมื่อมีความเจริญสืบต่อกันมานาน แล้วหยุดชะงัก ไม่มีการริเริ่มสร้างสรรค์โดยนำสิ่งใหม่มาเพิ่มหรือต่อชีวิตให้แก่สิ่งเก่า เพื่อให้การวิวัฒนาการต่อไป สิ่งนั้นก็เสื่อมลง หรือแม้จะมีการนำสิ่งใหม่มาเพิ่มเติม แต่ไม่รู้จักสลัดสิ่งเก่าในส่วนที่ไม่เหมาะกับยุคสมัยออก ก็เกิดอาการอึดอัดเคลื่อนไหวไม่สะดวก หรือหากนำสิ่งใหม่พอกสิ่งเก่าจนหนาเกินไป ผู้ที่เกิดใหม่ก็จะเกิดความรู้สึกเบื่อ เห็นว่ารุ่มร่าม และจะเกิดการปฏิเสธทั้งหมด วัฒนธรรมไม่ว่าของชนชาติใด ย่อมคลี่คลายเป็นวิวัฒนาการไปตามเงื่อนไขที่มีอยู่ และเมื่อมีการติดต่อกับค้ำสมาคมกันระหว่างชาติต่างๆ วัฒนธรรมย่อมมีการปะปนกันมากขึ้น จนเกิดเป็นวัฒนธรรมสากล ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แรง และต้องแข่งขันกัน ถ้าชาติใดไม่รับไว้ ก็อาจเป็นอันตรายในแง่ที่ว่าแข่งขัน

ความเจริญของโลกที่รุดหน้ารวดเร็วไปไม่ทัน แต่การรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมสากลที่ว่านี้ หากเกินพอดีก็อาจจะถอนรากวัฒนธรรมเดิมของตนอันเป็นส่วนสำคัญที่คุ้มกัน อันตรายและเป็นความเจริญของชาติมาเป็นเวลาช้านานหลายปีให้กร่อนและค่อยๆหมดไป ในที่สุดก็จะทำให้หมดบุคลิกลักษณะ ไม่มีรากฐานแห่งชาติของตนต่อไป เพราะวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์แก่ชาติ จะต้องเป็นวัฒนธรรมที่มีรากหยั่งลึก และมีอาการเคลื่อนไหวให้เป็นความเจริญก้าวหน้า ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ เปรียบได้กับต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้านสาขาได้กว้างขวางก็เพราะมีรากหยั่งลึก จึงไม่โค่นง่าย ๆ แต่รากลึกอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีส่วนอื่นๆของต้นไม้ทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์เพื่อรับอากาศ แสงแดดและอาหารอื่นจากภายนอกมาด้วย ต้นไม้จึงจะเจริญเติบโต เช่นเดียวกับวัฒนธรรม ที่อาจต้องรับวัฒนธรรมสากลไว้ เพื่อแทรกซึมหล่อเลี้ยงวัฒนธรรมเดิมของตนให้ก้าวหน้าไปตามสมัย ในขณะเดียวกันก็ต้องรักษาวัฒนธรรมเดิมหรือรากฐานของตนไว้ เพื่อให้เกิดความสมดุลจึงจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ซึ่งตรงนี้ก็ขึ้นอยู่กับคนซึ่งเป็นผู้สร้างวัฒนธรรม โดยท่านเห็นว่าวัฒนธรรมเดิมและวัฒนธรรมสากลที่เรียกได้ว่าสมดุล นั้น ต้องเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้คนส่วนใหญ่ในชาติได้รับประโยชน์ และมีความสุข อันได้แก่

๑. ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ต้องหวาดกลัวต่อภัยอันตรายหรือกลัวความอดอยาก
๒. มีความรู้สึกเป็นมิตรต่อกัน ไม่เกลียดชังริษยาซึ่งกันและกัน
๓. มีความสามารถสร้างและได้รับความบันเทิงจากสิ่งที่งาม และสิ่งที่ไพเราะ
๔. มีความสนใจเรื่องวิชาการอันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความแพร่หลายแห่ง

ความรู้

สำหรับวัฒนธรรมที่เกิดใหม่ ย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย กล่าวคือ ถ้าวัฒนธรรมที่เกิดใหม่ ตั้งอยู่บนรากฐานเดิม ก็จัดเป็นผลดี เพราะมีลักษณะที่สืบต่อจากของเก่า ทำให้ไม่ขาดตอน เหมือนต้นไม้เดิม แต่ผลดีใบใหม่ ให้ดูแปลก แต่ถ้าวัฒนธรรมใหม่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานเดิม ก็จัดอยู่ในผลเสีย เพราะสูญเสียบุคลิกลักษณะเดิมของตนไป กลายเป็นชาติที่ไม่มีอดีตหรือไม่มีชาติของตนได้ต่อไป

วัฒนธรรมไม่ว่าจะเก่าหรือใหม่ย่อมมีทั้งส่วนดีและไม่ดีอยู่ในตัว สิ่งเก่าไม่ใช่จะไม่ดีเสียหมด ขณะเดียวกันสิ่งใหม่ก็ใช่ว่าดีไปหมดเช่นกัน ท่านว่าสิ่งใดเป็นวัฒนธรรม สิ่งนั้นย่อมมีอายุ กล่าวคือถ้าคนยังนิยม สิ่งนั้นก็ยังคงอยู่ และยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขแห่งการศึกษา เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอื่นๆของคนด้วย สิ่งใดเป็นวัฒนธรรมเมื่อมีอายุมานาน หากไม่มีการปรับปรุงให้ก้าวหน้า สิ่งนั้นก็เสื่อมความนิยมกลายเป็นความเก่าคร่ำคร่า พ้นสมัย และค่อยๆตายไป หากจะฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ หรือต้องการป้องกันมิให้ความเก่าคร่ำคร่าเข้าครอบงำ ก็ต้องมีสิ่งใหม่เพิ่มเติม เพื่อให้แทรกซึมและประสานกับสิ่งเก่าให้กลายเป็นความพอดี สิ่งเก่านั้นก็จะฟื้นชีวิตและมีความงอกงามเป็นวิวัฒนาการซึ่งอาจจะดีกว่าของเก่าก็ได้และสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมเก่า แม้ดีแต่หมดอายุกลายเป็นอดีตไปแล้ว หากจะทำให้อดีตหวนคืนมาเป็นปัจจุบันคงไม่ได้ แต่ถ้าเราไม่ยอกทิ้งขว้างวัฒนธรรมนั้น ก็อาจเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์เป็นโบราณวัตถุ หรือหากจะฟื้นฟูชั่วคราว เพื่อสืบต่อชีวิตแห่งปรีชา ประเพณีอันเป็นความหลังของส่วนรวมไม่ให้ขาดตอน เพื่อให้มีสะพานเชื่อมอดีตและปัจจุบัน เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ได้เห็นแบบอย่างเป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงชาติภูมิอดีตของตนว่าเป็นมา และคลี่คลายมาได้อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขสิ่งในปัจจุบันที่เห็นว่าบกพร่องอยู่ ก็สามารถทำได้

วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ คือ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่มนุษย์ใช้ในชีวิตรประจำวันเพื่อความสุขทางกาย อันได้แก่ ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย ตลอดจนเครื่องป้องกันตัวให้รอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง

๒. วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เพื่อให้เกิดปัญญาและมีจิตใจที่งดงาม อันได้แก่ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม คติธรรม ตลอดจนศิลปะ วรรณคดี และระเบียบแบบแผนของขนบธรรมเนียมประเพณี^{๒๓}

นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่มักใช้คำ "วัฒนธรรม" ไปในเชิงของวิสัยสามารถของคนทั่วไปในการบ่งชี้ จัดหมวดหมู่และสื่อถึงประสบการณ์ของตนในลักษณะเชิงสัญลักษณ์ คนเราใช้วิสัยสามารถดังกล่าวสำหรับบ่งชี้เรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดในหมู่มนุษย์ด้วยกันมานานมากแล้ว อย่างไรก็ตาม นักมานุษยวิทยาหรือไพรเมตวิทยาก็ได้บ่งชี้ลักษณะวัฒนธรรมดังกล่าวในวานรหรือไพรเมตซึ่งเป็นกลุ่มสัตว์ที่มีสายพันธุ์ใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุดมานานแล้วเช่นกัน^{๒๔} และโดยนักโบราณคดีจะมุ่งเฉพาะไปที่วัฒนธรรมที่เป็นเรื่องราวเท่านั้น (ซากเรื่องราวที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์) ขณะเดียวกัน นักมานุษยวิทยาสังคมก็มองไปที่ปฏิสัมพันธ์ของสังคม สถานภาพและสถาบัน ส่วนนักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมก็เน้นที่บรรทัดฐานและคุณค่า

การแบ่งแยกแนวกันนี้ แสดงให้เห็นถึงเงื่อนไขที่แตกต่างกันที่ขึ้นอยู่กับงานที่ต่างกันของนักมานุษยวิทยา และความจำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นจุดการวิจัยที่ต้องชัดเจน จึงไม่จำเป็นว่าจะเป็นการสะท้อนถึงทฤษฎีของวัฒนธรรมซึ่งย่อมแตกต่างไปตามเชิงของเรื่องราว เชิงสังคม และเชิงบรรทัดฐาน (norm) รวมทั้ง ไม่จำเป็นต้องสะท้อนถึงการแข่งขันกันเองในระหว่างทฤษฎีต่าง ๆ ของวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า ประเภทของวัฒนธรรมมี ๒ ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมทางจิตใจ ผู้มีวัฒนธรรมระดับสูงและมีความปรารถนาให้วัฒนธรรมแห่งชาติของตนมีวิวัฒนาการไปด้วยดี คือ ผู้ที่รู้จักตนในปัจจุบัน ว่าตนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่ออดีตและอนาคต ซึ่งเป็นกาลเวลาที่ต่อเนื่องเป็นกระแสเดียวกัน ที่ว่าหน้าที่ต่ออดีตคือ เป็นผู้รู้คุณ มีกตัญญูตเวทีต่อบุรพการีที่ได้มอบมรดกมีค่า คือ วัฒนธรรมไว้ให้กับตนซึ่งเป็นทายาทผู้สืบทอด ตนจะต้องพิทักษ์รักษาและทำมรดกนั้นให้งอกงามทวียิ่งขึ้นกว่าเดิม และในคราวเดียวกัน ตนก็มีหน้าที่ต่ออนาคต คือ เป็นผู้สร้างสิ่งอันดีงามขึ้นไว้ เพื่อมอบเป็นมรดกของขวัญ ให้แก่ลูกหลานซึ่งเป็นทายาท จะได้มีความเจริญวัฒนาต่อไป อย่าให้ลูกหลานกล่าวติได้ว่า ตนไม่ได้สร้างสิ่งไรที่ดียิ่งมา มอบไว้แก่ลูกหลานเพื่อเป็นสมบัติต่อที่ทำให้มีชีวิตอยู่ดีต่อไป

๒.๒.๓ มรดกทางวัฒนธรรม

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization) (n.d.) หรือ องค์การ UNESCO ได้

^{๒๓}วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, วัฒนธรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

^{๒๔}Goodall, J, The Chimpanzees of Gombe: Patterns of Behavior, 1986 อ้างใน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

ให้คำจำกัดความของคำว่ามรดกทางวัฒนธรรม (cultural heritage) ไว้ในการประชุมสามัญ ที่จัดขึ้น ณ กรุงปารีส ในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ หรือตรงกับ พ.ศ. ๒๕๑๕ ว่าเป็น

(ก) อนุสรณ์สถาน (monuments) อันรวมถึง ผลงานทางสถาปัตยกรรม ผลงานประติมากรรมหรือจิตรกรรม ส่วนประกอบหรือโครงสร้างของโบราณคดีธรรมชาติ จารึก ที่อยู่อาศัย และร่องรอย ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์

(ข) กลุ่มอาคาร (groups of buildings) อันรวมถึง กลุ่มของอาคารไม่ว่าจะแยกจากกันหรือเชื่อมต่อกันโดยลักษณะทางสถาปัตยกรรม หรือโดยความสอดคล้องกลมกลืน หรือโดยสภาพทางภูมิทัศน์ซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

(ค) แหล่งอันรวมถึงผลงานที่เกิดจากมนุษย์ (sites) หรือผลที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติ และบริเวณอันรวมถึงแหล่งโบราณคดีซึ่งมีคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลทางด้านประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา หรือมานุษยวิทยา

ทั้งนี้ องค์การ UNESCO ได้จัดตั้งคณะกรรมการมรดกโลก (The World Heritage Committee) ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ เพื่อทำหน้าที่สร้างความร่วมมือในหมู่ประเทศภาคีสมาชิกในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการดูแลแหล่งวัฒนธรรมที่มีความสำคัญมวลมนุษยชาติให้คงอยู่ พร้อมกันนี้ได้ตั้งกองทุนมรดกโลกขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกแล้ว ปัจจุบันประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว ๕ แห่ง ประกอบด้วยเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง และผืนป่าดงพญาเย็น เขาใหญ่ นอกจากนี้ยังมีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นรอการนำเสนอต่อคณะกรรมการมรดกโลกเพื่อพิจารณาอีก ๒ แห่ง ได้แก่ ปราสาทหินพิมายและเส้นทางวัฒนธรรม และปราสาทพนมรุ้งและปราสาทเมืองต่ำและอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาททั้งนี้การประกาศสถานที่ดังกล่าวเป็นมรดกโลก นอกจากจะเป็นความภาคภูมิใจของประเทศไทยแล้ว ยังนำมาซึ่งรายได้เข้าประเทศจากการท่องเที่ยว และยังทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพที่หลากหลาย ตั้งแต่การให้บริการด้านการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยวนี้ได้ยกระดับสภาพความเป็นอยู่และเพิ่มรายได้ในหมู่ประชากรของประเทศ อันนับว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ^{๒๕}

สรุปได้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมมี ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มอนุสรณ์สถาน กลุ่มอาคาร และกลุ่มแหล่งอันรวมถึงผลงานที่เกิดจากมนุษย์ ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของคนในประเทศนั้นๆ นำมาซึ่งรายได้เข้าประเทศจากการท่องเที่ยว และยังทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพที่หลากหลาย อันนับว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๒.๒.๔ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม (Cultural tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี ตลอดจนการเที่ยวชมมรดก

^{๒๕} กระทรวงวัฒนธรรม, (อนุสัญญามรดกโลก ๒๕๕๕), [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.thaiwhic.go.th/convention.aspx>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนสถาน^{๒๖} การท่องเที่ยวซึ่งให้ความสำคัญกับ วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม ศิลปะอุตสาหกรรม และกิจกรรมนันทนาการของชุมชน ท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่ง ประวัติศาสตร์ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้า หัตถกรรม พิพิธภัณฑ์ทุกประเภท ศิลปะการแสดงและทัศนศิลป์ตลอดจนแหล่งมรดกต่าง ๆ^{๒๗}

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาจจะเป็นไปได้ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ ซึ่งจัดให้เที่ยวชมทิวทัศน์ทางวัฒนธรรมอันเป็นการเล่าเรื่องถึงคุณค่าที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ระหว่างกิจกรรมอื่นๆ บนสถานที่มรดกทางวัฒนธรรม ในส่วนของการท่องเที่ยวให้ยังยืนต้องมีแผนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกับมรดกทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง^{๒๘} รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังหมายถึง ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัส และการเข้าร่วมใช้ชีวิตแบบเก่า ๆ ที่กำลังจะสูญหายไปในช่วงท้องถิ่น เพื่อให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงประวัติความเป็นมา การดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตน เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณี และงานเทศกาลต่าง ๆ การประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นชาวสวน และชาวนา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ถือเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากเข้าไปชมศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อศึกษาหาความรู้ และพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่แสดงออกมาด้วยความสนใจ คือ ชอบเที่ยวชมเมืองโบราณ อาจจะเดินชมเมือง หรือนั่งรถเที่ยวชมตามเส้นทางสัญจร และผ่านบริเวณสำคัญของเมือง เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของคน การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน หรือการเข้าไปชมการเล่นพื้นเมือง ไปชมกระบวนการแห่งงานเทศกาล อาจจะเป็นการจัดแบบถาวรหรือจัดเป็นครั้งคราวเป็นสิ่งที่สร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวอยากเข้าไปชม^{๒๙} การท่องเที่ยวซึ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม ศิลปะ อุตสาหกรรม และกิจกรรมนันทนาการของชุมชน ท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้า หัตถกรรม พิพิธภัณฑ์ทุกประเภท ศิลปะการแสดงและทัศนศิลป์ ตลอดจนแหล่งมรดก

^{๒๖} ราณี อธิชัยกุล, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว, เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖), หน้า ๘๓.

^{๒๗} พยอ ธรรมบุตร, เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ., ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^{๒๘} Sawangwan, Gros. A study of Wat Arunrachawaram Rachaworamaha wiharn for sustainable tourism. Bangkok: Master of arts (International Program in Architectural Heritage Management and Tourism). (Graduate School: Silpakorn University ,2548), P. 22.

^{๒๙} ศิริ ฮามสุโพธิ์, สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. รายงานการวิจัยของสภากรุงเทพมหานครประจำปี ๒๕๔๓, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์), ๒๕๔๓ ,หน้า ๖๓ - ๖๕ .

ต่างๆ^{๓๐} และการท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรมประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี^{๓๑}

คำจำกัดความของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยว ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงดงามศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความวิจิตรอลังการ และแตกต่าง จากชาติอื่น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยว^{๓๒} การศึกษา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้น การพัฒนาด้านภูมิ ปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คนหรือ สามารถกล่าวได้อีก นัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและ ย้อนกลับมาอง ตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่ สามารถแยกออกจาก กันได้^{๓๓} การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทุกแง่มุมของ การท่องเที่ยวที่มนุษย์สามารถศึกษา ถึงวิถีชีวิต และความนึกคิดซึ่งกันและกัน^{๓๔}

ส่วนนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดย ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีการแจ้งความต้องการแนวทางในการพัฒนา สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนเพราะถ้า หากทุกคนได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนก็จะเกิดกระแสที่เป็นความภาคภูมิใจ รัก ห่วงแหน อนุรักษ์ และความรู้สึกนี้จะถูกถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไป ทรัพยากรการท่องเที่ยวของ ชุมชนก็จะยังคงมีอยู่ไม่หมดสิ้นไป^{๓๕} การท่องเที่ยวของประเทศไทย และประเทศต่าง ๆ ล้วนมีรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไปตาม บริบทของทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่เกิดจาก ธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙ ได้มุ่งเน้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Value Creation) เมื่อธุรกิจท่องเที่ยวทั่วโลกเกิดการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในช่วงเวลาไม่กี่ปี ที่ผ่านมานี้

^{๓๐} พยอม ธรรมบุตร, เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^{๓๑} ราณี อีสัยกุล, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการ จัดการการท่องเที่ยว = Professional experience in tourism management, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖), หน้า ๘๓.

^{๓๒} สลิกา อังกูร, “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น”,วารสาร การวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙), หน้า ๖๐.

^{๓๓} ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, วิถีไทยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถีทรรศน์, ๒๕๔๐), หน้า ๑ – ๑๐.

^{๓๔} อนุรักษ์ ปัญญาอนุรักษ์, ชุมชนทรัพยากรและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม, เอกสารประกอบการสอน สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

^{๓๕} พระมหาธวัช สิริมงคล (มาตรา). “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขง (พระอาราม หลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”,วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ , (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๔๘.

อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่เสนอขายสินค้าที่สร้างสรรค์และบริการ เชิงวัฒนธรรมก็ขายตัวในตลาดการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน รายประจำปี ๒๐๐๔ระบุว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาในยุโรปถึง ๔๑๖ ล้านคน ขณะที่ภูมิภาคเอเชีย และแปซิฟิกมีนักท่องเที่ยวเดินทางประมาณ ๑๕๓ล้านคน ส่วนทวีปแอฟริกาทั้งหมด มีนักท่องเที่ยวเดินทางประมาณ ๓๓ ล้านคนต่อปี ภาควัฒนธรรมโดยเฉพาะการท่องเที่ยวมีความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะได้สัมผัสมรดกทางวัฒนธรรม เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงศิลปะ (Galleries) งานเทศกาล งานอื่นๆ ที่ นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการเข้าชมเช่นดนตรี ชมการแสดงโอเปร่าใน เมืองต่างๆ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีที่แตกต่างในแต่ละท้องถิ่นเป็นสิ่ง ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourists) ที่มองเห็นความแตกต่างและตระหนักถึงความเป็น วัฒนธรรมมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป^{๓๖}

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีรูปแบบและลักษณะที่หลากหลาย เนื่องจากในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น ได้ แบ่งลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วย ๑) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ๒) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ ๓) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม ๔) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก ๕) ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา ๖) ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ ๗) ภาษาและวรรณกรรม ๘) วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร ๙) ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ ๑๐) ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น เนื่องจากสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่ที่มีความแตกต่างกัน จึงส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมมีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณวัตถุ ภาษา วิถีชีวิต และประเพณีต่างๆ เป็นต้น ล้วนเป็นสิ่งที่มีความค่าและดึงดูดใจนักท่องเที่ยว^{๓๗} เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น และเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการ ท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้ และความภาคภูมิใจ^{๓๘} คือการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาว ต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันและยุโรป ที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น^{๓๙} การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปธรรมการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งซึ่งเน้นความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้อง กับ มรดกประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาและวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจ โดยสิ่งที่ดึงดูดความสนใจ

^{๓๖} นรินทร์ สังข์รักษา และ สมชาย ลักษณะานุรักษ์, “เพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยววัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการ มีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี”, รายงานการวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕) หน้า ๒๗๓ – ๒๗๒.

^{๓๗} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,๒๕๔๘), หน้า ๒๗.

^{๓๘} สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.การพัฒนาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา และจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ,๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๓๙} ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, **การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**, ภาควิชาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ,๒๕๕๕), หน้า ๔๑.

นักท่องเที่ยวนั้นมีหลายอย่างประกอบด้วยวิถีชีวิตพิธีกรรมทางการแสดง แหล่งโบราณคดีศิลปะ ละคร การแสดงดนตรีสากล และการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา หัตถกรรมงานฝีมือ และการกระทำอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม^{๔๐} รวมถึงการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมเป็นการแสดงรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และได้ประยุกต์ปฏิบัติยึดถือสืบเนื่องมาตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น สภาพชีวิตริมแม่น้ำลำคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก งานเทศกาลประเพณี ศิลปะการแสดง^{๔๑}

แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน หมายถึง อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ ที่ประดิษฐานรูปเคารพ สถานที่สำหรับบรรดาศาสนิกชนมาประชุมกันเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนที่พำนักของนักบวชตามศาสนานั้นๆ ศาสนสถานของศาสนาพุทธ ได้แก่ วัด เจดีย์ พระธาตุ ปรางค์ เช่น วัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน และพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

๒. แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรม หมายถึง สถานที่สำหรับบำบัตจิตใจโดยการเข้าฝึกปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนา ได้แก่ การนั่งสมาธิและทำวิปัสสนากรรมฐานเพื่อการฝึกฝนจิตใจให้สงบ สถานที่ปฏิบัติธรรม เช่น เสถียรธรรมสถาน สำนักปฏิบัติวิปัสสนาอ้อมน้อย เป็นต้น^{๔๒}

จำนวนผู้ประกอบการและแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism)^{๔๓} ในประเทศไทยมีศาสนสถาน สำนักสงฆ์ ศาลเทพเจ้าต่าง ๆ มีทั้งหมดทั่วประเทศ ๓๓,๙๐๒ แห่ง ซึ่งเป็นศาสนสถานที่สำคัญและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละตำบลในประเทศไทย โดยพบว่าศาสนสถานที่ได้พิจารณาแนะนำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา มีทั้งสิ้น ๒,๑๖๑ แห่ง อยู่ในภาคกลางจำนวน ๖๘๘ แห่ง ร้อยละ ๓๑.๘ ภาคเหนือ ๕๘๘ แห่ง ร้อยละ ๒๗.๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕๒๒ แห่ง ร้อยละ ๒๔.๒ ภาคใต้ ๒๔๑ แห่ง ร้อยละ ๑๑.๒ และภาคตะวันออก ๑๒๒ แห่ง ร้อยละ ๕.๖ ในส่วนของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีสถานที่สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นสำนักปฏิบัติธรรม มีจำนวน ๑๖ แห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางจำนวน ๘ แห่ง ร้อยละ ๕๐.๐ และภาคเหนือและภาคใต้จำนวนเท่ากัน ภาคละ ๓ แห่ง ร้อยละ ๑๘.๘ และภาคตะวันออก ๒ แห่ง ร้อยละ ๑๒.๕

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี ตลอดจนการเที่ยวชมมรดกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนสถาน ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

^{๔๐}จุฑามาศ คงสวัสดิ์, การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^{๔๑}สันติ เอื้อจงประสิทธิ์, การบริหารท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นวัตกรรม จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๖๓.

^{๔๒}การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, การส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ, (กรุงเทพมหานคร: มปท, ๒๕๕๙), หน้า ๒๘.

^{๔๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖-๔๗.

๒.๒.๕ ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญอยู่ ๙ ประการ คือ

๑. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง

๒. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้ผลกระทบน้อยที่สุด

๓. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

๔. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยวผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวพร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

๕. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ผู้ชมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้ชมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

๖. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

๗. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๘. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้านและต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

๙. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ^{๔๔}

การท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมงานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องในเทศกาลต่าง ๆ เป็นการสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไว้ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้ประโยชน์ท้องถิ่นซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญคือ ๑. เป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่เด่นของแต่ละท้องถิ่นและสมควร ที่จะ

^{๔๔}เพียงกานต์ นามวงศ์, “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนไหลหิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว, คณะพัฒนาการท่องเที่ยว (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘ - ๑๙.

ดำรงรักษาให้คงอยู่ไว้สืบต่อไป ๒. เจ้าของพื้นที่ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการและ การอนุรักษ์ ๓. มีวิทยากรและมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น ๔. มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความประทับใจ และประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม^{๔๕} องค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอันได้แก่ ๑. โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ ๒. สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง รวมถึงซากผังเมืองในอดีต ๓. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ๔. ความน่าสนใจทางดนตรี ๕. การแสดงละคร ภาพยนตร์มหกรรมต่าง ๆ ๖. ภาษาและวรรณกรรม ๗. ประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ๘. วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ' วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย^{๔๖} และอาจรวมถึง ๑. สิ่งดึงดูดใจ ซึ่งเกิดจากสถานที่และเหตุการณ์ ๒. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ตลอดจนการเข้าถึงต้องมีระบบการขนส่งประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ และผู้ประกอบการ^{๔๗}

รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมที่ส่งเสริมทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดการแสดงออกทางวัฒนธรรม และอารยธรรมของมวลมนุษยชนกลุ่มต่างๆ แบ่งออกได้ดังนี้

(๑) เทศกาล นักท่องเที่ยวสนใจเทศกาลต่างๆ เพื่อความสนุกสนานตื่นเต้นเล่นเกมส์ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง แห่บั้งไฟ ปีใหม่ เทศกาลไหว้พระจันทร์ของชาวจีน เป็นต้น

(๒) ศิลปะ นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปะ เช่น ภาพวาด รูปปั้น แกะสลัก ภาพเขียน สถาปัตยกรรม หรือแหล่งผลิตทางศิลปหัตถกรรม โดยจัดเป็นเทศกาล เพื่อดึงดูดความสนใจ เช่น เทศกาลดนตรีในนครเวียนนา สัปดาห์แห่งศิลปหัตถกรรมศิลปาชีพ

(๓) งานหัตถกรรม เช่น งานหัตถกรรมของชาวเขา ชาวเกาะ เครื่องปั้นดินเผาของ ชาวมอญ งานแกะสลัก เครื่องเฟอร์นิเจอร์ เครื่องเงิน เครื่องประดับ อัญมณี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทำให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงทั่วโลก เพราะมีช่างหัตถกรรมที่มีความละเอียดอ่อน วิจิตรพิสดาร ดังนั้นงานด้านหัตถกรรมจึงเป็นกิจกรรมวัฒนธรรมที่เป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนานาชาติ เป็นต้น

(๔) ประเพณีและวิถีชีวิตพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวต่างชาติและในประเทศ มีความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการแต่งกายของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น หรืออาจเรียกว่า “ประเพณีและชีวิตพื้นบ้าน” เช่น วิถีชีวิตริมคลอง การแต่งกายของชาวเขา การเลี้ยงช้างของชาวกูย^{๔๘}

^{๔๕}วรรณภา วงษ์วานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๖.

^{๔๖}สุดชีวัน นันทวัน ณ อยู่ธาม, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง, การศึกษาอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, เศรษฐศาสตร์การเมือง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖.

^{๔๗}ชูสิทธิ์ ชูชาติและคณะ, รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำแม่วาว, (เชียงใหม่: สำนักพิมพ์โครงการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ้านสวนนนท์ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๒๗.

^{๔๘}สมบัติ กาญจนกิจ, การศึกษาแนวโน้มการพัฒนาเยาวชนในทศวรรษแรกของศตวรรษที่ ๒๑, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๓๑.

สรุปได้ว่า ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญประกอบด้วยเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถานศิลปวัฒนธรรมและประเพณี มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยวผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่และคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

๒.๒.๖ ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีประโยชน์ คือ

๑. ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ผลการดำเนินการท่องเที่ยวที่ผ่านมาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเป็นอย่างมาก นำเงินตราเข้าประเทศมากที่สุดเมื่อเทียบกับรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ ปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆ เพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย และจะมีการประชาสัมพันธ์ไปสู่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

๒. ประโยชน์ทางสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะช่วยเผยแพร่เอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกับผู้คนในท้องถิ่นได้มีโอกาสรู้จักกันนั้น ผลก็คือ เกิดความสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติ และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกและเกิดสันติภาพขึ้นแก่โลก^{๔๙}

ด้านเศรษฐกิจ จากการประมาณการขนาดตลาดของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism)^{๕๐} ในส่วนของผู้ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศาสนสถาน และสถานวิปัสสนา ซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้ไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บข้อมูลด้านรายได้ และจำนวนนักท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามจากการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่ส่งเสริมการไหว้พระ ๙ สถานศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ได้มีการประเมินจำนวนนักท่องเที่ยวที่ทำกิจกรรมดังกล่าวไว้ในปี ๒๕๔๕ และปี ๒๕๔๗ ในเขตกรุงเทพมหานครช่วงเทศกาลปีใหม่ พบว่า ในปี ๒๕๔๕ จำนวนนักท่องเที่ยวที่ทำกิจกรรมไหว้พระ ๙ สถานศักดิ์สิทธิ์ มีประมาณ ๑,๓๖๘ คน ส่วนในปี ๒๕๔๗ จำนวนประมาณ ๒๔,๐๐๐ คน ซึ่งมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นมาก อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะไม่สามารถทราบขนาดตลาดจากจำนวนนักท่องเที่ยวได้ชัดเจน แต่จากการสำรวจตัวอย่างนักท่องเที่ยว

^{๔๙} ชันญะ วงษ์วิภาค, ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗๑.

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๒

พบว่า มีสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ ๔๙ สำหรับชาวไทยและร้อยละ ๔๕ สำหรับชาวต่างชาติ

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีประโยชน์ คือ ทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเป็นอย่างมาก นำเงินตราเข้าประเทศ ทางสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะช่วยเผยแพร่เอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

๒.๒.๗ แบบจำลองการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากความสำคัญและแนวคิดเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นำมาสู่การวางแผน การจัดการ และการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับประเทศไทย จากการศึกษาของ Bywater ได้แยกประเภทนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ประเภท

๑. นักท่องเที่ยวตามแรงกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Culturally Motivated) หมายถึง ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความสนใจที่จะเรียนรู้ ศึกษา วัฒนธรรมและมีพฤติกรรมที่จะพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นระยะเวลานาน

๒. นักท่องเที่ยวตามแรงบันดาลใจด้านวัฒนธรรม (Culturally Inspired) หมายถึง ผู้ที่ถูกดึงดูดด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักหรือได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ รูปภาพ โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะใช้ระยะเวลาที่จะพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวน้อยกว่าประเภทแรก แต่มีโอกาสที่จะเดินทางกลับมายังสถานที่ท่องเที่ยวอีกครั้งในอนาคต

๓. นักท่องเที่ยวตามแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม (Culturally Attracted) หมายถึง ผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะมีระยะเวลาในการท่องเที่ยวน้อย อาจจะเป็นในลักษณะเยี่ยมชมมากกว่าการพักอาศัย

ทั้งนี้ Smith ได้จัดประเภทและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังต่อไปนี้^{๕๑}

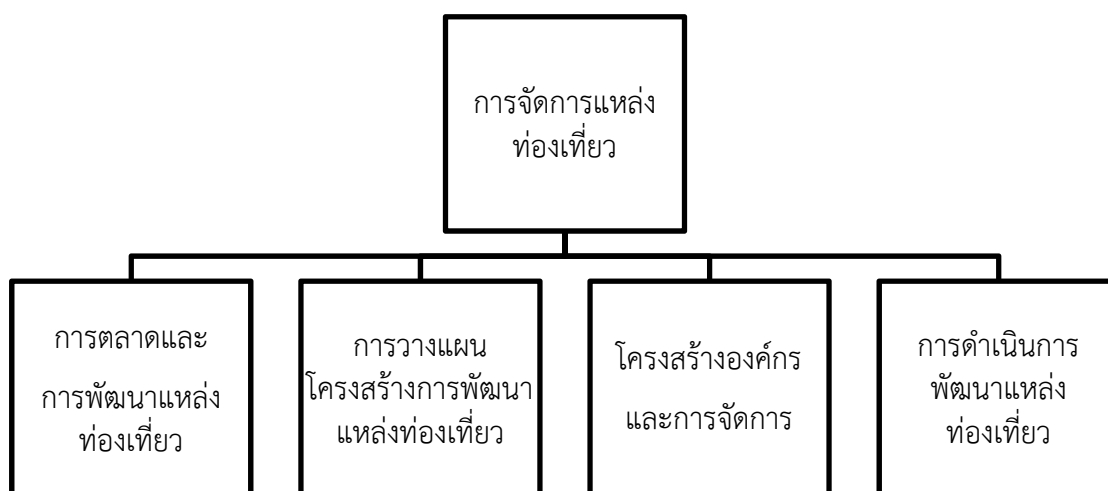
^{๕๑}Smith, M. K, Issues in Cultural Tourism Studies.London: Routhledge, 2003, P. 37.

ประเภทนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	สถานที่และกิจกรรมที่สนใจ
นักท่องเที่ยวแหล่งมรดก (Heritage Tourist)	ปราสาท พระราชวัง แหล่งโบราณคดี
นักท่องเที่ยวศิลปะ (Arts Tourist)	โรงละคร เทศกาล งานประเพณี
นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourist)	ถ่ายภาพ วาดภาพ เครื่องปั้น การทำอาหาร
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง (Urban Cultural Tourist)	แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งอุตสาหกรรม
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท (Rural Cultural Tourist)	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชน ฟาร์ม พิพิธภัณฑ์
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigeneous Cultural Tourist)	ชาวเขา ทะเลทราย เดินป่า ศูนย์วัฒนธรรม ศิลปะและหัตถกรรม
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมทันสมัย (Popular Cultural Tourist)	สวนสนุก ห้างสรรพสินค้า การแสดงคอนเสิร์ต งานแข่งขันกีฬา

ตารางที่ ๒.๑ ประเภทของนักท่องเที่ยว^{๕๒}

การแบ่งประเภท และลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบถึงลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ตอบสนองความต้องการอันจะนำไปสู่การสร้างรายได้ให้แหล่งท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนให้คงไว้ทั้งนี้ Garrod และ Fyall ได้เสนอแบบจำลองการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ดังนี้

^{๕๒} Bywater, M, *The Market for Cultural Tourism in Europe*. (Travel and Tourism Analyst, 6 , 1993), P. 30-46.



แผนภาพที่ ๒.๑ แบบจำลองการจัดการแหล่งท่องเที่ยว^{๕๓}

๑.การตลาดและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจะสามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ จะต้องอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาดและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการหรือผู้ประกอบการ ทั้งนี้การทำการตลาดการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งนั้นมีความแตกต่างด้านการบริการที่นักท่องเที่ยวได้รับ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้ หรือไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งโดยขั้นตอนการตลาดและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคำนึงถึงปัจจัย ดังต่อไปนี้

๑.๑ ผลลัพธ์ที่จะสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ก่อนการพัฒนาการตลาดทางการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยวควรทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนมากเน้นที่ความรู้ ความประทับใจ ความสุนทรีย์ ประสพการณ์ ฯลฯ ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวควรมีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ และสนองความต้องการสูงสุด ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจะผลักดันการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งจากการโฆษณาปากต่อปากและการกลับมาเยือนอีกครั้ง นอกจากนี้ การสร้างตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว (Destination Branding) เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยมีความแตกต่างกัน มีอัตลักษณ์และมีศักยภาพที่จะสามารถดึงดูดความสนใจและชวนให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเยี่ยมชม

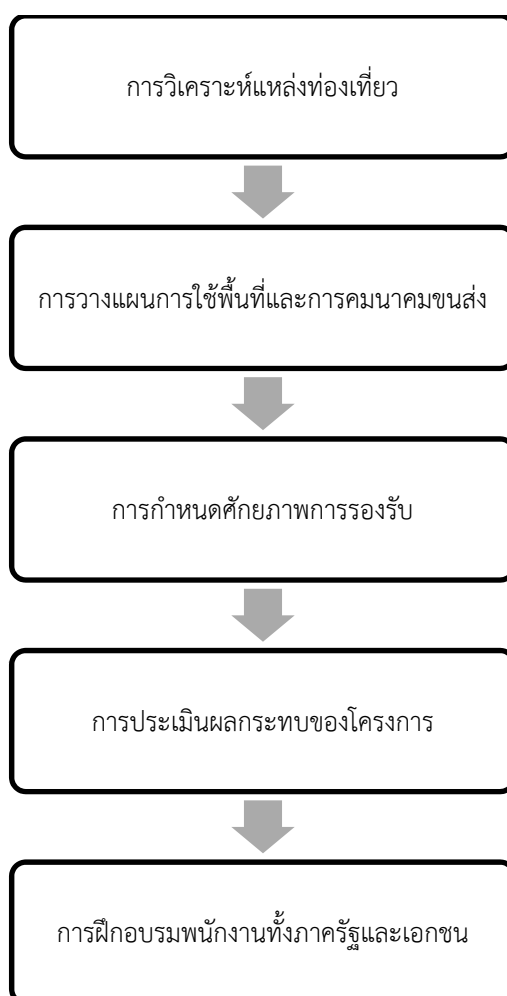
๑.๒ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ และสนใจเยือนแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการส่งเสริมการตลาด เช่น การให้

^{๕๓}Garrod, B., & Fyall, A, Beyond the rhetoric of sustainable tourism? *Tourism Management*, 19 (3) , 1998, P. 199-212.

ข้อมูลข่าวสาร การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือการพูดแบบปากต่อปากเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจและต้องการเที่ยว การนำเสนอที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจการท่องเที่ยววัฒนธรรมแบบยั่งยืน อาจเป็นการประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการจัดนิทรรศการภาพถ่าย การใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไป ซึ่งการเลือกใช้สื่อประชาสัมพันธ์จะนำจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนวิถีในการดำเนินชีวิตเป็นจุดขาย (Brand Idea) และสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว (Brand Communication) เพื่อสร้างการรับรู้และสัมผัสประสบการณ์ (Brand Experience) จนเกิดเป็นกระบวนการท่องเที่ยว

๒. การวางแผนโครงสร้างการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ประกอบด้วยกระบวนการดังนี้



แผนภาพที่ ๒.๒ ขั้นตอนการวางแผนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนสำคัญของการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเริ่มจากการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง และความน่าสนใจ

ของแหล่งท่องเที่ยวเห็นว่าเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างไร ซึ่งรวมถึงภาพรวมด้านความสวยงาม ลักษณะเด่น อัตลักษณ์ ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางศาสนา สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิต นอกจากนี้ประเด็นของความพร้อมทางด้านความสะดวกซึ่งรวมถึงทั้งความสะดวกในการเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนการใช้พื้นที่และกำหนดศักยภาพรองรับแหล่งท่องเที่ยว ในการกำหนดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นสำคัญคือต้องสามารถจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา การกำจัดขยะ ระบบสื่อสารคมนาคม ลานจอดรถ ที่พักโรงแรม ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึกให้พอเพียงกับจำนวนนักท่องเที่ยว รวมถึงต้องควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินความสามารถที่จะรองรับได้ ซึ่งรวมถึงการประเมินผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวตลอดจนปัญหาและผลกระทบที่จะตามมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

ประเด็นพื้นฐานที่สำคัญประเด็นหนึ่งที่จะนำไปสู่การวางนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม คือ การประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้การสร้างหลักเกณฑ์และตัวบ่งชี้ในการประเมินผลกระทบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละฝ่ายซึ่งจะต้องมีการประเมินผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยหลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบนั้นแบ่งเป็นผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ผลกระทบต่อคุณค่าทางวัฒนธรรม และผลกระทบต่อการดำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การวางแผนนโยบายที่สมดุล และแนวทางการจัดการเพื่อควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยวอันจะนำไปสู่การก่อให้เกิดผลประโยชน์สุทธิที่สูงสุดต่อพื้นที่

นอกจากนี้ขั้นตอนการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรจะรวมถึงการฝึกอบรมคนในพื้นที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น ให้รับรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพ การให้ความรู้ และการฝึกอบรมเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับว่าเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

๓. โครงสร้างองค์กรและการจัดการ

การจัดการโครงสร้างองค์กร และการจัดการที่เหมาะสมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการที่จะกำหนดทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน โดยทั่วไปแล้วจะสามารถสรุปโครงสร้างองค์กรและการจัดการสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยจะมุ่งเน้นที่การประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต้องนำการท่องเที่ยวขยายเศรษฐกิจในท้องถิ่น เพื่อที่จะร่วมกันหาจุดเด่น หรืออัตลักษณ์ที่จะเป็นจุดประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นเพื่อที่จะร่วมกันวิเคราะห์ หรือแก้ไขปัญหาและข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกันเป็นอีกแนวทางที่มีความจำเป็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนอีกด้วย

๔. การดำเนินการโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ตามข้อเสนอของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ การดำเนินการโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีหลักการดำเนินการที่สำคัญ ๔ ด้านซึ่งประกอบด้วย

๑. การเร่งพัฒนา บุคลากร ฟื้นฟูมรดก และสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของเอกชนเพื่อที่จะรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างยั่งยืน

๒. การเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวแหล่งมรดก การท่องเที่ยวศิลปะ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง การท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

๓. การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก การวางแผนด้านความปลอดภัย สุขอนามัย และสวัสดิการของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย

๔. การส่งเสริมความเชื่อมโยง ความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน เพื่อที่จะสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวพัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ

สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบ่งได้ ๓ ประเภทใหญ่ คือ นักท่องเที่ยวตามแรงกระตุ้นทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวตามแรงบันดาลใจด้านวัฒนธรรม และนักท่องเที่ยวตามแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม แบ่งได้ ๖ ประเภทย่อย คือ นักท่องเที่ยวแหล่งมรดก นักท่องเที่ยวศิลปะ นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง นักท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท นักท่องเที่ยววัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น และนักท่องเที่ยววัฒนธรรมทันสมัย ในส่วนของแบบจำลองการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนประกอบด้วย ๔ อย่าง คือ การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การตลาดและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การวางแผนโครงสร้างการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างองค์กรและการจัดการ และการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

๒.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลเบื้องต้นด้านบริบทของพื้นที่ศึกษา ได้รับจากการสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถแสดงข้อมูลโดยสังเขปได้ดังนี้

ที่ตั้งและอาณาเขต

สามร้อยยอด เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอสามร้อยยอดตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัด ข้อมูลสถิติมีพื้นที่ ๘๗๑.๙ ตร.กม. ประชากร ๕๐,๒๘๕ คน (พ.ศ. ๒๕๖๐) ความหนาแน่น ๕๗.๖๗ คน/ตร.กม. มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอปราณบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่าวไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอกุยบุรี และเขตตะนาวศรี (ประเทศพม่า)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตตะนาวศรี (ประเทศพม่า)

ประวัติความเป็นมา

เขาสามร้อยยอดเป็นชื่อที่มีตำนานเล่าว่า พื้นที่แถบนี้เคยเป็นทะเลมีหมู่เกาะน้อยใหญ่เรียงรายกัน ครั้งหนึ่งเคยมีเรือสำเภาจีนแล่นผ่านมาประสบลมพายุรุนแรงจนเรือใกล้อัปปาง จึงแวะหลบภัยเข้ามาตามร่องน้ำด้านทิศตะวันตกของเกาะ แต่เนื่องจากไม่ชำนาญพื้นที่ เรือได้ชนกับหินโสโครกอัปปางลง ผู้คนจมน้ำตายจำนวนมากที่เหลือรอดตายขึ้นมาอาศัยอยู่บนเกาะประมาณ 300 คน จึงได้ตั้งชื่อว่า “เกาะสามร้อยยอด” ต่อมาระดับน้ำทะเลได้ลดลง เกาะกลายเป็นภูเขา ชาวบ้านเรียกคลาดเคลื่อนเป็น “เขาสามร้อยยอด” บริเวณที่สันนิษฐานว่าเรือจมนั้นชาวบ้านเรียกว่า “อ่าวทะเลสาบ” เคยมีผู้พบซากเสากระโดงเรือโบราณในบริเวณนี้ด้วย บางข้อสันนิษฐานว่า เป็นเพราะมีต้นสามร้อยยอดขึ้นอยู่ หรือมียอดเขามากมายถึง 300 ยอด^{๕๔}

ท้องที่อำเภอสามร้อยยอดเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอบางแพและอำเภอกุยบุรี ในครั้งแรกทางราชการได้แบ่งพื้นที่ตำบลสามร้อยยอด ตำบลศิลาลอย และตำบลไร่เก่าจากอำเภอบางแพออกมาตั้งเป็น กิ่งอำเภอสามร้อยยอด ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ปีเดียวกัน^{๕๕} ต่อมาในวันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘ กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งตำบลศาลาลัยขึ้นโดยแบ่งพื้นที่ ๖ หมู่บ้านจากตำบลไร่เก่า^{๕๖} และได้มีพระราชกฤษฎีกาโอนตำบลไร่ใหม่จากอำเภอกุยบุรีมาอยู่ในเขตการปกครองของทางกิ่งอำเภอตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙^{๕๗} ในที่สุดก็ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็น อำเภอสามร้อยยอด ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน ปีเดียวกัน^{๕๘}

การแบ่งเขตการปกครอง

(๑) การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอสามร้อยยอดแบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 5 ตำบล 41 หมู่บ้าน ได้แก่

๑. สามร้อยยอด	(Sam Roi Yot)	๙ หมู่บ้าน
๒. ศิลาลอย	(Sila Loi)	๙ หมู่บ้าน
๓. ไร่เก่า	(Rai Kao)	๘ หมู่บ้าน

^{๕๔}อุทยานสามร้อยยอด, ประวัติความเป็นมาอำเภอสามร้อยยอด, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.tripsamroiodyod.com/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%94/> [๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐]

^{๕๕}ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง แบ่งเขตท้องที่อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งเป็นกิ่งอำเภอสามร้อยยอด, ราชกิจจานุเบกษา ๑๑๒ (พิเศษ ๙ ง): ๖๖. ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๘.

^{๕๖}ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ตั้งและกำหนดเขตตำบลในท้องที่กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ราชกิจจานุเบกษา ๑๑๒ (๙๑ ง): ๕๙-๖๗. ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๘.

^{๕๗}พระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนเขตอำเภอกุยบุรีกับกิ่งอำเภอสามร้อยยอด อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘. ราชกิจจานุเบกษา ๑๑๒ (๕๘ ก): ๒๘-๒๙. ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๘.

^{๕๘}พระราชกฤษฎีกาตั้งอำเภอเมืองชัย...และอำเภอเหล่าเสือโก้ก พ.ศ. ๒๕๕๐. ราชกิจจานุเบกษา ๑๒๔ (๔๖ ก): ๑๔-๒๑. ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.

๔. ศาลาลัย	(Salalai)	๘ หมู่บ้าน
๕. ไร่ใหม่	(Rai Mai)	๗ หมู่บ้าน

(๒) การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอสามร้อยยอดประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๗ แห่ง ได้แก่

๑. เทศบาลตำบลไร่ใหม่ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลไร่ใหม่ (รวมทั้งบางส่วนของตำบลสามกระหายในเขตอำเภอกุยบุรีด้วย)
๒. เทศบาลตำบลไร่เก่า ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลไร่เก่าและบางส่วนของตำบลศาลาลัย
๓. องค์การบริหารส่วนตำบลสามร้อยยอด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสามร้อยยอดทั้งตำบล
๔. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาลัย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศาลาลัยทั้งตำบล
๕. องค์การบริหารส่วนตำบลไร่เก่า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไร่เก่า (นอกเขตเทศบาลตำบลไร่เก่า)
๖. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาลัย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศาลาลัย (นอกเขตเทศบาลตำบลไร่เก่า)
๗. องค์การบริหารส่วนตำบลไร่ใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไร่ใหม่ (นอกเขตเทศบาลตำบลไร่ใหม่)

(๓) การปกครองส่วนคณะสงฆ์^{๕๙}

มีพระภิกษุ ๒๐๙ รูป สามเณร ๑๑ รูป ลูกศิษย์วัด ๒๕ คน พระสังฆาธิการ ๓๖ รูป วัดที่มีพัทธสีมา ๘ แห่ง วัดที่มีวิสุงคามสีมา ๒๒ แห่ง สำนักสงฆ์ ๒ แห่ง ที่พักสงฆ์ ๑ แห่ง รวมทั้งสิ้น ๓๓ แห่ง ประกอบด้วยพระสังฆาธิการปกครองตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ ๒.๒

ที่	ชื่อ-ฉายา	วัด	สังกัดเขตตำบล
๑	พระครูปัญญายาภรณ์	เจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด	
		เจ้าอาวาสวัดสามร้อยยอด	ไร่เก่า
๒	พระครูโสภณธรรมพิทักษ์	เจ้าคณะตำบลไร่เก่า - ไร่ใหม่	
		เจ้าอาวาสวัดธรรมรังสี	ไร่ใหม่
๓	พระครูสถิตกัลยาณคุณ	เจ้าคณะตำบลศาลาลัย	
		เจ้าอาวาสวัดศาลาลัย	ศาลาลัย

^{๕๙๕๙} สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด วัดสามร้อยยอด ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, “บัญชีสำรวจพระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด ในเขตอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาค ๑๕ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๙”, [๘ สิงหาคม ๒๕๕๙]

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

ที่	ชื่อ-ฉายา	วัด	สังกัดเขต ตำบล
๔	พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์	เจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด	
		เจ้าอาวาสวัดพุ	สามร้อยยอด
๕	พระครูศรีธรรมมาภินันท์	เจ้าคณะตำบลศีลาลอย	
		เจ้าอาวาสวัดเขาถ้ำ	ศีลาลอย
๖	พระใบฎีกาบรรจบ ฉนทสุทโธ	เลขานุการเจ้าคณะตำบลศีลาลอย	
		วัดหนองตาแต้ม	หนองตาแต้ม
๗	พระสุธางค์ สุธโร	เลขานุการเจ้าคณะตำบลไร่เก่า-ไร่ใหม่	
		วัดธรรมรังสี	ไร่ใหม่
๘	พระวิทยา วิทยาโน	เลขานุการเจ้าคณะตำบลศาลาล้อย	
		วัดศาลาล้อย	ศาลาล้อย
๙	พระใบฎีกาประสาท อภิวงฺโณ	เลขานุการเจ้าคณะตำบลสามร้อยยอด	
		วัดพุ	สามร้อยยอด
๑๐	พระมหาบุญกิต สุวณฺโณ	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด	
		วัดไร่ใหม่สามัคคี	ไร่ใหม่
๑๑	พระมหาบุญกิต สุวณฺโณ	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด	
		ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามร้อยยอด	ไร่เก่า
๑๒	พระครูจารุมิสกวรรณ	เจ้าอาวาสวัดบ้านหนองแก	ไร่ใหม่
๑๓	พระปลัดธงณรงค์ ธรรมโชโต	เจ้าอาวาสวัดนิโครธาราม	ไร่เก่า
๑๔	พระอธิการสมชาย กิตติยาโน	เจ้าอาวาสวัดไร่ใหม่สามัคคี	ไร่ใหม่
๑๕	พระครูโกศลพิทยากรณ	เจ้าอาวาสวัดทุ่งประดู่	ไร่ใหม่
๑๖	พระครูพิพัฒน์วิริยากร	เจ้าอาวาสวัดเนินกรวด	ศาลาล้อย
๑๗	พระอธิการวินัย จันทโชโต	เจ้าอาวาสวัดศรีทุ่งทอง	ศาลาล้อย
๑๘	พระมหาจำนงค์ จรณธมฺโม	เจ้าอาวาสวัดตาลเจ็ดยอด	ศาลาล้อย
๑๙	พระอธิการวินัย มหาปญฺโญ	เจ้าอาวาสวัดหนองเป่าปี	ศาลาล้อย
๒๐	พระครูวิสุทธิสังวรกิจ	เจ้าอาวาสวัดบ้านใหม่	สามร้อยยอด
๒๑	พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส	เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว	สามร้อยยอด

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

ที่	ชื่อ-ฉายา	วัด	สังกัดเขต ตำบล
๒๑	พระครูปลัดไพศาล โรจนวโส	เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว	สามร้อยยอด
๒๒	พระครูโสภณธำรงกิตติ์	เจ้าอาวาสวัดหุบตาโคตร	สามร้อยยอด
๒๓	พระครูสีลจันทราภรณ์	เจ้าอาวาสวัดบางปู	สามร้อยยอด
๒๔	พระมหาบุญชู กิตติธำณ	เจ้าอาวาสวัดหนองหญ้าปล้อง	ศิลาลอย
๒๕	พระครูสุจิตตภิรม	เจ้าอาวาสวัดหนองแก	ศิลาลอย
๒๖	พระครูศรีจันทโชติ	เจ้าอาวาสวัดหน้าเขาโป่งเหนือ	ศิลาลอย
๒๗	พระอธิการชาติ รตนโชโต	เจ้าอาวาสวัดใหม่ลาดวิถี	ศิลาลอย
๒๘	พระครูปลัดพงศ์พันธ์ อินทปญโญ	เจ้าอาวาสวัดเกษตรกันทราราม	ศิลาลอย
๒๙	พระมหาสมบัติ โชติปญโญ	เจ้าสำนักสงฆ์สวนสันติวิเวการาม	ไร่เก่า
๓๐	พระกิมฮง ปนาโท	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ใหม่สามัคคี	ไร่ใหม่
๓๑	พระณัฏฐัน สมานนโท	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ใหม่สามัคคี	ไร่ใหม่
๓๒	พระเสน่ห์ มหาวีโร	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดตาลเจ็ดยอด	ศาลาลัย
๓๓	พระอรุณ อธิปญโญ	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพุ	สามร้อยยอด
๓๔	พระปลัดหวล ดิสโร	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามร้อยยอด	ไร่เก่า
๓๕	พระสุนทร สุนทโร	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบ้านหนองแก	ไร่ใหม่
๓๖	พระศักดิ์ดา ปิยธมโม	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทุ่งประดู่	ไร่ใหม่

ตารางที่ ๒.๒ พระสังฆาธิการในอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วัดในเขตอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่

๑. **วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีสตกฐ** ตั้งอยู่ที่หมู่ ๘ ตำบลไร่เก่า อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เดิมวัดสร้างอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดในปัจจุบัน ประมาณ ๕ เส้นแต่ไม่สะดวกในเรื่องที่ดินที่จะสร้างวัด ชาวบ้านสามร้อยยอดมีนายปิ่น อยู่คง เป็นผู้นำในการหาที่ดินเพื่อที่จะสร้างวัดนายพุ่ม จันทรชุกลิน และนางผ่อง จันทรชุกลิน ได้ยกที่ดินให้เป็นสำหรับสร้างวัดเมื่อตกลงกันได้แล้วจึงได้ย้ายมาอยู่ตรงที่ปัจจุบัน การสร้างวัดสามร้อยยอด ในยุคเริ่มแรก ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เติบโตด้วยอุปสรรค ความแห้งแล้งของพื้นที่ซึ่งเป็นที่ทุรกันดารอยู่แล้ว มีพระอาจารย์นิมธมสโร เป็นหัวหน้าในการก่อสร้างและดูแลรักษาวัด ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ สร้างกุฏิขึ้น ๑ หลัง เป็นแบบ

ทรงไทยและได้รับอนุญาตให้สร้างวัดในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ และปี ๒๔๘๔ กระทรวงศึกษาธิการประกาศจัดตั้งเป็นวัดให้ชื่อว่า “วัดตรีสตกฐ” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดสามร้อยยอด” ให้สอดคล้องกับชื่อหมู่บ้านและสถานที่ใกล้เคียงกับเขาสามร้อยยอด ภายในวัดมีสถานที่ประดิษฐานพ่อบุสามร้อยยอดศักดิ์สิทธิ์ และเป็นแหล่งรวบรวมพืชสมุนไพรที่หายากเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าและขยายพันธุ์ เป็นแหล่งศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณี คุณค่าของท้องถิ่น

๒. วัดพุ ตั้งขึ้นที่บ้านพุน้อยเมื่อพ.ศ. ๒๔๗๐ เลขที่ ๖๘ หมู่ ๔ ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภายในวัดมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ได้แก่ พระพุทธรูปสามร้อยยอดด้านหลังติดภูเขาสามร้อยยอด มีบรรยากาศร่มรื่น

๓. วัดตาลเจ็ดยอด ตั้งอยู่ ตำบลศาลาล้อย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์สิ่งน่าสนใจภายในวัดตาลเจ็ดยอด คือ รูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ขนาดหน้าตักกว้าง ๑๑ เมตร สูง ๑๘ เมตร ซึ่งถือว่ามีความใหญ่ที่สุดในขณะนี้ นอกจากองค์หลวงพ่โตขนาดใหญ่นี้แล้ว ภายในวัดยังมีบ่อน้ำมนต์อันศักดิ์สิทธิ์ จำลองสถานที่คล้ายกับบ่อน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ วัดอินทรวินัย มีรูปปั้นหุ่นขี้ผึ้งจำลองของสมเด็จพระพุฒาจารย์โต พรหมรังสี โดยมีวัตถุประสงคเพื่อให้นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่เข้าเยี่ยมชมได้สวดมนต์เจริญภาวนา ภายในบริเวณบ่อน้ำมนต์มีรูปองค์พระพุทธรูปเจ้า ๒๘ พระองค์โดยรอบ

๔. วัดหุบตาโคตร เป็นวัดที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นถิ่นบึงของชาวบ้านในบริเวณนี้ ภายในวัดมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ได้แก่ หลวงพ่โตและหลวงพ่ทวดประดิษฐานอยู่บริเวณรอบๆวัดมีทัศนียภาพที่สวยงาม ด้านหลังวัดเป็นภูเขาหินปูน อากาศเย็นสบาย เงียบสงบ

๕. วัดหนองข้าวเหนียว ตั้งขึ้นที่บ้านหนองข้าวเหนียว เลขที่ ๑๖๔ หมู่ ๒ ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๐ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ อดีตเจ้าอาวาสคือท่านพระครูโกวิทวัชรสาร หรือหลวงพ่เมี้ยน ปณฺญาสาโร ซึ่งเป็นพระเกจิอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคม ได้สร้างเสนาสนะไว้อย่างสวยงามรวมถึงวัตถุมงคลอีกหลายอย่าง

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารและผลงานการวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยพบว่า มีเอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องดังนี้

๒.๔.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา

ศศิญา อายุยีน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคคลตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนบน” ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ขั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางกายและทางวาจาให้มีความเป็นปกติ มีความเหมาะสม และมีความงดงาม ที่ช่วยในการเสริมสร้างพฤติกรรมของบุคลากรให้มีความน่าเชื่อถือในสังคมมากยิ่งขึ้น ๒) ขั้นการปรับเปลี่ยนเป้าหมายทางด้านจิตใจให้มีความตั้งมั่น มั่นคง และจริงจังในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ที่ช่วยในการเสริมสร้างพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรและ ๓) ขั้นการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอให้เกิดเป็นประสบการณ์ที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสริมสร้างและป้องกันความผิดพลาด

ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรประกอบไปด้วย ๑) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ๒) ด้านการบริการที่ดี ๓) ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ๔) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และจริยธรรม ๕) ด้านการทางานเป็นทีม เพื่อการพัฒนาบุคลากรให้เกิดพฤติกรรมที่ดี สามารถปฏิบัติอยู่ในกรอบ กติกา กฎเกณฑ์ระเบียบวินัยซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงาน (อริสสัสสิกขา) จนสามารถเกิดเป็นความมั่นคงตามมาตรฐานทางจรรยาบรรณที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ความสามารถ (อริจิตตสิกขา) ของเจ้าหน้าที่หรือพนักงานในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนบน (สพภ. ๑๑) ให้มีคุณสมบัติตามที่องค์กรต้องการ และเพื่อการแก้ไขปัญหาการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน นอกจากนี้การฝึกปฏิบัติ ๒ ประการดังกล่าว เป็นรากฐานที่มีส่วนช่วยเสริมให้บุคลากรเกิดทักษะ ความฉลาด ความชำนาญประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันถ่วงที (อริปัญญาสิกขา)^{๖๐}

จิตติมา เสนาชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน: กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน เรียงตามลำดับคือสถานที่และสภาพแวดล้อม งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ จะเห็นว่า ปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน คือ กระบวนการที่บุคคล ครอบครัว และสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสุขภาพที่ดี มีการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพอย่างสม่ำเสมอและถาวร โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนหนึ่ง ในการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งประชาชนยังคาดหวังให้มีวัดทำหน้าที่ในด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม เนื่องจากวัดเป็นสถานที่สาธารณะของชุมชน ดังที่กฎบัตรรอตตาวา (๒๕๒๙) เสนอแนะว่าการดำเนินการเพื่อการส่งเสริม (Health Promotion Action) ให้ได้ผลควรดำเนินการในกิจกรรมที่สำคัญ ๕ ประการกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญ คือ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ (Create Supportive Environment) และอีกประการหนึ่งคือ การเสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง (Strengthen Community Action) สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน (๒๕๔๕) ที่เสนอว่า หัวใจสำคัญของระบบสุขภาพภาคประชาชน คือ การจัดการเพื่อให้ประชาชนมีความสามารถในการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง เป็นระบบการรักษาสุขภาพที่ชุมชนต้องถนัดคิดและทำงานให้เกิดขึ้น มีกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีนโยบาย เป้าหมาย ตัวชี้วัดและกลวิธีที่ประชาชนเป็นผู้กำหนดเองภายใต้ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ตามสภาพแวดล้อมที่เป็นบริบทเชื่อมโยงกับสภาพทางสังคม การเมือง วัฒนธรรมท้องถิ่น และครอบครัว โดยใช้ทุนทางสังคมของตนเอง มีรูปแบบการทางานด้านสุขภาพแบบองค์รวม คือ ด้านกาย จิต สังคม จิตวิญญาณ ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการกระตุ้นจากองค์กรภายนอกหรือภายในในการขับเคลื่อนกระบวนการ^{๖๑}

^{๖๐} คติยา आयูยืน, “กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคคลตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนบน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.)

^{๖๑} จิตติมา เสนาชัย, “บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน : กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๗-๘๘.

เนตรดาว ขวัญพุทธโธ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๑๗, เป็นยศชั้นประทวน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๘๓, เป็นผู้มีอายุ ๔๑ – ๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ มีคุณวุฒิจบปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๘๓ มีประสบการณ์ทางศาสนาโดยศึกษาด้วยตนเองคิด เป็นร้อยละ ๕๕.๘๓ และ มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๖๗ (๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักไตรสิกขา ของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= ๓.๓๙) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านศีล และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสมาธิ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขั้นปัญญาอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์ มีการพัฒนาโดยเน้นด้านปัญญามากกว่าด้านอื่น (๓) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของศูนย์ฝึกอบรม ตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าบุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มี ชั้นยศและ ประสบการณ์ทางศาสนาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แตกต่างกัน^{๒๒}

พัฒนา พลอยประไพ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนการสอนคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบตามหลักพุทธธรรม ทฤษฎีปัญญาสังคมและแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำหรับการอบรมครูอนุบาล” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตามแนวทั่วไป และตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับการศึกษา คือ พัฒนาตนเองฝึกหัดอบรมความประพฤติทั้งทางกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน ซึ่งการพัฒนาตนเองดังกล่าวทรัพยากรมนุษย์ไม่ใช้การพัฒนาเพียงความรู้ หรือทักษะแต่เป็นการพัฒนาในด้านการกระตุ้นให้มนุษย์มีความกระตือรือร้นในการทำงาน สร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน รู้จักปรับปรุงจิตใจให้มีคุณภาพไม่หวั่นไหวกับปัญหาที่มากกระทบปัจจุบันองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันให้กับองค์การ ระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมทั่วไปนั้น มุ่งที่จะสอนความรู้ความชำนาญอย่างกว้างๆ เพื่อช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ในสังคมนั้น สามารถดำรงชีพอยู่ได้ทำให้สังคมเจริญเติบโตก้าวหน้า^{๒๓}

วิทยา จันทรแดง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” ผลการวิจัยพบว่า ๑) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนใน

^{๒๒}เนตรดาว ขวัญพุทธโธ, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.)

^{๒๓}พัฒนา พลอยประไพ, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบตามหลักพุทธธรรม ทฤษฎีปัญญาสังคมและแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำหรับการอบรมครูอนุบาล”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ชุมชน ๒) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน ๓) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบคือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่คือ คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคีได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้านการปรับตัว ของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน^{๒๔}

อนุกุล บุญรักษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง ๔๖-๕๕ ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีชั้นยศนายทหารประทวน และมีอายุราชการต่ำกว่า ๕ ปี ๒.การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านกายภาวนา ด้านศีล ภาวนา ด้านจิตตภาวนา และด้านปัญญาภาวนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ด้านศีล ภาวนาอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านจิตตภาวนา และกายภาวนา อยู่ในระดับปานกลาง และด้านปัญญาภาวนา อยู่ในระดับน้อยที่สุด ๓. การเปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักภาวนา ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๕ ด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ชั้นยศและอายุ ราชการ แตกต่างกัน มีระดับความเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักภาวนา ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .๐๑ ๔. แนวทางการประยุกต์ใช้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักภาวนา ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ต่อบุคลากรของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ รวมทุกด้าน โดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ มีการพัฒนาอยู่ในระดับดี มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาบุคลากร^{๒๕}

อนุวัต กระสังข์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม” ผลการวิจัยพบว่า ๑. แนวคิด ทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน องค์กรตามแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาและสร้างภูมิคุ้มกันภายใต้กระแสบริโภคนิยม พบว่า ๑) การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ด้านการกำหนดนโยบายพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน

^{๒๔}วิทยา จันทรแดง, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔).

^{๒๕}อนุกุล บุญรักษา, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

องค์กรจึงจำเป็นต้องมี กำหนดนโยบายหรือมีแผนการการพัฒนาและโครงการกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมระบบการส่งสอน อบรมให้ได้ผลยิ่งขึ้น ๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการสร้างโอกาส พบว่าเยาวชนไม่ได้รับการ ประสานความร่วมมือหรือสร้างโอกาสที่ถูกต้อง แต่ถูกแวดล้อมส่งเสริมให้หลงติดอยู่ในความ เวิร์ดรอย์ในเรื่องปัจจัย ๔ มีแต่หันไปส่งเสริมความก้าวหน้าทางวัตถุสมัยใหม่ ๓) การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ด้านการสร้างคุณค่าพบว่าการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เรียนรู้จาก ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้และส่งผลให้เกิดความงอกงามในทุกๆด้าน ความซื่อสัตย์ สุจริตเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาถูกต้องและเหมาะสมทั้งกายวาจาใจ มีความ ยุติธรรมและละอายต่อบาปไม่เอาเปรียบไม่ทุจริตไม่หลอกลวงและไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบซึ่ง ถือเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ๒. สภาพปัญหาทั่วไปและสภาพปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน องค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม พบว่ากระบวนการเรียนรู้ของเด็กเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากอดีต สื่อกลายเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งใหม่ที่สามารถกระตุ้นการรับรู้ และดึงดูดความสนใจจากเด็ก และเยาวชนได้อย่างมาก โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดสื่อใหม่ๆ มากมาย โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่มีข้อมูลจำนวนมาก เรื่องราวที่เด็กสนใจใคร่รู้ เปิดกว้างให้เด็กเข้าไป ค้นหาอย่างอิสระ ในขณะที่สื่อดั้งเดิม ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ ซึ่งเป็นสื่อที่ เข้าถึงได้ง่ายก็พัฒนารูปแบบการนำเสนอให้น่าสนใจโดยมีเป้าหมายการนำเสนอในเชิงพาณิชย์มากขึ้น ๓. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาและสร้างภูมิคุ้มกันภายใต้กระแสบริโภคนิยม พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาบริโภคนิยมของเยาวชนนั้น สถาบันครอบครัว สังคม ต้องปรับเปลี่ยนมาตรฐานการเลี้ยงดูหรือจัดการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสติปัญญาของเยาวชนให้ถูกต้องเหมาะสม และจัดการศึกษาอบรมขัดเกลาเยาวชนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงคุณค่าวัฒนธรรมอันดีงาม นอกจากนี้ ต้องสร้างโอกาสทางการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมถูกต้องเพียงพอ ส่วนการพัฒนาเยาวชนโดยการพัฒนาตัวคนที่เป็นปัจจัยตัวกระทำให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้วยการพัฒนาคนเต็มทั้งระบบ โดยมีหลักไตรสิกขา คือ ๑) การฝึกอบรม ได้แก่การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม ๒) การศึกษา ได้แก่การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ ๓) การพัฒนา ได้แก่การพัฒนาปัญญา และหลักธรรมสนับสนุนและสร้างภูมิคุ้มกันกระแสบริโภคนิยมได้แก่ วิธีการแห่งปัญญาแบบอริยสัจ ที่มุ่งตรงต่อปัญหาที่ต้องการจะพิจารณาและเป็นวิธีคิดที่เป็นไปตามเหตุและผล โดยสืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วทำการแก้ไขที่ต้นเหตุเพื่อขจัดปัญหาให้หมดไป โดยกระบวนการจะอยู่ในรูปของการพัฒนาใน ๓ ด้านร่วมกันคือ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา มีความสัมพันธ์อิงอาศัยกันและส่งผลต่อกันเป็นปัจจัยแก่กัน กระบวนการการพัฒนาในองค์กร^{๒๖}

สุทธิพร รัตนธ ทรัพย์ธา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรสหประชาชาติ มีบ่อเกิดมาจากการพัฒนาโลกเฉพาะด้านเศรษฐกิจทำให้เกิดปัญหาวิกฤตต่อสิ่งแวดล้อมในยุคสภาพแวดล้อมได้มีการตั้งคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ได้จัดทำรายงานสำคัญชื่อ OUR COMMON FUTURE บัญญัติศัพท์ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ต่อมาได้นำมาเป็นเป้าหมาย

^{๒๖} อนุวัต กระสังข์, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗)

ของการพัฒนาโลกโดยกำหนดแผนปฏิบัติการ ๒๑ อันมีแนวทางพัฒนาระบบนิเวศน์เพิ่มขึ้นมากับการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งใช้วิธีทางเศรษฐศาสตร์เป็นตัวชี้วัด มีอุปสรรคที่รากฐานแนวคิดพิชิตธรรมชาติแบบประนีประนอมในระบบทุนนิยม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ด้วยการยอมรับและยับยั้งความต้องการประโยชน์จากธรรมชาติเพื่อคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตอยู่ได้อย่างเท่าเทียมและยุติธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) มีที่มาจากหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นระบบการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง แต่มีได้ใช้ชื่อว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนท่านแสดงมุมมองวิธีการแก้ปัญหาขององค์การสหประชาชาติ พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาด้วยหลักมัชฌิมาปฏิปทา ไตรสิกขา และหลักมัตตัญญูตา ที่เป็นกระบวนการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตของคนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาอย่างบูรณาการ มีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม เรียกว่า สุขภาวะองค์รวมทำให้เกิดความสุขที่ไม่เบียดเบียนธรรมชาติแวดล้อม แต่กิเลส ได้แก่ ตัณหา มานะ และมิฉาทิฐิยังเป็นอุปสรรคที่คนต้องแก้ไขเพื่อประโยชน์อันอเนกอนันต์สุขแก่มนุษย์และธรรมชาติต่อไปเมื่อเปรียบเทียบการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งสองเรื่องแล้ว พบว่า มีแนวทางการแก้ปัญหาที่คน แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธเพ่งมองคุณค่าและปัญหาอุปสรรคของคนลึกลงไปถึงขั้นกิเลส เนื่องมาจากรากฐานแนวคิดที่แตกต่างกัน คือ แบบตะวันตกแยกคนออกจากธรรมชาติและพึ่งรับประโยชน์ในฐานะเจ้าของธรรมชาติ อันเป็นอุปสรรคของการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดมาเป็นเวลานาน อีกทั้งตัวชี้วัดแบบเศรษฐศาสตร์ไม่มีความละเอียดพอกับค่าของความจริงตามธรรมชาติ ส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) มีรากฐานความคิดว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ อยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยเช่นเดียวกัน จึงสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน^{๖๗}

พระนันท ญาณวิริโย (สดคมขำ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำนโยบายไปปฏิบัติด้านการส่งเสริมฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งบางพื้นที่ได้ประสบปัญหาจนเข้าขั้นวิกฤติ และการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม สามารถอาศัยมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อไม่ให้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยท้องถิ่นเข้าร่วมมีบทบาทในการส่งเสริมฟื้นฟู และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในฐานะเจ้าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ๒. การนำนโยบายไปปฏิบัติด้านการส่งเสริมฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ เทศบาลตำบลสามชุก ในการทำแผนเพื่อพัฒนาได้จัดให้มีการประชุมร่วมสามฝ่าย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาชนในชุมชนเพื่อเสนอโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน หลังจากนั้น จัดลำดับความสำคัญของโครงการแล้วจึงจัดทำเป็นแผนพัฒนาสามปีเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ ในการนำนโยบายการท่องเที่ยวไปปฏิบัติทางเทศบาลได้จัดคณะกรรมการชุมชนขึ้นมาประสานงานกับ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์เพื่อทำงานด้านการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวร่วมกัน โดยมี หลักการพัฒนาเพื่อที่จะอนุรักษ์ความดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนเอาไว้ และสร้าง รายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชนนั้นด้วย ๓. เพื่อให้การนำนโยบายไปปฏิบัติด้านการส่งเสริมฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

^{๖๗} สุทธิพร รัตนธ ตรีธา, “ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

เชิง อนุรักษ์ของเทศบาลตำบลสามชุกประสบความสำเร็จสมรรถนะภายในองค์การมีความสำคัญเพื่อให้โครงการดำเนินไปอย่างราบรื่น ดังนั้นองค์การจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ ๑) ด้านโครงสร้าง องค์การ จะต้องมีความชัดเจนไม่ซับซ้อนเพื่อความสะดวกในการสั่งการตามลำดับชั้น ๒) ด้านบุคลากร เพื่อให้การพัฒนามีประสิทธิภาพควรจัดอบรมบุคลากรเป็นประจำให้มีความพร้อมในการปฏิบัติตามหน้าที่ ๓) ด้านงบประมาณ ถ้าอาศัยเฉพาะที่มาจากเทศบาลเพียงอย่างเดียวไม่น่าเพียงพอต่อความต้องการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่มีหลายแห่ง ดังนั้นภาคเอกชน และภาคประชาชนในท้องถิ่นควรเข้า มาสนับสนุนด้านงบประมาณด้วย ๔) ด้านสถานที่ ควรเลือกจากแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่มีความพร้อมในการพัฒนาและจัดทำเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเข้าด้วยกัน ๕) ด้านวัสดุอุปกรณ์และ สิ่งอำนวยความสะดวก มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและบอกต่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักมากยิ่งขึ้น และกลับมาเยี่ยมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นการส่งเสริมฟื้นฟู และพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวในชุมชนไม่ให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสมรรถนะภายในองค์การ ได้แก่ โครงสร้างองค์การ บุคลากร งบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และ สิ่งอำนวยความสะดวก มีส่วนสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ สามารถมีความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวได้^{๒๘}

พระครูรัตนสุตาภิรักษ์ (สมชาย แสงรัตน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคพบว่า พระสงฆ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิชาการในการพัฒนาชุมชน บางวัดยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านเศรษฐกิจ พร้อมทั้งขาดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในวัด ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำให้ครัวให้สร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับชุมชน และวางตัวเป็นแบบอย่าง ควรมีการรณรงค์ทุกวัดให้เกิดการสร้างสิ่งแวดล้อม และที่ร่มรื่นภายในวัด เพื่อความสบายใจในขณะที่เข้ามาเยี่ยมชมวัด ตลอดจนการติดตามผลงานและประเมินผลของการพัฒนาจิตใจ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ต่อไป^{๒๙}

พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธญาโณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษานักระดับชั้นเอก วุฒิเปรียญธรรม ๑-๒ - ป.ธ.๓ วุฒิ การศึกษาสามัญระดับปริญญาตรี มีพรรษามากกว่า ๓๐ พรรษา มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส และระยะจำพรรษาอยู่ในวัดปัจจุบันมากกว่า ๒๐ ปีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานีซึ่งมีทั้งหมด ๔ ด้าน ได้แก่ การ

^{๒๘}พระนันทาท ญาณวิริโย (สดคมขำ), “การนำนโยบายไปปฏิบัติด้านการส่งเสริมฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

^{๒๙}พระครูรัตนสุตาภิรักษ์ (สมชาย แสงรัตน์), “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

พัฒนาชุมชนด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุขและด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก^{๗๐}

พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน), ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมี “ไตรสิกขา” ที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาเป็นรากฐานในการพัฒนานั้น หลักสำคัญในการพัฒนาจะต้องอาศัยกระบวนการและวิธีการฝึกอบรม การจัดการศึกษา และหลักแห่งการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาองค์กรตามแนวคิดทฤษฎีของ Leonard Nadler มาเป็นส่วนประกอบ ดังนี้ รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านศีล จะเน้นไปที่การประพฤติดี ประพฤติชอบ ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ตามท่วงทำนองคลองธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อน การพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสมาธิ ถือเป็นการฝึกฝนพัฒนาจิตใจเพื่อส่งผลไปสู่การพัฒนาด้านศีลและปัญญา โดยฝึกให้สามารถบังคับจิตใจของตนได้ในสภาพที่จะใช้มันให้เป็นประโยชน์หรือให้เกิดประโยชน์มากที่สุดตามที่ตนต้องการ บังคับให้อยู่ในลักษณะที่พร้อม มีสมรรถภาพถึงที่สุดในการปฏิบัติหน้าที่ทางจิต การพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านปัญญา เป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ในขั้นสูงสุดและมีความสำคัญสูงสุด โดยเน้นการฝึกฝนอบรมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความคิดดี คิดชอบ โดยอาศัยหลักปรโตโมสะและโยนิโสมนสิการที่ต้องมีกัลยามิตรและสิ่งแวดล้อมที่ดีมาเอื้ออำนวย ขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาตามหลักพรหมวิหารธรรมโดยการฝึกจิตให้เกิดความเมตตา เกิดความกรุณา เกิดมุทิตา และเกิดอุเบกขา ซึ่งถือเป็นจิตที่บริสุทธิ์ สะอาด จิตที่คิดถึงประโยชน์คนอื่น ประโยชน์องค์กร และประโยชน์เพื่อส่วนรวม^{๗๑}

พระครูปลัดเพลิน วชิโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน :กรณีศึกษา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสัมมาชีพ ด้านสันติสุข ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม และด้านสามัคคีธรรม พบว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๗๒}

^{๗๐} พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธญาโณ), “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๗๑} พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗)

^{๗๒} พระครูปลัดเพลิน วชิโร, “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

พระมหาวิชัย ยติชโย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการพัฒนาวัดนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวัดให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญ ได้แก่ (๑) ความพร้อมในการพัฒนาของวัด คณะสงฆ์ ชุมชน (๒) การวางแผนพัฒนาวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมจะต้องคำนึงถึงสถานที่(อาวาส) ที่บิณฑบาต(โคจรคาม) อาหาร(โภชนะ) บรรยากาศ(อุตุ) ความพร้อมและความเข้าใจของบุคลากร (บุคคละ) (๓) ความชัดเจนในการกำหนดหลักสูตรและการกระบวนการอบรมที่ผู้มาปฏิบัติแล้วจะสามารถได้รับประโยชน์ รวมถึงนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม(ภัสสะ) (๔) การจัดทำแผนของโครงการจะต้องสนับสนุนการศึกษาอบรมปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบและมีความสอดคล้องในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (อิริยาบถ) (๕) ความศรัทธาและความเชื่อมั่นของผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมนอกจากนี้ผลจากการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ทัศนคติของบุคคลภายนอกที่มีต่อการพัฒนาวัดและความร่วมมือร่วมแรงกันของสมาชิกในวัด เป็นปัจจัยความสนับสนุนที่สำคัญต่อความสำเร็จ จากผลการวิจัย รูปแบบของสถานที่ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม คือ สัปปายะ ๗ ได้แก่ ๑. อาวาสสัปปายะ ๒. โคจรสัปปายะ ๓. ภัสสสัปปายะ ๔. บุคคลสัปปายะ ๕. โภชนสัปปายะ ๖. อุตุสัปปายะ ๗. อิริยาบถสัปปายะ และมีกัลยาณมิตรเป็นเครื่องสนับสนุน วัดนาคมีคุณลักษณะสัปปายะ ๗ และกัลยาณมิตรซึ่งเป็นคุณลักษณะครบถ้วนดังในคัมภีร์พระพุทธศาสนาตามที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด^{๗๓}

พระบุญจันทร์ จันทสโร (แก้วบุญยงค์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวตามหลักไตรสิกขา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว” อยู่ในระดับดีทุกด้าน คือ ด้านนโยบายการพัฒนาบุคลากร วิธีการพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนของผู้บริหารต่อบุคลากร การรับรู้ข่าวสารในมหาวิทยาลัยและการนำผลการพัฒนาบุคลากรไปใช้ในการพัฒนางาน การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหาร ครูอาจารย์และบุคลากร โดยภาพรวมปฏิบัติตนอยู่ในระดับดีทุกด้าน คือ ชั้นศีล ชั้นสมาธิและ ชั้นปัญญา มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว คือควรให้ความสำคัญพัฒนาทางด้านนโยบาย ด้านวิธีการพัฒนาบุคลากรควรปรับปรุงการบริหารและการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน และด้านการสนับสนุนของผู้บริหารต่อบุคลากรควรส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสแก่พนักงานที่เข้าร่วมฝึกอบรม สัมมนาเรียนรู้ในระบบการบริหารจัดการและปรับปรุงสวัสดิการคณาจารย์เจ้าหน้าที่ให้มีชีวิตที่ดี นอกจากนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้รวดเร็วทันใจและทั่วถึง และควรมีการติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับงานต่อไป^{๗๔}

พระมหาธฤติ วิโรจนโน (รุ่งชัยวิฑูร) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการ

^{๗๓}พระมหาวิชัย ยติชโย, “การศึกษาการพัฒนาวัดนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑),

^{๗๔}พระบุญจันทร์ จันทสโร (แก้วบุญยงค์), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวตามหลักไตรสิกขา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

ตามแน่วทั่วไปและตามแนวพระพุทธศาสนาที่จะให้มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ควรมีการบูรณาการการพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวสากลและพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแน่วทั่วไปตามองค์ประกอบของ VETS ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหาร ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้ปกครองมากที่สุด ๒) ด้านการศาสนศึกษา ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแน่วทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้อยู่อย่างประเสริฐ ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแน่วทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ๔) ด้านการเผยแผ่ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแน่วทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ภาวนา ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนา ผีภณ อบรมมนุษย์ให้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ๕) ด้านการสาธารณูปการ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแน่วทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาท ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จเป็นบันไดแห่งความสุขและความสำเร็จ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแน่วทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สปัปฺริส-ธรรม ๗ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้เป็นอย่างดี^{๗๕}

พระมหาภักตร์ภูวนัย ภทฺทฐี (ยิ้มเกิด) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของพระราชปัญญาเวที (ริต ริดเวทิต)” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ทฤษฎีตะวันตกที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ กรอบทฤษฎีหลักทั้ง ๓ ประการคือ (๑.) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ (Economic Theory) ๒.ทฤษฎีระบบ(System Theory) ๓.ทฤษฎีจิตวิทยา (Psychological Theory) ซึ่งกรอบทฤษฎีทั้ง ๓ นับได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกรอบทฤษฎีที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการเพิ่มพูนความสามารถ ความมีประสิทธิภาพ และความมั่นคงให้กับองค์การได้เป็นอย่างดี ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างผลผลิต และความสำเร็จให้กับองค์การได้ในที่สุดนั้นองค์การต่าง ๆ จะต้องมีการพัฒนาควบคู่ไปกับกิจกรรมหลักทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑.การฝึกอบรม(Training) ๒.การศึกษา (Education) และ ๓.การพัฒนา (Development) นั่นเอง (๒.) พระพุทธองค์ทรงวางหลักไตรสิกขาเป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (พุทธบริษัท ๔) โดยทรงมองว่ามนุษย์นั้นเป็นผู้ที่สามารถฝึกฝนได้ และมนุษย์เป็นศูนย์กลางแห่งการฝึกทุก ๆ ด้าน ซึ่งหลักการดังกล่าวของพระพุทธองค์ ได้แก่ ๑) อธิศีลสิกขา หลักการฝึกความประพฤติสุจริต ทางกาย วาจา และอาชีวะ (หมายรวมเอาองค์มรรค คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ) เป็นเรื่องของการฝึกฝนในด้านพฤติกรรม โดยใช้ศีลเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นจุดเริ่มต้น

^{๗๕} พระมหาธฤติ วิโรจนโน (รุ่งชัยวิฑูร), “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”, *ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ในขบวนการแห่งการศึกษา และการพัฒนามนุษย์ ๒) อธิจิตตสิกขา หลักการฝึกปรือในด้านคุณภาพ และสมรรถภาพของจิต (หมายรวมเอาองค์ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ) สมาธิ เป็น ส่วนของการฝึกฝนในด้านจิตใจ หรือ ยกระดับจิตใจให้เกิดการพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ในด้าน คุณธรรม กล่าวคือ ความมีจิตใจแน่วแน่มั่นคง มีสติ และสมาธิ ๓) อธิปัญญาสิกขา หลักการฝึกปรือ ปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนถึงขั้นหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระผ่อง ใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ (หมายรวมเอาสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ) ปัญญา ๓. บทบาทในการ พัฒนาทรัพยากรบุคคลของพระราชปัญญาเวที สามารถสังเคราะห์เข้าในหลักการบริหารกิจการคณะ ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ที่โดดเด่น กล่าวคือ การมีวิสัยทัศน์และการ สร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งนับได้ว่าการปฏิบัติงานในแต่ละด้านดังกล่าวของพระราชปัญญาเวที มีส่วนใน การพัฒนาทรัพยากรบุคคลของสังคมที่สำคัญอีกแรงหนึ่ง รวมทั้งยังมีรูปแบบในการปฏิบัติงานที่ สามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับหลักทฤษฎีตะวันตกและหลักพุทธวิธี กล่าวคือ พระราชปัญญาเวทีได้ ใช้หลักในการบริหารจัดการองค์กรในรูปแบบของระบบเปิด และการมีความพยายามที่จะสร้างองค์กร แห่งการเรียนรู้^{๗๖}

พระมหาสังเวียร ปญญารโธ (ศรีมันตะ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการ นำหลัก พุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์” ผลการวิจัยพบว่า พระครูสุภาจารวัฒน์มีความเป็นผู้นำทั้งในทางธรรมและทางโลก นำพาชาวบ้านทำ กิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่อยู่บนพื้นฐานการพึ่งพา ธรรมชาติกิจกรรมที่ทำ ประกอบด้วยการ พันธุ์อนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับยาสมุนไพร ศูนย์รักษาสภาพ กิจกรรม เกษตรพอเพียง เช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรกรรมธรรมชาติกองทุน พันธุ์ไม้และการพัฒนาแหล่งน้ำ การปลูกป่าชุมชน โรงสีข้าวปลอดสารเคมีโดยรับซื้อผลผลิตจาก สมาชิกในรายคาญติธรรมให้สมาชิกมี รายได้จากการทำนาปลูกข้าวปลอดสารเคมีกิจกรรมปลูกผัก ปลอดสารพิษไว้บริโภค และกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความสอดคล้องกับหลักแห่งพุทธธรรม วิถีชีวิตใน สังคมชนบท นำไปสู่การดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจ พอเพียง คือพออยู่พอกินและพอเพียง ด้านหลักพุทธธรรมสำคัญที่พระครูสุภาจารวัฒน์นำมาใช้คือ หลักอิทธิบาท ๔ หลัก สังคหวัตถุ ๔ และหลักฆราวาสธรรม ๔ เป็นต้น มาเป็นหลักในการทำงาน โดยเฉพาะใน ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เพราะเป็นธรรมที่สอดคล้องกับการทำงาน เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานกับชุมชน ทำให้ชุมชนมีคุณธรรม โดยผ่านกิจกรรม ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มีความ เป็นอยู่ดีขึ้น พระครูสุภาจารวัฒน์เป็นพุทธสาวกคนหนึ่งผู้ซึ่งได้นำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติให้ เห็นประจักษ์ในชีวิตประจำวันและปลูกคนอื่นให้มีความสนใจและปฏิบัติ ตามพระธรรมคำสอนของ

^{๗๖} พระมหาภักตร์ภูวนัย ภาทภูริ(ยัมเกิด), “ศึกษาบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของ พระราช ปัญญาเวที (จิต รัตนาธิ) ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พระสัมมา สัมพุทธเจ้า โดยการยึดหลักแห่งความเสียสละและการให้ โอกาสคนอื่นเสมอในการทำงานร่วมกัน^{๗๗}

พระศกดิ์ดา วิสุทธินาโณ (มรดา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นฝึกพัฒนามนุษย์ในทุกๆ มิติ เช่น ขบวนการคัดสรรคนจากหลักการพิจารณามนุษย์ว่าเปรียบเสมือนบัว ๔ เหล่า, หลักจริต ๖ เพื่อการจัดสรรหลักธรรมให้เหมาะสมกับบุคคลเพื่อได้รับผลที่เป็นเลิศจากการฝึกปฏิบัตินั้น การใช้คำพุทธศาสนสุภาษิตสอดแทรกในคำสอน การดำเนินชีวิตให้เจริญด้วยหลัก ภาวนา ๔ เพื่อพัฒนา กาย ศีล จิต และปัญญาของตน และสำหรับผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาผู้อื่นก็มีหลักธรรมจำนวนมากที่เหมาะสมในการนำมาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ ได้เป็นอย่างดี รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตาปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นได้รับความสุข และมีชีวิตที่พัฒนาอย่างสมบูรณ์ ๒. เปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกซึ่งเป็นแนวความคิดที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ พบว่า มีทั้งความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน กล่าวคือ มีเป้าหมายในการพัฒนาปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์เหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่ เป้าหมายเชิงลึก นั่นคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกจะพัฒนามนุษย์เพื่อสนองตอบความต้องการขององค์กรในด้านการเพิ่มผลผลิตตามแนวคิดของปรัชญาระบบทุนมนุษย์ (Human Capitals) หรือตามแนวคิดของปรัชญามนุษย์นิยม แต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรัชญาที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่พัฒนาให้ดีขึ้นได้สามารถที่จะเรียนรู้จนมีปัญญา เข้าถึงสัจจะธรรมได้ มนุษย์สามารถพัฒนาไปสู่ภพภูมิที่ดีกว่าเดิมได้ทั้งในระดับโลกียะภูมิ สำหรับมนุษย์ปุถุชนทั่วไป และ ระดับโลกุตระภูมิ สำหรับการพัฒนาเป็น “อริยบุคคล “ คือ เป็นบุคคลที่มีภูมิธรรมเหนือกว่า “ปุถุชน” ที่ยังถูกครอบงำด้วย “อวิชชา” ซึ่งเป็นที่มาของกิเลส ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ เกลียด อาฆาตแค้น แย่งชิงทรัพยากรคดโกง ฉ้อราษฎร์บังหลวง จริยธรรมตกต่ำ และทำลายล้างกันทั้งในระดับบุคคล ระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ เป็นปัญหาสำคัญของชาวโลกในทุกวันนี้ ๓. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาพบว่า ข้อแตกต่างของพฤติกรรมที่เกิดจากการนำทฤษฎีทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่บ้าง คือ ผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกมีลักษณะฉาบฉวย กล่าวคือไม่มีความยั่งยืนเหมือนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพัฒนา ซึ่งจากการสัมภาษณ์พระมหาเถระ พระนักเผยแผ่ คณะผู้บริหาร ผู้นำองค์กร และกลุ่มผู้มีชื่อเสียงในสังคมพบว่าผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักทฤษฎีตะวันตกมีเพียงศักยภาพของร่างกาย และสติปัญญา ทักษะ ความสามารถเฉพาะในงานที่ทำหรือผลเฉพาะด้านการทำงานแต่ผลลัพธ์การพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนามีลักษณะที่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) กล่าวคือ การพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาในทุกๆ มิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านจิตใจ หรือด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ชีวิตอย่างสมดุล ด้วยหลักการ “เดินทางสายกลาง” (Middle Way) ผลลัพธ์ส่วนสุดท้าย

^{๗๗} พระมหาสังเวียร ปญญาธโร (ศรีมันตะ), "บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์" วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า (๑).

ของการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งสองรูปแบบ มีทั้งข้อดี และข้อเสียที่แตกต่าง กัน เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกนั้นมีจุดอ่อน คือ ต้องปรับเปลี่ยนและคิดค้น ทฤษฎีใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อตอบโจทย์ หรือสนองต่อความต้องการของมนุษย์ที่มีความต้องการ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นมีจุดอ่อน ที่ด้าน ผลลัพธ์ของการพัฒนาจะให้ผลที่ล่าช้า และมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจุดอ่อนดังกล่าว นี้ทำให้คนภายนอกที่ไม่เข้าใจ มองว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้ผล ที่เป็นจริง^{๗๘}

๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กฤษฎา ชุ่ยอาภัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความเห็นว่าปัจจัยทางการตลาดท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจมาเที่ยวในจังหวัด เชียงใหม่ คือแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความเห็นว่า ปัจจัยทางการตลาดการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุดการตัดสินใจมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่คือ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิต ส่วนในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศพบว่าการบอกต่อจากคนใกล้ชิด หรือคนรู้จัก และอินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลมากที่สุด ในด้านค่าครองชีพและงบประมาณในการท่องเที่ยวมีอิทธิพลมากที่สุด ส่วนในด้านความน่าสนใจ ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความเห็นว่า ยังไม่แน่ใจ และผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยวมีความเห็นว่าสถานการณ์ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ค่อนข้างชะลอตัวเนื่องจาก ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมือง โดยเล็งเห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความสำคัญมากขึ้น สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะจัด ขึ้นในรูปแบบของโฮมสเตย์ และต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐ สำหรับความเห็นของผู้นำชุมชน บ้านหลวงเหนือมีความเห็นสอดคล้องกับผู้ประกอบการ อีกทั้งยังพบปัญหา ๓ ส่วนคือ ๑. ปัญหาภายนอกชุมชน ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง ๒.ปัญหาภายในชุมชน เช่น การขาดความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาขาดแคลนบุคลากรและภาษาอังกฤษ เป็นต้น ๓. ปัญหาจากภาครัฐ คือ การขาดกานสนับสนุนที่ดีจากภาครัฐเท่าที่ควร สำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถแบ่งได้สองส่วนคือ ผลกระทบด้านบวก ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรายได้ การประชาสัมพันธ์ชุมชน ส่วนผลกระทบด้านลบคือ อาจเกิดปัญหาด้าน อาชญากรรม ยาเสพติด และโรคระบาด เป็นต้น แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมบ้านหลวงเหนือคือ การพัฒนาในรูปแบบของโฮมสเตย์ และการสร้างแหล่งความรู้ชุมชน^{๗๙}

^{๗๘} พระศักดิ์ดา วิสุทธิญาณ (มรดา), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๗๙} กฤษฎา ชุ่ยอาภัย, เรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง), (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒),

พูนทรัพย์ สวนเมืองตุลาพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด” ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีกับการท่องเที่ยวที่ผ่านมานี้เนื่องจากชุมชนเชื่อว่า การท่องเที่ยวที่ผ่านมามีทำลายความเข้มแข็งและวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้รัฐยังเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวแทนประชาชน ชุมชนโดยส่วนใหญ่ไม่รู้จักรูปแบบที่ยั่งยืนแต่ก็คาดหวัง การท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนจะช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ ถ้าชุมชนจะจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง วัตถุประสงค์อันดับแรกที่ชุมชนต้องการคือ การสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน อันดับที่สองคือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ส่วนการเผยแพร่ของดีของชุมชนและการศึกษาร่วมกันของชุมชนเป้าหมายกับนักท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์อันดับรองลงมา^{๘๐}

ธัญญา นวลละออง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ได้ทำการศึกษาศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด ศึกษาปัญหา ข้อจำกัดของแหล่งศิลปวัฒนธรรม ศึกษาการตลาดท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม และเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งศิลปวัฒนธรรม การสำรวจพบว่า กลุ่มวัดและชุมชนริมน้ำมีอุปสงค์การท่องเที่ยวสูงสุดรองลงมาคือ กลุ่มแหล่งโบราณคดี กลุ่มวัฒนธรรมมอญสามโคก และกลุ่มเมืองปทุมธานี ด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมสูงสุด พบว่า เมืองปทุมธานีมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานสูง ปัญหาคือแหล่งคมนาคมทางน้ำไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ รองลงมาคือกลุ่มสามโคกซึ่งมีศิลปวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนมอญเป็นจุดแข็ง ปัญหาคือ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ผลการศึกษาศักยภาพของตลาดท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยองค์ประกอบต่างๆ คือ ด้านการเข้าถึงด้านแหล่งศิลปวัฒนธรรม ด้านอุปสงค์การท่องเที่ยว และด้านจินตภาพของแหล่งท่องเที่ยว^{๘๑}

ศรชัย ไทรชมพู ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยและมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ได้ศึกษาศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยววัฒนธรรมไทยและมอญในพื้นที่ศึกษามีศักยภาพทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์มีความเก่าแก่ ด้านธรรมชาติมีเอกลักษณ์ดึงดูดใจ และเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเหล่านี้มากที่สุด สามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวทางจักรยานได้อย่างเหมาะสมกับพื้นที่มาก เนื่องจากมีความร่มรื่น มีวัฒนธรรมของท้องถิ่นและมีจุดบริการที่แวะพัก ป้ายบอกทาง ทั้งนี้ในส่วนองค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอ และจังหวัด ควรให้การสนับสนุนชมรมจักรยานในท้องถิ่นและ

^{๘๐} พูนทรัพย์ สวนเมืองตุลาพันธ์. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๖

^{๘๑} ธัญญา นวลละออง, แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ (การวางแผนเมือง) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗

สนับสนุนเรื่องเส้นทางจักรยาน และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ยังขาด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมไทยและมอญให้คนรุ่นหลังต่อไปได้ศึกษา^{๘๒}

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดปทุมธานีมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง โดดเด่นด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญด้าน ประวัติศาสตร์ ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ วัดมอญ เตาโอ่งอ่าง เครื่องปั้นดินเผาตุ่มสามโคก ตลอดจนด้านประเพณี เทศกาล ได้แก่ งานสงกรานต์ งานแห่เสาหงส์งตะขาบ และวิถีชีวิตของชุมชนชาวมอญ ได้แก่ อาหารการกิน การแต่งกายแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเน้นการพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ อนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาด้านการคมนาคม โดยการปรับปรุงถนน และพัฒนาเส้นทาง การเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงถึงกัน ตลอดจนพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกโดยการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ^{๘๓}

รศ.นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ศาสนสถานที่สำคัญของวัดที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีองค์ประกอบสำคัญ คือ วัดทั้ง ๔๐ แห่ง มีศาสนสถานสำคัญ คือ พระพุทธรูป พระอุโบสถ เจดีย์ พระปรางค์ พระวิหารหลวง ความสำคัญของศาสนสถานคือ เป็นวัตถุธรรมที่แสดงสัญลักษณ์ทางศาสนาและพระรัตนตรัย เช่น พระพุทธรูปแสดงสัญลักษณ์ถึงพระพุทธเจ้า พระอุโบสถเป็นที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เจดีย์ พระปรางค์เป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุพระพุทธเจ้า พระวิหาร มักเป็น สถาปัตยกรรมและภาพจิตรกรรมอันแสดงถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความสำคัญของศาสนสถานสิ่งแรก คือ เป็นสิ่งก่อสร้างที่เกิดจากแรงศรัทธาทางพระพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนิกชนยึดถือทางด้านจิตใจและยึดถือเพื่อประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ๒. ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ศาสนสถาน ดังกล่าวยังมีความสำคัญในแง่เป็นสิ่งแสดงถึงความศรัทธาแสดงประวัติศาสตร์และบริบทความเชื่อของคนในช่วงเวลาของการสร้างศาสนสถาน ด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทยจะเข้ามาทัศนศึกษา เพื่อเป้าหมายทางศาสนา ส่วนนักท่องเที่ยวต่างประเทศจะเข้ามาทัศนศึกษาเพื่อแสวงหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยในอดีตและคนไทยในปัจจุบัน ซึ่งศาสนสถานจะสะท้อนมิติทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของคนไทยได้อย่างดี จะเห็นได้ว่าศาสนสถานที่กล่าวข้างต้น แต่ละประเภทก็จะมีองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นมิติทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมได้อย่างดี เช่น

^{๘๒} ศรชัย ไทรชมพู่ , “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน วิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยและมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร , ๒๕๔๘, หน้า ๑๖๘.

^{๘๓} พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, เรื่อง “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี”, **ปริญญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๕๓)

พระอุโบสถและพระวิหารหลวงจะแสดงสถาปัตยกรรมการออกแบบตามแบบแผนสกุลช่างของแต่ละยุค และยังเป็นທີ່ประดิษฐานพระพุทธรูป แสดงภาพจิตรกรรม ภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในพระอุโบสถและพระวิหารหลวงจะแสดงอดีตพุทธ ประวัติพระพุทธรเจ้าและชาดก ซึ่งแสดงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นหลักยึดถือร่วมกัน ภาพจิตรกรรมนี้ในแต่ละสมัยจะมีภาพที่แสดงแตกต่างกัน ภาพเดียวกันในแต่ละยุคก็จะวาดต่างกัน สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนมิติทางความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้สร้างได้นักท่องเที่ยวเข้ามาทัศนศึกษาจะเข้าใจสังคมไทยได้อย่างดี ๓. การบริหารการอนุรักษ์ศาสนสถานและการท่องเที่ยว มีความสำคัญอย่างน้อย ๒ ประการข้างต้น การให้ศาสนสถานดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ จากการศึกษาผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส ซึ่งการบริหารจัดการของผู้รับผิดชอบจะแตกต่างกันตามลักษณะความสำคัญของวัดและจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปทัศนศึกษาจำนวนมากที่สุดคือ วัดพระศรีรัตนศาสดารามและวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม จะมีการบริหารการจัดการสมัยใหม่ กล่าวคือ มีจำนวนผู้ดูแลที่เป็นฆราวาสจำนวนมากโดยแบ่งหน้าที่กันทำ ในด้านการรักษาความสะอาด ความปลอดภัยในทรัพย์สิน และวัดยังเกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐเข้ามาดูแลบูรณะร่วมกัน ส่วนวัดที่มีนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อยยังมีการบริหารจัดการโดยเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสและมอบหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งดูแล อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของการศึกษาชุมชนมีส่วนเข้ามาดูแลค่อนข้างไม่มากนัก^{๔๔}

สนีย์ อภิชาติกุลชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า สภาพเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน “ตลาดน้ำอัมพวา” ในเบื้องต้นเป็นการรวมกลุ่มของชุมชนเอง แต่เมื่อมีผู้นำมาร่วมวางแผนพัฒนา ประกอบกับการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เกี่ยวข้องโดยมีการจัดตั้งชมรมต่างๆ ขึ้นพร้อมกับการประชาสัมพันธ์ ทำให้ตลาดน้ำได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นเป็นลำดับ ที่สำคัญ “ตลาดน้ำอัมพวา” มีจุดเด่นเป็นการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจเป็นพิเศษ แต่ด้วยสภาพวัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมมีอาชีพทำสวน ซึ่งมีความถนัดในการทำงานเพียงลำพังมากกว่าการทำงานเป็นกลุ่มส่งผลให้การรวมกันของชุมชนเป็นไปอย่างหลวมๆ แม้ว่าจะมีการจัดตั้งเครือข่ายหรือกลุ่มชุมชนเพื่อเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็นก็ตาม และจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนั้น พบว่า ชุมชน “ตลาดน้ำอัมพวา” มีปัญหาอันเนื่องมาจากเหตุปัจจัยภายในสมาชิกชุมชนและเครือข่ายชุมชนเอง อันได้แก่ การที่สมาชิกชุมชนและเครือข่ายต่างเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การไม่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติส่งผลให้นักท่องเที่ยวเริ่มลดน้อยลง การขาดความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน และการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ของนายทุนจากภายนอก ส่งผลให้รูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้ำเปลี่ยนแปลงไป จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาเพื่อหาแนวทางเสริมสร้างเครือข่ายของชุมชนเพื่อการรักษาสมดุลไว้ ๓ ด้านคือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรม จากการสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากนี้หลักพุทธสันติวิธี ด้วยหลัก “สารณียธรรม ๖” ซึ่ง

^{๔๔} นิลรัตน์ กลั่นจันทร์ และคณะ. “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒)

เป็นหลักธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชน “ตลาดน้ำอัมพวา” ตลอดจนไปจนถึงชุมชนต่างๆ ในการสร้างความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป^{๔๕}

พระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ทุกวัดได้ร่วมกันพัฒนาวัดทั้ง ๖ ด้าน คือ การพัฒนาวัดด้านการปกครอง ได้มีการวางมาตรการและออกกฎระเบียบของวัดเป็นไปตามแบบแผนแห่งพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของคณะสงฆ์ ให้พระภิกษุและสามเณรได้ยึดถือและประพฤติปฏิบัติตาม และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมพัฒนาวัดในรูปของคณะกรรมการวัด การพัฒนาวัดด้านการศาสนศึกษา ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนพระภิกษุและสามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนในระบบการศึกษาต่างๆ ของคณะสงฆ์และการศึกษาตามอัธยาศัย ทางด้านพระสงฆ์วัดเขตุนได้จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมแผนกบาลีและแผนกสามัญศึกษาให้แก่พระภิกษุและสามเณรด้วย การพัฒนาวัดด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้ให้ความอุปถัมภ์และสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียน และทุนอาหารกลางวันวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนแก่สถานศึกษา ได้บรรยายอบรมและเป็นครูพระช่วยสอนตามสถานศึกษาต่างๆ ทางด้านพระสงฆ์วัดกุฎีคำ วัดเกตการาม และวัดท่าสะท้อนได้เป็นผู้ริเริ่ม จัดตั้งโรงเรียนขึ้นในวัด เพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของเด็กเยาวชนในชุมชน และวัดเขตุนได้ให้บริการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแพทย์แผนไทยแก่ประชาชน การพัฒนาวัดด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ได้ดำเนินการเผยแผ่ศาสนาธรรมด้วยการเทศน์ การอบรมบรรยายให้แก่ประชาชนตามโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด และได้ร่วมกับประชาชนจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรมประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่นเป็นประจำทางด้านพระสงฆ์วัดสันป่าข่อย ได้จัดกิจกรรมปาฐกถาธรรมให้แก่ประชาชนทุกวันอาทิตย์ ในช่วงเข้าพรรษา การพัฒนาวัดด้านการสาธารณูปการ ได้มีการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ได้พัฒนาปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ภายในบริเวณวัดและอาคารสถานที่ของวัด และให้ประชาชนได้เข้ามาใช้อาคารสถานที่ของวัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านพระสงฆ์ วัดเกตการามได้ร่วมกับประชาชนจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานขึ้นในวัด เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณวัตถุต่างๆ และเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชุมชนพระสงฆ์วัดท่าสะท้อนวัดเมืองกาย และวัดสันป่าข่อยได้ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ในด้านศิลปะการแสดงพื้นเมืองและดนตรีพื้นเมือง และการพัฒนาวัดด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในชุมชนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ของวัด ได้จัดตั้งมูลนิธิเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวัด การศึกษาของเยาวชนและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมถึงการดำเนินงานของหน่วยงานและองค์กรการกุศลต่างๆ และได้ให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ เครื่องอุปโภคบริโภคแก่ประชาชนที่ยากไร้ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารและที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ การพัฒนาวัดของพระสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านนี้ มีจุดมุ่งหมายหลัก คือ เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ประชาชน ประชาชนได้ตระหนักและเห็นบทบาทความสำคัญของวัดและ

^{๔๕} สุนีย์ อภิชาติกุลชัย, “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”, สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

พระสงฆ์ เกิดความเลื่อมใสศรัทธาและได้ให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์ทำนุบำรุงกิจการงานด้านต่างๆ ของวัด ประชาชนได้เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ ที่วัดอย่างสม่ำเสมอและเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น ทำให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนตลอดไป^{๘๖}

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทรเมือง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์” ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพระอารามหลวงชั้นเอกทุกวัด มีศักยภาพที่โดดเด่น ซึ่งทางภาครัฐพร้อมให้การสนับสนุน ภาคเอกชนมีความสนใจร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวยังประทับใจในความงดงามของพระอาราม แต่ในด้านการบริการท่องเที่ยวของพระอารามหลวง ๕ วัดยังไม่ได้มาตรฐาน ยกเว้นวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เนื่องจากความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่เหมาะสมในทิศทางเดียวกันได้ ระหว่างแนวคิดการอนุรักษ์กับแนวคิดเพื่อการพัฒนาวัดเพื่อบริการการท่องเที่ยว รวมถึงการใช้อาณาจักรบริหารสิ่งต่างๆ ของวัด แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายในพระอารามหลวงนั้น ควรเน้น ๑) การชื่นชมศิลปกรรมต่างๆ ๒) การนมัสการไหว้พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๓) การฝึกสมาธิภาวนาในวัดหยุดและวันพักผ่อน ๔) สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้รับในการมาท่องเที่ยวคือความเพลิดเพลิน คติธรรม เกร็ดความรู้ทางศาสนาที่ประกอบด้วยประวัติศาสตร์ที่ละเอียดลึกซึ้ง ๕) ควรปรับปรุงด้านบริการท่องเที่ยวของวัดที่ยังไม่เป็นที่ดึงดูดใจเพื่อมาตรฐานแรงจูงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการสาธารณูปโภค^{๘๗}

พระมหาสุเทพ ผิวเผือด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวที่มีต่อวัดและชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีวัดไผ่โรงวัว ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทำให้วัดมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้วัดมีทุนในการพัฒนาทางกายภาพมากขึ้น และคนในชุมชนก็ได้รับผลประโยชน์จากการจ้างงานของวัดและจากการประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แต่เป็นปัญหานำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ กับกฎเกณฑ์ของวัด รวมทั้งมีผู้เห็นช่องทางการฉวยประโยชน์จากการท่องเที่ยว เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากวัดในรูปแบบต่างๆ ปลอ่ยให้มีการพัฒนาจุดท่องเที่ยวโดยอิสระนำไปสู่การเกิดขึ้นของระบบพุทธพาณิชย์ ส่งผลกระทบต่อกระบวนการศึกษาอบรมของวัดไม่อาจจัดการเรียนการสอนหรือควบคุมให้มีการปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังคงแบกรับปัญหาการจัดการขยะที่เพิ่มมากขึ้น^{๘๘}

พระมหามานพ มานโว (อาจน้อย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ๑. นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์

^{๘๖} พระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒).

^{๘๗} พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทรเมือง, “การจัดการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์” ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓)

^{๘๘} พระมหาสุเทพ ผิวเผือด. “ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวที่มีต่อวัดและชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีวัดไผ่โรงวัว ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ พ.ม. (กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ฉบับอัดสำเนา, ๒๕๕๕,

จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน ๒. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดการวัด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามด้าน เพศ วุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนั้นมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน และด้าน อายุ อาชีพ และรายได้ จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยววัดพระปฐมเจดีย์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนั้นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓. ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับ การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดการศาสนสถาน มีแผนผังของวัดที่แสดงภายในวัดบอกลานที่ไม่ชัดเจนไม่มีเจ้าหน้าที่ของวัดให้คำแนะนำเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัดและขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการเพิ่มรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อเป็นแรงจูงใจภายในวัด^{๘๙}

พระสมุห์อนุรักษ์ อีรสกโก (ช่างเมือง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัย พบว่า ๑. ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ๑) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ๒) ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ๓) ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรในวัด และ ๔) ด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม, ๒. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล โดยภาพรวม ประชาชนที่มีเพศและจำนวนครั้งในการมาท่องเที่ยววัด ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ วุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ ๓. ปัญหาส่วนใหญ่ในการพัฒนาวัด คือ ปัญหาเกี่ยวกับความสะอาด ขยะมูลฝอย มูลสุนัข มูลนก ห้องน้ำห้องสุขาไม่สะอาด มีต้นไม้น้อยไม่ค่อยร่มรื่น เจ้าหน้าที่ของทางวัดที่ทำความสะอาด หรือทำงานในจุดต่างๆ มีน้อย ทั้งยังแต่งกายไม่ค่อยสุภาพและปัญหาในเรื่องของกิจกรรมในวัดซึ่งมีการประชาสัมพันธ์น้อยจัดไม่ตรงกับวันหยุดจึงทำให้ไม่ทราบเรื่องและไม่สะดวกในการมาร่วมกิจกรรม ข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดและเจ้าหน้าที่ประจำในจุดต่างๆ ให้มากขึ้นและแต่งกายให้เรียบร้อยในเรื่องการพัฒนาศาสนสถาน หากมีการสร้างใหม่ควรมีการคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักมีการวางผังใหม่ให้ดีขึ้นปลุกต้นไม้ให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความร่มรื่นและเป็นการทำให้ภูมิทัศน์ของวัดสวยงามน่ารื่นรมย์การจัดกิจกรรมต่างๆต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและมีการบริหารจัดการในด้านต่างๆของวัดให้สมบูรณ์

^{๘๙} พระมหาพนพ มานโว (อาจน้อย). “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐),

เพราะหากวัดมีความพร้อมในการรองรับประชาชนที่มาวัดแล้วย่อมทำให้ประชาชนมาวัดแล้วเกิดศรัทธา เกิดความยินดีเกิดความสุขใจมาทำบุญทำกุศลต่างๆพร้อมทั้งการมาพักผ่อนหย่อนใจในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ^{๙๐}

พระครูวิมลศิลปกิจ ดร.ฤทธิ์ชัย แกมมณาค นายนเรศร์ บุญเลิศ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ด้านพุทธศิลปะ/สถาปัตยกรรมเหมาะสมกับเป็นแหล่งเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา จากค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่า ความสวยงามของปะติมากรรมฝาผนังภายในวัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ความสวยงามของสถาปัตยกรรมภายในวัด และความสวยงามของจิตรกรรมฝาผนังภายในวัด ด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยววัด ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า มีป้ายชื่อและรายละเอียดแจ้งถึงสถานที่ภายในวัดที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ที่จอดรถเพียงพอสำหรับผู้เข้าไปท่องเที่ยวภายในวัด จำนวนห้องน้ำเพียงพอสำหรับผู้ไปท่องเที่ยว ด้านค่าใช้จ่ายของการเข้าท่องเที่ยวภายในวัด ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่า ราคาเครื่องสักการบูชามีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ราคาวัตถุมงคลมีความเหมาะสม และราคาอาหาร/เครื่องดื่มเหมาะสม ด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสารประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ศิลปวัฒนธรรมที่มีในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ มีสุขภาพดีเตือนใจ หลักธรรมมีให้อ่านให้ศึกษา และบุคลากร/ประชาสัมพันธ์ของวัดให้ความรู้ได้ดีเท่ากัน และแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ส่วนแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ควรปรับปรุงคำไหว้พระธาตุ/พระพุทธรูป รองลงมาได้แก่ ประวัติวัด/ประวัติพระธาตุ ภาพจิตรกรรม พิพิธภัณฑ และคติคำคมตามลำดับ ด้านการแก้ไขเพื่อให้เกิดประโยชน์มาก ๆ ต่อผู้เข้าไปท่องเที่ยว ส่วนใหญ่อยากให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นศิลปะล้านนาให้มากขึ้น รองลงมา ได้แก่ จัดทำสื่อที่เป็นตัวระบบมัลติมีเดียอธิบายถึงบริเวณวัดหรือสิ่งสำคัญของวัด และให้มีพระเป็นผู้นำในการศึกษาเรียนรู้ในวัดนั้น ๆ ด้านข้อแนะนำอื่น ๆ ได้แก่ ควรมีศาลาที่พักเพิ่มขึ้น มีน้ำดื่มสะอาดไว้บริการ ปลุกไม้ในวรรณคดีหรือพุทธประวัติให้ศึกษาเรียนรู้ความคิดเห็นของพระสงฆ์และผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนา เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาหรือเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร ปัจจัยที่เป็นเครื่องดึงดูดใจนักท่องเที่ยวการจัดสถานที่ในวัดอย่างไรให้เหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือเยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้^{๙๑}

^{๙๐}พระสมุห์อนุรักษ์ ชีรสกโก (ช่างเมือง), “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

^{๙๑}พระครูวิมลศิลปกิจ ดร.ฤทธิ์ชัย แกมมณาค นายนเรศร์ บุญเลิศ. “การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงราย”, รายงานการวิจัย,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยาห้องเรียนวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย, ๒๕๕๕),

พระครูอุทัยสังฆกิจ เตชธมฺโม (บุญเลิศ เพ็งท่าโรง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสำคัญของประเพณีตักบาตรเทโว ในจังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีตักบาตรเทโวในจังหวัดอุทัยธานี มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่ ๑) ความสำคัญในการสืบสานประเพณีเป็นการสานความสัมพันธ์ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดอุทัยธานี ให้เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจชาวบ้านให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจึงทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะโดยมีพื้นฐานมาจากหลักพระพุทธศาสนา ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้และมีความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ๒) ความสำคัญในการสืบทอดต่ออายุพระพุทธศาสนา จากประเพณีสำคัญดังกล่าวนี้พุทธศาสนิกชนได้บำเพ็ญบุญในทางพระพุทธศาสนาตามความเชื่อ ทางด้านพระสงฆ์ก็ได้ปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่ของสงฆ์ได้แผ่เมตตาโปรดสัตว์ ได้แสดงพระธรรมเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนกระทำความดีซึ่งการปฏิบัติต่างๆ เหล่านี้ของพระสงฆ์นับได้ว่า เป็นการเผยแผร่ศาสนาโดยตรง ๓) ความสำคัญในฐานะการทอ/องเที้ยวเชิงพุทธศาสนา ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่ให้ความสำคัญต่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีตักบาตรเทโว โดยมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรม มีการจัดตั้งเป็นแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี ทำให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางคมนาคมในการเข้าถึงแหล่งการจัดกิจกรรม ตลอดจนปรับปรุงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขึ้น เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีตักบาตรเทโวของจังหวัดอุทัยธานี รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักทั่วประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีแนวทางการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของจังหวัดอุทัยธานี และ สอดคล้องกับองค์ประกอบทางพุทธศาสนา^{๙๒}

พระครูประภัสร์มโนธรรม (ธงทิพย์ ปภสฺสโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า เพศ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนด้านอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการสัมภาษณ์ พบว่าพระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำโดยนำวัฒนธรรมไทยทรงดำนั้นมาประยุกต์ให้เข้ากับพระพุทธศาสนาและนำมาเผยแผร่แก่สังคมได้เป็นอย่างดีซึ่งพระสงฆ์นั้นนำวัฒนธรรมที่มีอยู่กับชนไทยทรงดำแต่ดั้งเดิมนำมาใช้เข้ากับยุคปัจจุบันได้ดีมากทั้งนี้ถือเป็นการอนุรักษ์ให้สืบทอดไปแก่ชนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยทรงดำตลอดไป 69

^{๙๒} พระครูอุทัยสังฆกิจ เตชธมฺโม (บุญเลิศ เพ็งท่าโรง) .“การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

พระสมุทรขรรค์โสภณ (โสภณ ธมฺมโสภณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าประสงค์ของการพัฒนาส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านพุทธศาสนพิธี/พิธีกรรม ด้านสื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านแหล่งการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมเชิงวิชาการในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และด้านเครือข่ายภาคีทางศิลปวัฒนธรรม หลักพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานสำคัญของศิลปวัฒนธรรมไทย เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนาช้านาน และหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา ได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อให้คนประพฤติดี ประพฤติชอบ สร้างความเจริญรุ่งเรือง และความมั่นคงทางจิตใจ เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งหากคนในสังคมเกิดความเสื่อมใสศรัทธาตามหลักพระพุทธศาสนา ก็จะทำให้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม^{๙๓}

ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉมและคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ “สู่” เส้นทางธรรม” ผลการพบว่าจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าพระสงฆ์มีการตื่นตัวและปรับปรุงวัดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เกิดการสร้างงาน การพัฒนาสาธารณูปโภคภายในวัด ในขณะเดียวกันภาระของพระสงฆ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ครอบคลุมการปฏิบัติธรรมและบางวัดยังไม่มีแบ่งพื้นที่ระหว่างนักท่องเที่ยวและที่พักพระสงฆ์ แม้ว่าการท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งรายได้จำนวนมากถึงกระนั้นวัดก็ได้กระจายรายได้ไปสู่ชุมชนในรูปแบบการบำเพ็ญประโยชน์ เช่นมอบทุนการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนท้องถิ่นไม่แสดงอัตลักษณ์ทางท่องเที่ยว ยกเว้นงานเทศกาลประจำปี^{๙๔}

เพชรรินทร์ คลังตระกูล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการอนุรักษ์และเผยแผ่ประเพณีการทอดกฐินของชุมชนเทศบาลตรการพิชผล อำเภอตรการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และเผยแผ่ประเพณีการทอดกฐินของชุมชนเทศบาลตำบลตรการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ๒. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และเผยแผ่ประเพณีการทอดกฐินของชุมชนเทศบาลตำบลตรการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพต่างกันโดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และเผยแผ่ประเพณีการทอดกฐินของชุมชนเทศบาลตำบลตรการพิชผลพอจะสรุปแนวความคิดได้ดังนี้ ๓.๑ ผู้นำชุมชน หัวหน้า

^{๙๓}พระสมุทรขรรค์โสภณ (โสภณ ธมฺมโสภณ), “การพัฒนาการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖),

^{๙๔}ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉมและคณะ, “รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ “สู่” เส้นทางธรรม” บทความวิจัย (**บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, ๒๕๕๖).

หน่วยงาน หัวหน้าครอบครัว ผู้เป็นข้าราชการ ผู้มีความรู้ในชุมชน พระภิกษุสงฆ์ ชาวบ้าน แนะนำ ให้ความรู้และเป็นที่ปรึกษาที่ดีกับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนในการทำบุญกฐิน ๓.๒ ด้านปัจจัยให้การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ส่งเสริมปัจจัยในการทำบุญตามประเพณีนิยมและประเพณีการทำบุญพิเศษ ๓.๓ ด้านการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ให้ชุมชนรับทราบข้อมูลสม่ำเสมอ ควรแนะนำเยาวชนในการร่วมทำบุญทุกครั้งเพื่อเยาวชนจะได้สืบทอดต่อกันไปยังลูกหลาน^{๙๕}

อัญชลี สมใจ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา : กรณีศึกษาวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา” ในการวิจัยนี้ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ตั้งของวัดเพื่อศึกษาธรรมะ ศึกษาหาความรู้ แสวงบุญ ประกอบกับพักผ่อนหย่อนใจ และหาที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่วัดโสธรวรารามวรวิหารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๒๑ – ๓๐ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และส่วนใหญ่มียรายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๐ – ๒๐,๐๐๐ บาท นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงศาสนา วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวมากกว่า ๑ ครั้ง ส่วนใหญ่ใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่ำกว่า ๑,๕๐๐ บาท นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุด สาเหตุที่เลือกเดินทางมาท่องเที่ยววัดโสธรฯ เนื่องจากความเลื่อมใสศรัทธาเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตนเอง เดินทางมากับครอบครัวและญาติ จำนวนผู้ร่วมเดินทาง ๑ – ๕ คน เดินทางโดยรถส่วนตัว ทราบข้อมูลจากเพื่อนหรือการบอกต่อ กิจกรรมที่ทำส่วนใหญ่ คือ ทำบุญ และส่วนใหญ่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีกความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว^{๙๖}

ภัทรสุภา กลานภาพรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธ หมายถึง การเดินทางไปท่องเที่ยวยังพุทธสถานใดๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบำเพ็ญบุญกุศลวิบัติ ๑๐ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งตามคติทางพระพุทธศาสนา นอกจากนั้น ยังหมายรวมถึงการเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปฏิบัติธรรมและเข้าร่วมพิธีทางศาสนา งานเทศกาลประเพณีต่างๆ ปัจจัยที่ทำให้สังเกตการณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญได้แก่ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นต้นแบบในการเสด็จประพาสไปสู่วัดพุทธศาสนสถาน พระพุทธศาสนาผสมผสานอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยมาแต่โบราณ และกระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ประชาชนหันมาหาทางออกจากความรีบเร่ง สับสน วุ่นวาย ด้วยการทางท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงพุทธจากการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในแหล่งวัฒนธรรม กรุงเทพมหานครทั้ง ๓ แหล่งพบว่านักท่องเที่ยวสามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆได้ด้วยการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การสวดมนต์ การฟังธรรม และการบำเพ็ญภาวนานอกจากนี้ยังสามารถเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งศิลปวัฒนธรรมซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ความสำคัญและคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญ ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีก่อให้เกิดการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย เอกลักษณ์ของชาติและสืบทอดปรัชญาคติ

^{๙๕}เพชรินทร์ คลังตระกูล, “ศึกษาการอนุรักษ์และเผยแพร่ประเพณีการทอดกฐินของชุมชนเทศบาล ตระการพิชผล อำเภอตระการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๙๖}อัญชลี สมใจ, “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา : กรณีศึกษาวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓๕.

และศาสนคติ ด้านเศรษฐกิจ ช่วยลดปัญหาความยากจน และส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาชีวิตและจิตใจ ก่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดี และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านศาสตร์และศิลป์ของ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทยความสำคัญและคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญ ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีก่อให้เกิดการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย เอกลักษณ์ของชาติ และสืบทอดปรัชญาคติ และศาสนคติ ด้านเศรษฐกิจ ช่วยลดปัญหาความยากจน และส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาชีวิตและจิตใจ ก่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดี และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านศาสตร์และศิลป์ของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย^{๙๗}

วันพร จันทรักษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา กรณีศึกษา เขตเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑๐ วัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๓๐ มีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐๐ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘๐ มีถิ่นที่อยู่อาศัยในภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๓๐ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๓๐ และ ๒. มีจุดมุ่งหมายในการมาจังหวัดที่มีเพศแตกต่างกันจะมีปัจจัยในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านการคมนาคม ด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓. อาชีพและรายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๗ รายการ ได้แก่พาหนะที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะของกลุ่มนักท่องเที่ยวจุดมุ่งหมายของการมาเยือน ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา จำนวนวันที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และระยะทางที่เหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ๔. ปัจจัยในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ภายในวัดมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีวิทยากรบรรยายข้อมูลและดำเนินกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันมากที่สุดระดับร้อยละ ๗๐.๙๐ และปัจจัยในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย สภาพของโบสถ์วิหาร ภายในวัดจะต้องมีการบูรณะขึ้นมาใหม่ให้มีความงดงามตามสถาปัตยกรรมอย่างไทย และภายในวัดมีการจัดที่นั่งพัก ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ มีการประชาสัมพันธ์ในทุกทิศทางเดียวกันน้อยที่สุดระดับร้อยละ ๐.๔๕^{๙๘}

^{๙๗} ภัทรสุภา ลีลานภาพรรณ, “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๙๘.

^{๙๘} วันพร จันทรักษา, “ปัจจัยและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา กรณีศึกษา เขตเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗๒.

สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง” ผลการวิจัยพบว่า จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ได้ดังนี้คือ ๑) การกำหนดนโยบายการศึกษาของรัฐเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ๒) คือการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐจำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ๓) เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมิน และที่สำคัญคือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น ๔) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาครัฐองค์กรที่เกี่ยวข้อง และคนในชุมชนไม่ควรมุ่งเน้นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นสำคัญ ควรมุ่งเน้นวัตถุประสงค์และความต้องการของเจ้าของชุมชนและประโยชน์ที่ชุมชนพึงจะได้รับอย่างยั่งยืนในทุกๆด้าน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางสังคม ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนด้วยทั้งนี้เพื่อป้องกันการฝูกร่อนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้^{๙๙}

รองศาสตราจารย์นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร สุษะใจ และพระมหานกต เทชธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ๑. ศาสนสถานที่สำคัญของวัดที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีองค์ประกอบสำคัญ คือ วัดทั้ง ๔๐ แห่ง มีศาสนสถานสำคัญ คือ พระพุทธรูป พระอุโบสถ เจดีย์ พระปรางค์ พระวิหารหลวง ความสำคัญของศาสนสถานคือ เป็นวัตถุธรรมที่แสดงสัญลักษณ์ทางศาสนาและพระรัตนตรัย เช่น พระพุทธรูปแสดงสัญลักษณ์ถึงพระพุทธเจ้า พระอุโบสถเป็นที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เจดีย์ พระปรางค์เป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุพระพุทธเจ้า พระวิหาร มักเป็น สถาปัตยกรรมและภาพจิตรกรรมอันแสดงถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความสำคัญของศาสนสถานสิ่งแรก คือ เป็นสิ่งก่อสร้างที่เกิดจากแรงศรัทธาทางพระพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนิกชนยึดถือทางด้านจิตใจและยึดถือเพื่อประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ๒. ประวัติและความสำคัญของศาสนสถานมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ศาสนสถาน ดังกล่าวยังมีความสำคัญในแง่เป็นสิ่งที่แสดงถึงความศรัทธาแสดงประวัติศาสตร์และบริบทความเชื่อของคนในช่วงเวลาของการสร้างศาสนสถาน ด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทยจะเข้ามาทัศนศึกษา เพื่อเป้าหมายทางศาสนา ส่วนนักท่องเที่ยวต่างประเทศจะเข้ามาทัศนศึกษาเพื่อแสวงหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยในอดีตและคนไทยในปัจจุบัน ซึ่งศาสนสถานจะสะท้อนมิติทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของคนไทยได้อย่างดี จะเห็นได้ว่าศาสนสถานที่กล่าวข้างต้น แต่ละประเภทก็จะมีองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นมิติทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมได้อย่างดี เช่น พระอุโบสถและพระวิหารหลวงจะแสดงสถาปัตยกรรมการออกแบบตามแบบแผนสกุลช่างของแต่ละยุค และยังเป็นທີ່ประดิษฐานพระพุทธรูป แสดงภาพจิตรกรรม ภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในพระอุโบสถ และพระวิหารหลวงจะแสดงอดีตพุทธ ประวัติพระพุทธเจ้าและชาดก ซึ่งแสดงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นหลักยึดถือ

^{๙๙}สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา, “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง”, ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

ร่วมกัน ภาพจิตรกรรมนี้ในแต่ละสมัยจะมีภาพที่แสดงแตกต่างกัน ภาพเดียวกันในแต่ละยุคก็จะวาดต่างกัน สิ่งเหล่านี้ จะสะท้อนมิติทางความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้สร้างได้นักท่องเที่ยวเข้ามาทัศนศึกษาจะเข้าใจสังคมไทยได้ดี ๓. การบริหารการอนุรักษ์ศาสนสถานและการท่องเที่ยว มีความสำคัญอย่างน้อย ๒ประการข้างต้น การให้ศาสนสถานดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานขึ้น อยู่กับการบริหารจัดการของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ จากการศึกษาผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส ซึ่งการบริหารจัดการของผู้รับผิดชอบจะแตกต่างกันตามลักษณะความสำคัญของวัดและจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปทัศนศึกษาจำนวนมากที่สุดคือ วัดพระศรีรัตนศาสดารามและวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม จะมีการบริหารจัดการสมัยใหม่ กล่าวคือ มีจำนวนผู้ดูแลที่เป็นฆราวาสจำนวนมากโดยแบ่งหน้าที่กันทำ ในด้านการรักษาความสะอาด ความปลอดภัยในทรัพย์สิน และวัดยังเกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐเข้ามาดูแลบูรณะร่วมกัน ส่วนวัดที่มีนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อยยังมีการบริหารจัดการโดยเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสและมอบหมายให้บุคคล^{๑๐๐}

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่าจังหวัดปทุมธานีมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง โดดเด่นด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญด้าน ประวัติศาสตร์ ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ วัดมอญ เตาโอ่งอ่าง เครื่องปั้นดินเผาตุ่มสามโคก ตลอดจนด้านประเพณี เทศกาล ได้แก่ งานสงกรานต์ งานแห่เสาหงส์ธงตะขาบ และวิถีชีวิตของชุมชนชาวมอญได้แก่ อาหารการกิน การแต่งกายแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเน้นการพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ อนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาด้านการคมนาคม โดยการปรับปรุงถนน และพัฒนาเส้นทาง การเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงถึงกัน ตลอดจนพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกโดยการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ^{๑๐๑}

อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธกลุ่มจังหวัดอีสานใต้” ผลการวิจัยพบว่าคณะผู้วิจัยได้สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธและทำการประเมินศักยภาพ กำหนดปัจจัยและเกณฑ์การชี้วัดเพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีองค์ประกอบ ๒ ด้าน คือศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผลการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ๖ จังหวัด มีทั้งสิ้น ๘๐ แห่ง ประกอบด้วยจังหวัดอุบลราชธานี ๒๑ แห่ง จังหวัดนครราชสีมา ๑๘ แห่ง จังหวัดศรีสะเกษ ๑๑ แห่ง จังหวัดสุรินทร์ ๑๑ แห่ง จังหวัดชัยภูมิ ๑๐ แห่ง

^{๑๐๐}นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และประยูร สุยะใจ และพระมหานภดล เตชธมโม, “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๐๑}พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, เรื่อง “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓)

และจังหวัดบุรีรัมย์ ๙ แห่ง ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า จังหวัดนครราชสีมา แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมาก จำนวน ๘ แห่ง คือ วัดเขาจันทร์งาม วัดศาลาลอย วัดบ้านไร่ วัดป่าสาละวันวัดเทพพิทักษ์ปุณณาราม วัดสุทธจินดา วัดบึง และวัดตระกร้อ จังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมาก จำนวน ๕ วัด คือ วัดศรีอุบลรัตนาราม วัดมหาพนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดหนองป่าพงและวัดสุปฏิฏตนาราม จังหวัดบุรีรัมย์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ที่มีศักยภาพมาก จำนวน ๕ วัด คือ วัดเขากระโดง วัดโพธิ์น้อย วัดเกาะแก้ว วัดขุนก้อง และวัดศิระระแตร จังหวัดชัยภูมิ แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมาก มีจำนวน ๕ วัด คือ วัดชัยภูมิพิทักษ์ วัดกลางเมืองเก่า วัดชัยสามหมอ วัดพระธาตุสามหมื่น และวัดเทพบุตรบรรพตจังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมาก จำนวน ๓ วัด คือ วัดสระกำแพงใหญ่ วัดมหาพุทธาราม และวัดบ้านสร้างเรือง จังหวัดสุรินทร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมาก จำนวน ๓ วัด คือ วัดบูรพาราม วัดเพชรบุรีและวัดพระพุทธบาทเขาพนมดิน การกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและการท่องเที่ยวเชิงพุทธพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน^{๑๐๒}

อภิรักษ์ ไพบูลย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทวัด : กรณีศึกษา วัดใหม่ทุ่งคา ต.กำแพงเพชร อ.รัตนบุรี จ.สงขลา” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง ๒๑-๔๐ ปี ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม มีรายได้ระหว่าง ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนและรับข้อมูลข่าวสารของวัดจากคนแนะนำ ผลการศึกษาข้อมูลด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมของวัดใหม่ทุ่งคาพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นในภาพรวมทั้ง ๔ ด้านว่า วัดใหม่ทุ่งคามีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าวัดใหม่ทุ่งคามีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูงเท่ากันทั้ง ๔ ด้าน คือ ศักยภาพด้านการเข้าถึง ศักยภาพด้านกิจกรรมและสิ่งดึงดูดใจ ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมของวัดใหม่ทุ่งคา โดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่านักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการการท่องเที่ยวของวัดใหม่ทุ่งคา ซึ่งอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมของวัดใหม่ทุ่งคาโดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่าควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการฝึกสมาธิ ศิลปปัญญา การบริหารสมาธิ ให้แก่ผู้ที่สนใจ จัดบรรยายธรรมะทางวิทยุชุมชน จัดเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนโดยให้วัดใหม่ทุ่งคาเป็นศูนย์กลาง ควรมีการรื้อฟื้นประเพณีเก่าๆ ที่ได้สูญหายไปแล้ว ควรประชาสัมพันธ์ วัดใหม่ทุ่งคาให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งควรมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ โดยจัดทำเว็บไซต์ (website) เป็นของวัดใหม่ทุ่งคาโดยเฉพาะ จัดทำโบว์ชัวร์ (Brochure) หรือคู่มือท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว และในการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า องค์กรของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านในชุมชน หน่วยงานราชการต่างๆ มี

^{๑๐๒} อภิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ, สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธกลุ่มจังหวัดอีสานใต้, รายงานการวิจัย (สกท), (สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน, ๒๕๕๐),

ทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดใหม่ทุ่งคา มีความยินดี พร้อมทั้งจะช่วยเหลือและเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านของการบริหารจัดการและการปฏิบัติการ^{๑๐๓}

๒.๕. กรอบแนวคิดในการวิจัย

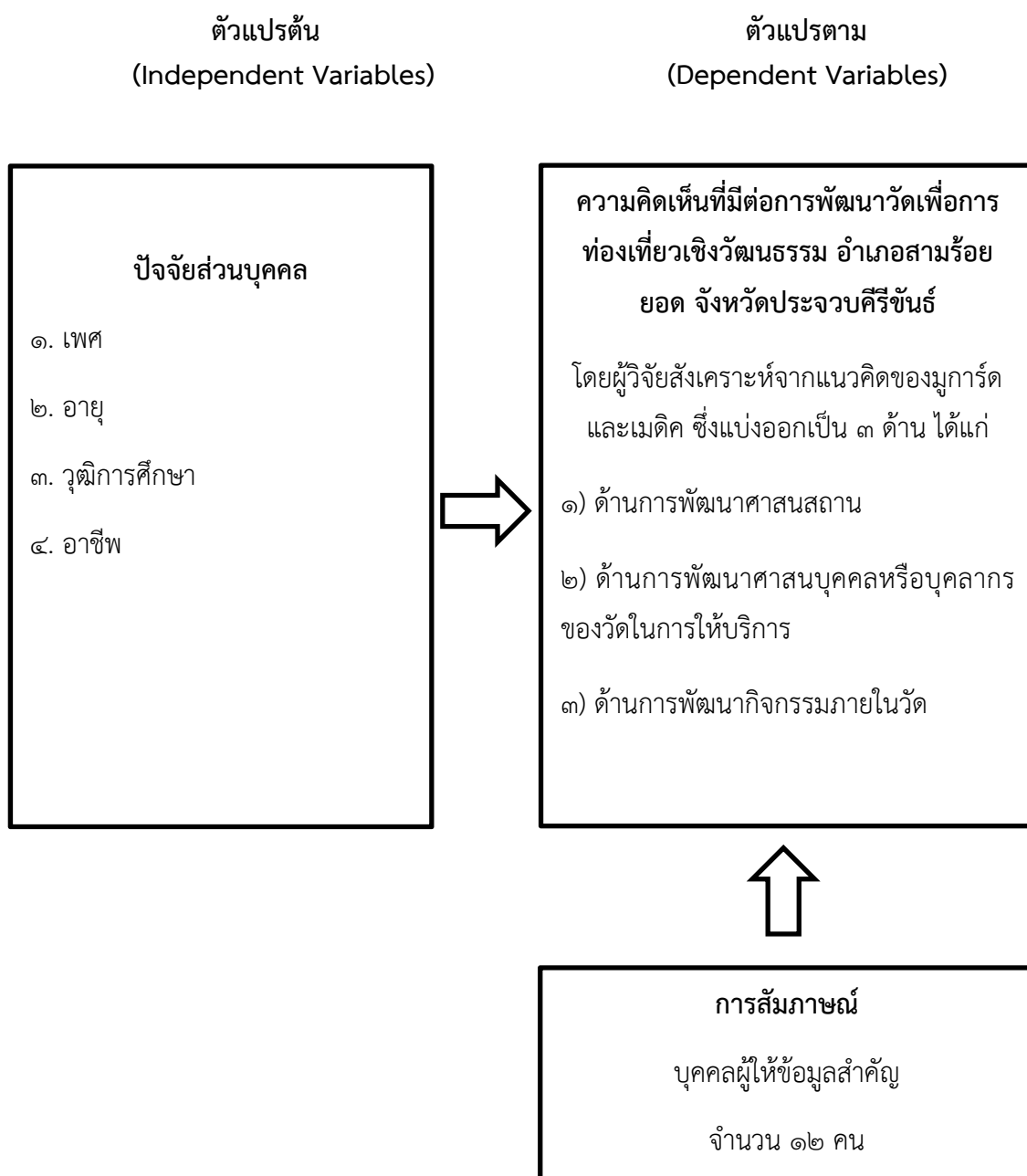
งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและอาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดของมูการ์ตและเมดิก^{๑๐๔} ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ๒) ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ ๓) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด **ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒.๓**

^{๑๐๓} อภิรักษ์ ไพบูลย์, “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทวัด : กรณีศึกษา วัดใหม่ทุ่งคา ต.กำแพงเพชร อ.รัตภูมิ จ.สงขลา”, รายงานการค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๑).

^{๑๐๔} มูการ์ต และเมดิก (อ้างใน จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ, “ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา”, ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑ .



แผนภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน ๕ วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอสามร้อยยอด ได้แก่ วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีศตภูม วัดพุ วัดตาลเจ็ดยอด วัดหุบตาโคตร และวัดหนองข้าวเหนียว ทราบแต่เพียงว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจำนวนมาก แต่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) มาจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน ๕ วัดที่เป็นวัด

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้สูตรของคอคแรน (Cochran)^๑ ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากทราบแต่เพียงว่ามีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจำนวนมาก แต่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน โดยผู้วิจัยกำหนดให้ สัดส่วนของประชากรเท่ากับ ๐.๔๕ ต้องการระดับความเชื่อมั่น ๙๕% และยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ ๕%

ใช้สูตรของ W.G.cochran

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

เมื่อ	n	คือ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
	P	คือ	สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการสุ่ม
	Z	คือ	ระดับความมั่นใจที่กำหนดหรือระดับนัยสำคัญทางสถิติ
	e	คือ	สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้
จากโจทย์	กำหนดค่า	P	= 0.45
	ระดับความมั่นใจ 95% เป็นค่า	Z	= 1.96
	ความคลาดเคลื่อน 5% เป็นค่า	e	= 0.05
เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้			

$$n = \frac{(0.45)(1-0.45)(1.96)^2}{(0.05)^2}$$

$$n = \frac{(0.45)(0.55)(1.96)^2}{(0.05)^2}$$

$$n = \frac{0.9504}{0.0025}$$

$$n = 380.16$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๓๘๐ คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร ทำการสุ่มโดยการเลือกแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) ใช้โควต้าวัดทั้ง ๕ แห่งที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอสามร้อยยอด เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

^๑กัลยา วานิชย์บัญชา, สถิติสำหรับงานวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.หน้า,๒๕๔๙) หน้า ๗๔.

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละวัด} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด}}{\text{จำนวนวัดทั้งหมด}}$$

$$n = \frac{380}{5}$$

$$n = 76$$

จากสูตรข้างต้น จะได้ประชากรนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละวัด รายละเอียดดังตารางที่ ๓.๑

อำเภอสามร้อยยอด	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑. วัดสามร้อยยอด	๗๖
๒. วัดพุ	๗๖
๓. วัดตาลเจ็ดยอด	๗๖
๔. วัดหุบตาโคตร	๗๖
๕. วัดหนองข้าวเหนียว	๗๖
รวม	๓๘๐

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน ๕ วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๒ รูป/ท่าน ได้แก่

๑. พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม ชิวสุทฺโธ) เจ้าอาวาสวัดพุ
๒. พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน ตปสีโล) เจ้าอาวาสวัดศาลาลาย
๓. พระมหาจำนง จรณธมโม เจ้าอาวาสวัดตาลเจ็ดยอด
๔. พระครูสีลจันทราภรณ์ (จวน จนทสีโล) เจ้าอาวาสวัดบางปู
๕. พระครูกิตติญาณพิสุทธ์ (สมชาย กิตติญาณโณ) เจ้าอาวาสวัดไร่ไหมสามัคคี
๖. พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว
๗. นายเกริกชัย ขาดีไทยไตรรงค์ วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๘. นายดำหรี กำปันวงษ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามร้อยยอด
๙. นางสาวชัยณัฐ จันทร์พุฒ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการอำเภอสามร้อยยอด

๑๐. นายสิทธิศักดิ์ น้อยผล

๑๑. นายประจักษ์ เงินศร

๑๒. นางลำเพย ศิวาลัย

กำนันตำบลสามร้อยยอด

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑

บ้านตาลเจ็ดยอด ตำบลศาลาล้อย

กรรมการวัดหุบตาโคตร

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขึ้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

๓.๓.๑ แบบสอบถาม

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๔) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๘) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๒. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”

ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนด โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

(Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนน ดังนี้^๒

- ๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- ๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- ๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทาง การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะเป็นปลายเปิดให้เลือกตอบโดยเสรี

๓.๓.๓ แบบสัมภาษณ์

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๔ การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามเพื่อหาคุณภาพแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑. พระสมุทพรวิโรจน์, ดร. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒. พระครูวิสุทธาณันคุณ, ดร. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

^๒ชุดิระ ระบอบ และคณะ, **ระเบียบวิธีวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

๓. พระครูวาทีวรวรรณ, ดร. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๔. พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ดร. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๕. ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง ๐.๖ – ๑.๐ ซึ่งอธิบายได้ว่า เครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๓) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ประชาชนในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha α -coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^๓ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๗

๔) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในการนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงนายอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในเขตปกครอง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในเขตปกครอง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๘๐ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๓๘๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

^๓สิน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๑.

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบ “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ย ดังนี้

เกณฑ์ที่ใช้แปลผลข้อคำถามที่ได้จากการประเมินผลมีดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ – ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ – ๔.๒๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ – ๓.๔๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ – ๒.๖๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๘๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด^๔

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

- ๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- ๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- ๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
- ๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

^๔ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร เทพเนรมิต, ๒๕๔๑), หน้า ๗๕.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๘๐ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๕ ผลจากการสัมภาษณ์

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน ๕ วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอสามร้อยยอด ได้แก่ วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีศตภูฏ วัดพุ วัดตาลเจ็ดยอด วัดหุบตาโคตร และวัดหนองข้าวเหนียว จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของนักท่องเที่ยว

(n = ๓๘๐)

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๒๐๕	๕๓.๙
หญิง	๑๗๕	๔๖.๑
รวม	๓๘๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

(n = ๓๘๐)

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
๒๐ - ๓๐ ปี	๒๗	๗.๑
๓๑ - ๔๐ ปี	๗๒	๑๘.๙
๔๑ - ๕๐ ปี	๑๔๕	๓๘.๒
๕๑ - ๖๐ ปี	๑๐๓	๒๗.๑
๖๐ ปีขึ้นไป	๓๓	๘.๗
รวม	๓๘๐	๑๐๐
วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยม	๗๒	๑๘.๙
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	๕๑	๑๓.๔
อนุปริญญา	๙๙	๒๖.๑
ปริญญาตรี	๑๒๐	๓๑.๖
สูงกว่าปริญญาตรี	๓๘	๑๐.๐
รวม	๓๘๐	๑๐๐
อาชีพ		
ธุรกิจส่วนตัว	๗๔	๑๙.๕
เกษตรกร	๘๓	๒๑.๘
รับจ้าง	๙๑	๒๓.๙
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๐๑	๒๖.๖
อื่นๆ	๓๑	๘.๒
รวม	๓๘๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีจำนวน ๒๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๙ และเป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑

อายุ พบว่า นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี มีจำนวน ๑๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๒ รองมา คือ มีอายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี มีจำนวน ๑๐๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑ และน้อยที่สุด คือ มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี มีจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๑

วุฒิการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖ รองมา คือ อนุปริญญา จำนวน ๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๑ และน้อยที่สุด คือ ปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐

อาชีพ พบว่า นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖ รองมา คือ รับจ้าง จำนวน ๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๙ และน้อยที่สุด คือ อาชีพอื่นๆ จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๒

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาศสนสถาน ด้านการพัฒนาศสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ และด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด แสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม (n=๓๘๐)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อย ยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการพัฒนาศสนสถาน	๓.๗๓	๐.๕๕	มาก
๒. ด้านการพัฒนาศสนบุคคล หรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	๓.๖๔	๐.๕๖	มาก
๓. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	๓.๕๒	๐.๖๔	มาก
รวม	๓.๖๓	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๓$, S.D.= ๐.๕๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมากในทุกด้านเช่นกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ คือ ด้านการพัฒนาศสนสถาน ($\bar{X} = ๓.๗๓$, SD = ๐.๕๕) ด้านการพัฒนาศสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ ($\bar{X} = ๓.๖๔$, SD = ๐.๕๖) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ($\bar{X} = ๓.๕๒$, SD = ๐.๖๔)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน

(n=๓๘๐)

๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. สถานที่ท่องเที่ยวสะอาด เข้าถึงง่าย สะดวกสบาย ปลอดภัย	๔.๒๕	๐.๙๒	มากที่สุด
๒. มีการพัฒนา และปรับปรุงศาสนสถาน เป็นระบบมี สัดส่วนเหมาะสม	๓.๙๕	๐.๗๒	มาก
๓. มีระบบสาธารณูปโภคโดยรวมมีความ เหมาะสมกับ ประโยชน์ใช้สอย	๓.๕๒	๐.๗๓	มาก
๔. มีการสนับสนุนงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและ เอกชนสำหรับบูรณปฏิสังขรณ์	๓.๕๗	๐.๗๖	มาก
๕. การสร้างศาสนสถาน มีความสอดคล้องต่อศิลปกรรม แบบไทยและวัฒนธรรมตามท้องถิ่น	๔.๐๓	๐.๗๙	มาก
๖. มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงศาสนสถานสร้างสิ่งใหม่ ๆ ทันสมัย กับโลกยุคใหม่	๓.๓๐	๐.๙๔	ปานกลาง
๗. อาคารเสนาสนะภายในวัดมีความมั่นคงแข็งแรง เหมาะแก่การประกอบศาสนกิจ	๓.๗๔	๐.๖๓	มาก
๘. มีการจัดทำแผนผังภายในวัด โดยมีการจัดศาสนสถาน อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย	๓.๔๗	๐.๕๖	มาก
๙. ไม่มีอาคารสูงหรือสิ่งก่อสร้างบดบังทัศนียภาพแหล่ง ท่องเที่ยว	๓.๗๒	๐.๘๙	มาก
๑๐. มีที่จอดรถเป็นสัดส่วนเพียงพอ	๓.๗๙	๐.๙๐	มาก
รวม	๓.๗๓	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๕๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อ ๑ สถานที่ท่องเที่ยวสะอาด เข้าถึงง่าย สะดวกสบาย ปลอดภัย อยู่ในอันดับสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๒๕$, SD = ๐.๙๒) รองลงมาคือข้อ ๕ การสร้างศาสนสถาน มีความสอดคล้องต่อศิลปกรรมแบบไทยและวัฒนธรรมตามท้องถิ่น ($\bar{X} = ๔.๐๓$, SD = ๐.๗๙) และน้อยที่สุดคือ ข้อ ๖ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงศาสนสถานสร้างสิ่งใหม่ ๆ ทันสมัย กับโลกยุคใหม่ ($\bar{X} = ๓.๓๐$, SD = ๐.๙๔)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

(n=๓๘๐)

๒. ด้านการพัฒนาศาสนบุคคล หรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.มีป้ายชี้ทางเข้าสู่วัดและแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน	๔.๙๙	๑.๐๖	มากที่สุด
๒.มีเจ้าหน้าที่ของวัดสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ และความรู้โดยทั่วไปของวัด	๓.๘๙	๐.๗๙	มาก
๓.เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดีและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี	๓.๗๘	๑.๐๒	มาก
๔.ส่งเสริมการศึกษาพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัดให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม	๓.๓๔	๐.๕๒	ปานกลาง
๕.มีเจ้าหน้าที่ของทางวัด ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามสมควร	๓.๕๗	๐.๗๖	มาก
๖.มีหน่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้นในการดูแลสุขภาพผู้เข้ามาวัด	๓.๖๑	๐.๘๙	มาก
๗.พระภิกษุ สามเณร มีความสามารถในการแสดงธรรมและสนทนาธรรม ได้เข้ากับยุคสมัย และเข้าใจง่าย	๓.๕๐	๐.๕๔	มาก
๘.บุคลากรในวัดแต่งกายสะอาด มีมารยาทดีมีน้ำใจไมตรีในการต้อนรับผู้ที่มาวัด	๓.๖๙	๐.๖๗	มาก
๙.จัดบุคลากรไว้บริการดอกไม้ ธูป เทียน และเครื่องสังฆภัณฑ์	๓.๗๖	๐.๘๓	มาก
๑๐.มีมัคคุเทศก์คอยให้คำแนะนำกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	๓.๓๖	๐.๘๓	ปานกลาง
รวม	๓.๖๔	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๔$, S.D. = ๐.๕๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อ ๑ มีป้ายชี้ทางเข้าสู่วัดและแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน อยู่ในอันดับสูงที่สุด ($\bar{X} = ๔.๙๙$, S.D. = ๑.๐๖) รองลงมาคือข้อ ๒ มีเจ้าหน้าที่ของวัดสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ และความรู้โดยทั่วไปของวัด ($\bar{X} = ๓.๘๙$, S.D. = ๐.๗๙) และน้อยที่สุดคือ ข้อ ๔ ส่งเสริมการศึกษาพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัดให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ($\bar{X} = ๓.๓๔$, S.D. = ๐.๕๕๒)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาดิจิทัลภายในวัด

(n=๓๘๐)

๓. ด้านการพัฒนาดิจิทัลภายในวัด	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.ดอกไม้ รูป เทียน มีความสด สะอาด และมีบริการอย่างเพียงพอสะดวกในการเปลี่ยนบูชา	๔.๐๒	๑.๐๒	มาก
๒.มีการจัดสถานที่และเจ้าหน้าที่รับศรัทธา เช่น ที่ถวายสังฆทาน ที่รับบริจาคเพื่อออกใบอนุโมทนาบัตร และผู้รับบริจาคต่าง ๆ	๓.๕๑	๑.๐๖	มาก
๓.มีการจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร เวียนเทียน และแสดงธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๒๕	๐.๙๒	ปานกลาง
๔. มีการแสดงธรรมหรือเปิดเสียงธรรมภายในวัด เช่น ธรรมะ เพื่อให้เกิดความสนใจ	๓.๔๖	๐.๖๕	มาก
๕.มีการจัดการอบรมปฏิบัติธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป ในรูปแบบต่างๆ จัดนิทรรศการและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ฯลฯ	๓.๕๘	๑.๓๒	มาก
๖.มีการโฆษณาทางสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ตเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม	๓.๓๗	๐.๖๑	ปานกลาง
๗.สร้างสรรค์กิจกรรมแนวคิดใหม่ๆทางศาสนาให้ผู้เข้ามาวัดได้ร่วมอยู่เสมอ	๓.๓๘	๐.๗๖	ปานกลาง
๘.มีกิจกรรมอื่นๆ เช่น ให้อาหารปลา ล่องเรือชมสวนผลไม้ ดูวิถีชีวิตชุมชน ฯลฯ.	๓.๓๘	๐.๖๗	ปานกลาง
๙.มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในโอกาสต่างๆ	๓.๗๘	๐.๗๖	มาก
๑๐.มีกิจกรรมพิเศษตามช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น เข้าพรรษาออกพรรษา	๓.๕๖	๐.๗๔	มาก
รวม	๓.๕๒	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาดิจิทัลภายในวัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๒ , S.D. = ๐.๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อ ๑. ดอกไม้ รูป เทียน มีความสด สะอาด และมีบริการอย่างเพียงพอสะดวกในการเปลี่ยนบูชา อยู่ในอันดับสูงที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๐๒ , S.D. = ๑.๐๒) รองลงมาคือข้อ ๙ มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในโอกาสต่างๆ ($\bar{X}$ = ๓.๗๘,

S.D. = ๐.๗๖) และน้อยที่สุดคือ ข้อ ๓ มีการจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร เวียนเทียน และแสดงธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X}$ = ๓.๒๕ , S.D. = ๐.๙๒)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ ๑ นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามเพศ

(n=๓๘๐)

การพัฒนาวัดเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	เพศ				t	Sig.
	ชาย (๒๐๕ คน)		หญิง (๑๗๕ คน)			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน						
สถานที่	๓.๖๒	๐.๕๗	๓.๖๒	๐.๕๗	๔.๓๓๕	๐.๐๐๐*
๒. ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ						
บุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	๓.๘๖	๐.๔๙	๓.๘๖	๐.๔๙	๔.๓๘๗	๐.๐๐๐*
๓. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด						
กิจกรรมภายในวัด	๓.๕๕	๐.๖๐	๓.๕๕	๐.๖๐	๓.๕๐๖	๐.๐๐๐*
รวม	๓.๗๕	๐.๔๙	๓.๗๕	๐.๔๙	๓.๕๖๐	๐.๐๐๐*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t – test แบบข้อมูล ๒ กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($t = ๓.๕๖๐$, $\text{Sig.} = ๐.๐๐๐$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๒ นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามอายุ

(n=๓๘๐)

การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๒๐ - ๓๐ ปี (n=๒๗)		๓๑ - ๔๐ ปี (n= ๗๒)		๔๑ - ๕๐ ปี (n=๑๔๕)		๕๑ - ๖๐ ปี (n=๑๐๓)		๖๐ ปีขึ้นไป (n=๓๓)		F	sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	๓.๘๓	๐.๔๘	๓.๗๐	๐.๕๘	๓.๗๐	๐.๕๕	๓.๗๔	๐.๕๖	๓.๘๓	๐.๔๘	๐.๕๐๕	๐.๖๗๙
๒. ด้านการพัฒนาสถานบุคคลหรือ บุคลากรของวัดในการให้บริการ	๓.๗๘	๐.๕๒	๓.๖๐	๐.๕๙	๓.๖๑	๐.๕๙	๓.๖๖	๐.๕๑	๓.๗๘	๐.๕๒	๐.๙๒๖	๐.๕๒๘
๓. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	๓.๖๑	๐.๖๐	๓.๕๓	๐.๖๖	๓.๔๙	๐.๖๗	๓.๕๕	๐.๖๐	๓.๖๑	๐.๖๐	๐.๓๖๓	๐.๖๘๐
รวม	๓.๗๔	๐.๕๒	๓.๖๑	๐.๕๙	๓.๖๐	๐.๕๙	๓.๖๕	๐.๕๔	๓.๗๔	๐.๕๒	๐.๕๖๘	๐.๖๓๗

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน (F = ๐.๕๗๕, Sig. = ๐.๕๖๓) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๓ นักท่องเที่ยวที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา

(n=๓๘๐)

การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ต่ำกว่ามัธยมศึกษา (n=๗๒)		มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า (n=๕๑)		อนุปริญญา (n=๙๙)		ปริญญาตรี (n=๑๒๐)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=๓๘)		F	sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	๓.๘๒	๐.๕๐	๓.๘๔	๐.๔๖	๓.๕๙	๐.๖๑	๓.๗๓	๐.๕๔	๓.๗๓	๐.๕๗	๒.๐๐๒	๐.๐๗๑
๒. ด้านการพัฒนาส่วนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	๓.๗๕	๐.๕๓	๓.๗๑	๐.๔๗	๓.๕๕	๐.๕๙	๓.๖๓	๐.๕๗	๓.๖๓	๐.๖๑	๑.๕๓๕	๐.๑๙๑
๓. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	๓.๖๕	๐.๖๓	๓.๖๑	๐.๕๕	๓.๔๑	๐.๖๔	๓.๕๐	๐.๖๕	๓.๕๓	๐.๗๑	๑.๙๒๒	๐.๑๐๖
รวม	๓.๗๔	๐.๕๔	๓.๗๒	๐.๔๘	๓.๕๒	๐.๖๐	๓.๖๒	๐.๕๗	๓.๖๓	๐.๖๑	๒.๐๙๒	๐.๐๘๑

จากตารางที่ ๔.๘ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (F = ๒.๐๙๒, Sig. = ๐.๐๘๑) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๔ นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามอาชีพ

(n=๓๘๐)

การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ธุรกิจส่วนตัว (n=๗๔)		เกษตรกรรม (n=๘๓)		รับจ้าง (n=๙๑)		รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (n=๑๐๑)		อื่นๆ (n=๓๑)		F	sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	๓.๖๔	๐.๖๑	๓.๖๗	๐.๖๔	๓.๗๖	๐.๕๐	๓.๗๘	๐.๔๖	๓.๘๔	๐.๔๙	๑.๕๒๕	๐.๑๙๔
๒. ด้านการพัฒนาสถานบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	๓.๕๖	๐.๖๑	๓.๕๘	๐.๖๔	๓.๖๕	๐.๕๒	๓.๗๐	๐.๔๙	๓.๘๑	๐.๕๓	๑.๗๒๕	๐.๑๔๓
๓. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	๓.๓๘	๐.๖๖	๓.๔๘	๐.๖๙	๓.๕๗	๐.๖๒	๓.๕๙	๐.๖๒	๓.๖๓	๐.๕๕	๑.๗๑๑	๐.๑๔๗
รวม	๓.๕๒	๐.๖๑	๓.๕๘	๐.๖๓	๓.๖๖	๐.๕๔	๓.๖๙	๐.๕๑	๓.๗๖	๐.๕๑	๑.๖๘๔	๐.๑๕๓

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน (F = ๑.๖๘๔, Sig. = ๐.๑๕๓) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐาน

(n=๓๘๐)

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติทดสอบ	sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑.	เพศ	ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	t = ๔.๓๓๕	๐.๐๐๐*	✓	-
		ด้านการพัฒนาสถานบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	t = ๔.๓๘๗	๐.๐๐๐*	✓	-
		ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	t = ๓.๕๐๖	๐.๐๐๐*	✓	-
		ภาพรวม	t = ๓.๕๖๐	๐.๐๐๐*	✓	-
๒.	อายุ	ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	F = ๐.๕๐๕	๐.๖๗๙	-	✓
		ด้านการพัฒนาสถานบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	F = ๐.๙๒๖	๐.๕๒๘	-	✓
		ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	F = ๐.๓๖๓	๐.๖๘๐	-	✓
		ภาพรวม	F = ๐.๕๐๕	๐.๖๗๙	-	✓
๓.	วุฒิการศึกษา	ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	F = ๒.๐๐๒	๐.๐๗๑	-	✓
		ด้านการพัฒนาสถานบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	F = ๑.๕๓๕	๐.๑๙๑	-	✓
		ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	F = ๑.๙๒๒	๐.๑๐๖	-	✓
		ภาพรวม	F = ๒.๐๙๒	๐.๐๘๑	-	✓
๔.	อาชีพ	ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	F = ๑.๕๒๕	๐.๑๙๔	-	✓
		ด้านการพัฒนาสถานบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ	F = ๑.๗๒๕	๐.๑๔๓	-	✓
		ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	F = ๑.๗๑๑	๐.๑๔๗	-	✓
		ภาพรวม	F = ๑.๖๘๔	๐.๑๕๓	-	✓

จากตารางที่ ๔.๑๐ สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ($t = ๓.๕๖๐$, $\text{Sig.} = ๐.๐๐๐$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($F = ๐.๕๗๕$, $\text{Sig.} = ๐.๕๖๓$) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

นักท่องเที่ยวที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($F = ๒.๐๙๒$, $\text{Sig.} = ๐.๐๘๑$) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($F = ๑.๖๘๔$, $\text{Sig.} = ๐.๑๕๓$) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกเป็นรายด้าน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๑ – ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๑ ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน (คน)
๑	สิ่งก่อสร้าง สาธารณูปการ บางอย่างมีความสวยงามแต่มองดูแล้วไม่เข้ากับบริบทของวัดที่ต้องอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมไทยแต่เดิมไว้	๑๐
๒	บางวัดไม่มีแผนที่หรือแผนผังวัดเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวใหม่	๑๒

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน มากที่สุด คือ สิ่งก่อสร้าง สาธารณูปการ บางอย่างมีความสวยงามแต่มองดูแล้วไม่เข้ากับบริบทของวัดที่ต้องอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมไทยแต่เดิมไว้ รองมา คือ บางวัดไม่มีแผนที่หรือแผนผังวัดเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวใหม่

ตารางที่ ๔.๑๒ ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน (คน)
๑	มัคคุเทศก์นำเที่ยวหรือวิทยากรในวัดมีน้อย ไม่เพียงพอ	๙
๒	พระภิกษุสามเณรขาดทักษะภาษาที่สาม เช่น ภาษาอังกฤษ จีน เกาหลี เพื่อสนทนาหรือให้ความช่วยเหลือกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ	๗

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ มากที่สุด คือ มัคคุเทศก์นำเที่ยวหรือวิทยากรในวัดมีน้อย ไม่เพียงพอ รองมา คือ พระภิกษุสามเณรควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อฝึกทักษะภาษาที่สาม เช่น ภาษาอังกฤษ จีน เกาหลี เพื่อสนทนาหรือให้ความช่วยเหลือกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ตารางที่ ๔.๑๓ ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

ลำดับ	ปัญหา อุปสรรค	จำนวน (คน)
๑	การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง ไม่ทันสมัยเท่าที่ควร	๑๑
๒	มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมน้อยเกินไป ส่วนใหญ่มีเพียง ถ่ายรูปไหว้พระ แล้วก็ทำบุญ ไม่มีความแปลกใหม่	๖

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด มากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง ไม่ทันสมัยเท่าที่ควร รองมา คือ มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมน้อยเกินไป ส่วนใหญ่มีเพียง ถ่ายรูปไหว้พระ แล้วก็ทำบุญ ไม่มีความแปลกใหม่

ตารางที่ ๔.๑๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
๑	สถานที่จอดรถ วัดควรมีการจัดสรรเจ้าหน้าที่คอยสอดส่องดูแลความเรียบร้อยให้บ่อยขึ้น เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและความสบายใจแก่นักท่องเที่ยว	๑๒
๒	ห้องน้ำควรมีการทำความสะอาดบ่อยขึ้น และมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละวัน	๘

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ด้านการพัฒนาศาสนสถาน มากที่สุด คือ สถานที่จอดรถ วัดควรมีการจัดสรรเจ้าหน้าที่คอยสอดส่องดูแลความเรียบร้อยให้บ่อยขึ้น เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและความสบายใจแก่นักท่องเที่ยว รองมา คือ ห้องน้ำควรมีการทำความสะอาดบ่อยขึ้น และมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละวัน

ตารางที่ ๔.๑๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
๑	ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในวัด ให้เรียนรู้ทักษะภาษาที่สามเพิ่มเติม เช่น ภาษาอังกฤษ จีน เกาหลี เพื่อการสนทนาหรือให้ความช่วยเหลือกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ	๗
๒	ควรมีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำจุดอย่างเพียงพอตลอดทั้งวัน เช่น จุดบูชาดอกไม้ธูปเทียน จุดแลกเงิน ร้านค้าสวัสดิการ เป็นต้น	๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ มากที่สุด คือ ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในวัด ให้เรียนรู้ทักษะภาษาที่สามเพิ่มเติม เช่น ภาษาอังกฤษ จีน เกาหลี เพื่อการ

สนทนาหรือให้ความช่วยเหลือกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ รองมา คือ ควรมีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำจุดอย่างเพียงพอตลอดทั้งวัน เช่น จุดบูชาดอกไม้รูปเทียน จุดแลกเงิน ร้านค้าสวัสดิการ เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๑๖ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
๑	ควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ออนไลน์ ให้ถี่มากกว่านี้ เพราะเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ง่าย ต้นทุนต่ำ และทันสมัย	๑๒
๒	จุดขายของวัดท่องเที่ยวในอำเภอสามร้อยยอดคือความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม อยากให้แต่ละวัดโฟกัสที่สิ่งแวดล้อมควบคู่กิจกรรมส่งเสริมศรัทธา	๑๐

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด มากที่สุด คือ ควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ออนไลน์ ให้ถี่มากกว่านี้ เพราะเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ง่าย ต้นทุนต่ำ และทันสมัย รองมา คือ จุดขายของวัดท่องเที่ยวในอำเภอสามร้อยยอดคือความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม อยากให้แต่ละวัดโฟกัสที่สิ่งแวดล้อมควบคู่กิจกรรมส่งเสริมศรัทธา

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๑๒ รูป/ท่าน ดังนี้

- | | |
|--|--------------------------------|
| ๑. พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม ชิวสุทฺโธ) | เจ้าอาวาสวัดพุ |
| ๒. พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน ตปสีโล) | เจ้าอาวาสวัดศาลาลาย |
| ๓. พระมหาจำนง จรณธมโม | เจ้าอาวาสวัดตาลเจ็ดยอด |
| ๔. พระครูสีลจันทราภรณ์ (จวน จันทสีโล) | เจ้าอาวาสวัดบางปู |
| ๕. พระครูกิตติญาณพิสุทธ์ (สมชาย กิตติญาณ) | เจ้าอาวาสวัดไร่ไหมสามัคคี |
| ๖. พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส | เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว |
| ๗. นายเกริกชัย ชาติไทยไตรรงค์ | วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ |

๘. นายดำหรี กำป่นวงษ์	รองนายกองค์การบริหารส่วน ตำบลสามร้อยยอด
๙. นางสาวชัยณัฐ จันทร์พุด	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ อำเภอสามร้อยยอด
๑๐. นายสิทธิศักดิ์ น้อยผล	กำนันตำบลสามร้อยยอด
๑๑. นายประจักษ์ เงินศร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ บ้านตาลเจ็ดยอด ตำบลศาลาลาย
๑๒. นางลำเพย ศิวาลัย	กรรมการวัดหุบตาโคตร

โดยการสัมภาษณ์นี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์การ
พัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใน ๓ ด้าน คือ
ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ ด้านการ
พัฒนากิจกรรมภายในวัดซึ่งสรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน ๑๒ ท่าน ดัง
มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในสภาพปัจจุบัน

๑.๑ ด้านพัฒนาศาสนสถาน

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่าการก่อสร้างและทำนุบำรุงและสร้างศาสนสถานในปัจจุบัน
เห็นดีด้วยเพื่อลูกหลานและพุทธศาสนิกชนเข้ามาสักการบูชา สืบทอดวัฒนธรรมต่อไปให้ยั่งยืนและ
เป็นประเพณีปฏิบัติสืบไปโดยเน้นข้อสำคัญคือมีความสะอาด ร่มรื่น มีระเบียบ มีเอกลักษณ์เฉพาะที่^๑

ส่วนใหญ่จะมีการปรับปรุงอยู่แล้ว เป็นสถานที่ทำบุญทำทานเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นที่ที่
ทำให้ประชาชนทั่วไปมีจิตใจที่ดีงามมีความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา ศาสนสถานก็ต้องทะนุบำรุงให้
อยู่ในลักษณะที่ดี สะอาด มองแล้วร่มรื่นและสบายใจ^๒

ในด้านการพัฒนาสถานที่นั้นมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมุ่งเน้นความพอเพียงต่อการ
ประโยชน์เพื่อใช้เป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นสถานที่ศึกษาพระธรรมคำสอน อบรมให้บริการแก่
บุคคลทั่วไป นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปและผู้สนใจปฏิบัติธรรมะ^๓

๑.๒ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่าเป็นที่บุคลากรภายในเองควรเอาใจใส่ร่วมกันคิด ช่วยกันรักษา
ร่วมกันพัฒนา และรักษาสิ่งที่เป็นสมบัติของส่วนรวมเป็นสมบัติของพระศาสนาและเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยว
จิตใจของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะเรื่องของความสะอาด บุคลากรที่มีหน้าที่ดูแลสถานที่คือต้องเอา
ใจใส่ให้มากๆ เพราะความสะอาดของสถานที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
ควรทำในจุดที่นักท่องเที่ยวใช้บริการบ่อยๆ โดยเฉพาะในวันเสาร์และวันอาทิตย์ หรือวันหยุดให้ถี่มาก
ขึ้นเป็นพิเศษ^๔

^๑สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส, เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว,, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๒สัมภาษณ์ ดำหรี กำป่นวงษ์,รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามร้อยยอด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๓สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม ชิวสุทโธ), เจ้าอาวาสวัดพุ, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๔สัมภาษณ์ พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน ตปสีโล), เจ้าอาวาสวัดศาลาลาย, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

การพัฒนาวัดให้เกิดความรู้สึกแก่ชุมชนในท้องถิ่นต้องสร้างความคิดหรือค่านิยมให้กับทุกคนว่าวัดเป็นของตนมีความรู้สึกหวงแหนรักและช่วยกันดูแลรักษาวัดและศาสนสถานของแต่ละชุมชน^๕

โดยให้มีการประชุมชี้แจงอยู่บ่อยๆ^๖

แต่ละวัดมีคณะกรรมการอยู่แล้วหลายฝ่ายตามภารกิจหน้าที่ดังนั้นก็จำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจในแต่ละฝ่ายแต่ละหน้าที่ที่ต้องทำอย่างถูกต้อง^๗

๑.๓ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า วัดแต่ละวัดได้จัดกิจกรรมและประเพณีของชาวพุทธทั่วไปมีหลายอย่างหลายประการมีการส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในการทำมาความดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันพร้อมกับสืบสานประเพณีของพุทธศาสนา ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนาคือศีล สงบด้วยหลักการของพระพุทธศาสนาคือ สมาธิสว่างด้วยหลักการของพระพุทธศาสนาคือปัญญาเป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้านจะส่งบุตรหลานมารับการอบรมฝึกหัด^๘

กิจกรรมส่วนใหญ่แล้วแต่ละวัดจะเป็นกิจกรรมเน้นไปในทางรักษาศีลจัดอบรมค่ายพุทธบุตรค่ายศีลธรรมและทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ นอกจากนั้นยังมีการทำวัตรสวดมนต์และการให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาปฏิบัติธรรมในวัด^๙

๒. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในด้านปัญหาและอุปสรรค

๒.๑ ด้านพัฒนาศาสนสถาน

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ในการพัฒนาศาสนสถานจะเป็นเรื่องของทุนทรัพย์ที่จะนำมาพัฒนา ทุนที่มีก็ไม่เพียงพอสำหรับจะนำมาพัฒนา ต่อการทำนุบำรุงรักษาศาสนสถาน^{๑๐}

และนอกจากการก่อสร้างศาสนสถานใหม่ๆ แล้วสิ่งที่สำคัญมากกว่าการสร้างก็คือการดูแลรักษาเพื่อให้มีความคงทนถาวรใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เพราะการสร้างแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณมากเมื่อสร้างแล้วก็ต้องดูแลเป็นอย่างดี^{๑๑}

๒.๒ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดนั้นขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะมาช่วยในการให้บริการที่เพียงพอสำหรับประชาชน^{๑๒}

^๕สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส, เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๖สัมภาษณ์ พระมหาจำนง จรณธมโม, เจ้าอาวาสวัดตาลเจ็ดยอด, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๗สัมภาษณ์ ดำหริ กำปั่นวงศ์, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามร้อยยอด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส, เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๙สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม ชิวสุทโธ), เจ้าอาวาสวัดพุ, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐}สัมภาษณ์ พระครูสีลจันทราภรณ์ (จวน จนทลีโล), เจ้าอาวาสวัดบางปู, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระครูกิตติญาณพิสุทธ์ (สมชาย กิตติญาณโณ), เจ้าอาวาสวัดไร่ไหม่สามัคคี, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒}สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส, เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ซึ่งปัญหานี้อาจมาจากหลายสาเหตุ เช่น ทัศนคติของพระในวัดไม่ค่อยตรงกันประชาชนหรือผู้ร่วมงาน จึงทำให้ขาดบุคลากรที่จะมาช่วยพัฒนา^{๑๓}

ส่วนในด้านของการปฏิบัติงานนั้นบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านปฏิบัติอยู่บ้าง บางประการ เพราะส่วนใหญ่ที่เข้ามาช่วยงานวัดจะไม่ได้รับค่าจ้างแรงงานเป็นการช่วยเหลืองานวัดมากกว่า ความเข้าใจในสถานที่ ประวัติความเป็นมาในศาสนสถานบางแห่งจึงไม่สามารถอธิบายให้ผู้เข้ามาชมได้เข้าใจและยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติการสื่อสารยิ่งลำบากเพราะส่วนมากไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้^{๑๔}

และเนื่องจากบุคคลที่เข้ามาช่วยงานเป็นชาวบ้านในแต่ละชุมชนสำเนียงการพูดจาจึงเป็นลักษณะพื้นบ้านจึงอาจฟังไม่ค่อยไพบระ เพราะแต่อาศัยความจริงใจรอยยิ้มเข้าช่วย^{๑๕}

๒.๓ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า การจัดกิจกรรมภายในวัดมีการพัฒนาให้เหมาะสมตามโอกาสที่เคยได้ปฏิบัติสืบต่อมาแต่ประชาชนไม่ค่อยเข้ามาปฏิบัติธรรมกันมากสักเท่าไร^{๑๖}

ทั้งๆที่ เป็นกิจกรรมที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาหรือกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา หรือกิจกรรมที่ทางรัฐบาลหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาณรงค์ให้ทุกวัดจัดตามโอกาสเทศกาลต่างๆ

อาจเป็นเพราะปัจจุบันวันสำคัญทางศาสนาไม่ตรงกับวันหยุดนักขัตฤกษ์ซึ่งตามปฏิทินการทำงานนั้นไม่ตรงกันประชาชนจึงไม่ค่อยมาร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร ดังนั้นทางวัดจึงจัดกิจกรรมน้อยลงด้วย เนื่องจากไม่มีหน่วยงานมาสนับสนุนการจัดงานทั้งเรื่องของงบประมาณและปัจจัยต่างอื่นๆโดยภาพรวมแล้ว ปัญหาด้านกิจกรรมจึงไปอยู่ที่การเข้าร่วมกิจกรรมกับงบประมาณสนับสนุนมากกว่าการที่วัดจัดกิจกรรมร่วมหรือไม่ เพราะทุกวัดก็จัดอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว^{๑๗}

๓. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
อำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในแนวทางการพัฒนา

๓.๑ ด้านพัฒนาศาสนสถาน

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า ทำให้เป็นที่รู้จักสำหรับประชาชนใกล้เคียงที่เดินทางมาและทำให้ความเป็นอยู่ของชาวบ้านมีความเจริญไปด้วยเศรษฐกิจบริเวณรอบๆวัด^{๑๘}

โดยอาจจะก่อสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นศูนย์รวมใจเพื่อให้ประชาชนสักการบูชาาร่วมกันบริจาคสร้าง^{๑๙}

เนื่องจากปัญหาทุนทรัพย์ในการก่อสร้างศาสนสถานก็ลดการสร้างหรือชะลอการสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ๆไปก่อน หันดูแลของที่มีอยู่แล้วให้อยู่ในสภาพที่ดี เพราะสร้างแล้วดูแลยาก^{๒๐} และปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดให้ร่มรื่น เรียบร้อย

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูสีลจันทราภรณ์ (จวน จนทลีโล), เจ้าอาวาสวัดบางปู, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ สิทธิศักดิ์ น้อยผล, กำนันตำบลสามร้อยยอด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ ลำเพย ศิริลย์, กรรมการวัดหุบตาโคตร, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ประจักษ์ เงินศร, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลศาลาล้อย, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูสีลจันทราภรณ์ (จวน จนทลีโล), เจ้าอาวาสวัดบางปู, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส, เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสีลจันทราภรณ์ (จวน จนทลีโล), เจ้าอาวาสวัดบางปู, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๓.๒ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า ต้องดูแลกำชับอย่างใกล้ชิด สอดส่องการดำเนินการไม่ให้ขาดตกบกพร่อง เป็นระเบียบมีมาตรฐานที่แน่นอน^{๒๑}

ควรปลูกฝังธรรมะให้แก่พระในวัดและปฏิบัติกิจวัตรของสงฆ์ให้ครบถ้วน^{๒๒}

รู้จักหน้าที่ของแต่ละคนแต่ละฝ่ายเพื่อช่วยเหลืองานของทางวัดเพราะกำลังคนสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา เน้นการให้บริการให้ความรู้ความเข้าใจจัดให้มีการอบรมเป็นประจำ^{๒๓}

ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีการดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้เกิดความเชี่ยวชาญชำนาญการเป็นอย่างมากเพราะจะเป็นแรงขับเคลื่อนภารกิจงานของทางวัด

๓.๓ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า ควรมีโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนประชาชนทั่วไป เช่นโครงการบวชนกขัมมจารีณ ค่ายคุณธรรม เป็นต้น^{๒๔}

เป็นการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็กและเยาวชนในเบื้องต้นเพราะในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีไปอย่างมากการเข้าถึงง่ายขึ้นในทางกลับกันการเข้าวัดหรือทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากลับน้อยลง ดังนั้นการจัดทำการอบรมให้ความรู้แก่เด็กจึงเป็นการวางพื้นฐานไว้สำหรับอนาคต^{๒๕}

และจากปัญหาในทางปฏิบัติเรื่องวันที่จัดกิจกรรมทางศาสนาหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดก็ควรจัดกิจกรรมที่ไม่เน้นเฉพาะวันสำคัญอาจเป็นกิจกรรมที่ลงไปสู่ชุมชนหรือโรงเรียนเช่นการสวดมนต์สัจจรูปในสถานที่ต่างๆโดยประสานงานกับทางโรงเรียนหรือหมู่บ้าน เป็นต้น^{๒๖} แต่ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้อยู่ในกรอบ^{๒๗}

ทั้งนี้ก็ดูตามความเหมาะสมเช่นเด็กนักเรียนก็อาจให้มาร่วมกิจกรรมก่อนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ก่อนอันเป็นการสืบสานประเพณีไว้^{๒๘}

^{๒๐} สัมภาษณ์ คำหรี กำนันวงศ์,รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามร้อยยอด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ชัยณัฐ จันทร์พุด, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการอำเภอสามร้อยยอด, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ เกริกชัย ชาตไทยไตรรงค์, วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ประจักษ์ เงินศร, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลศาลาล้อย, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส, เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน ตปสฺสี), เจ้าอาวาสวัดศาลาล้อย, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

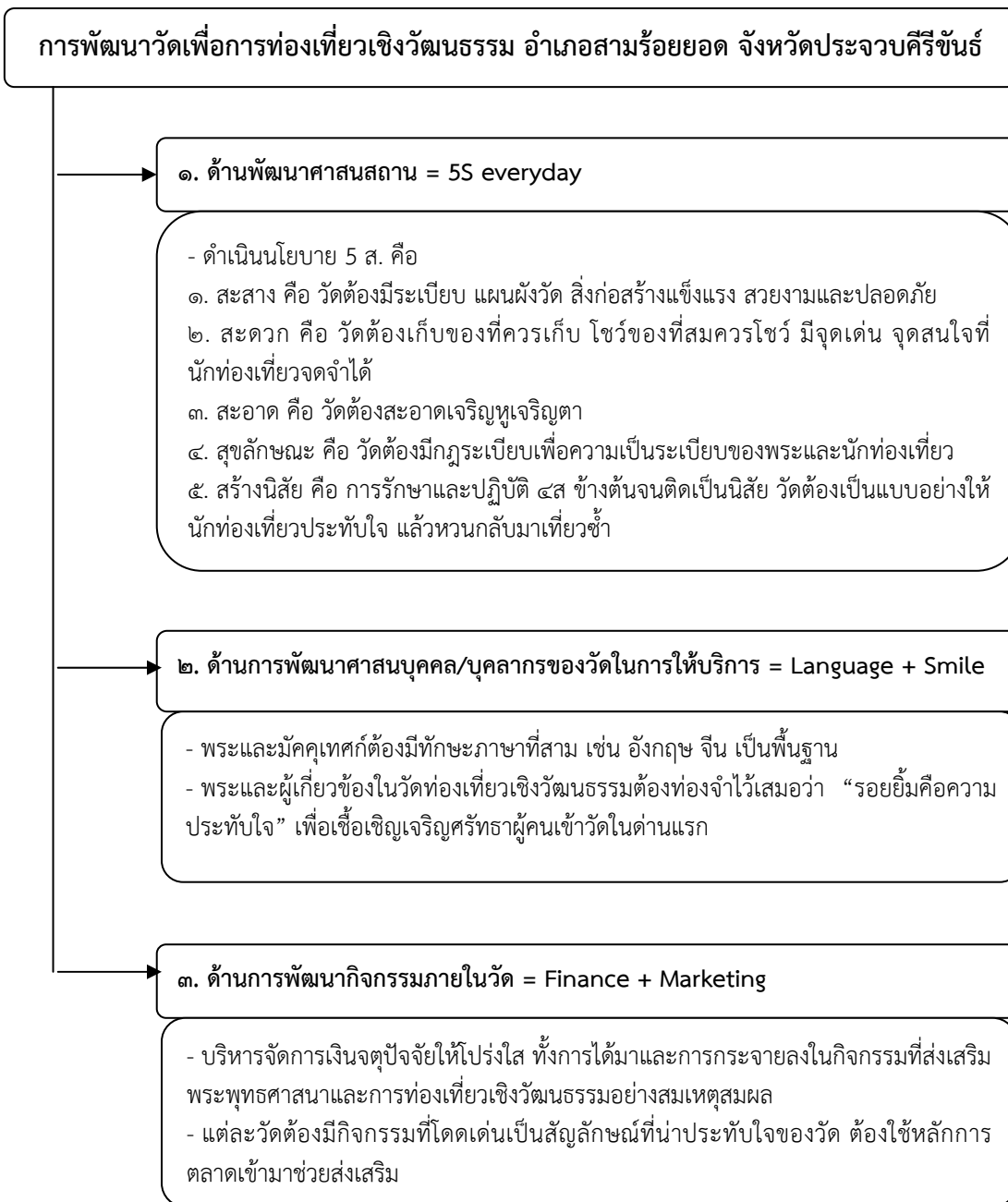
^{๒๖} สัมภาษณ์ สิทธิศักดิ์ น้อยผล, กำนันตำบลสามร้อยยอด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ประจักษ์ เงินศร, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลศาลาล้อย, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ลำเพย ศิวลิย์, กรรมการวัดหุบตาโคตร, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge) ครั้งนี้ ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๑



แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย^{๒๙}

^{๒๙} จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้ดียิ่งขึ้นสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านพัฒนาศาสนสถาน

ใช้หลัก 5ส ในทุกวัน (5S everyday) กิจกรรม 5ส เป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็นระบบมีแนวปฏิบัติ ที่เหมาะสมสามารถนำมาใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบงานหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาวัดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการรักษาสิ่งแวดล้อมในวัดให้ดีขึ้น ทั้งในส่วนศาสนสถาน ศาสนวัตถุ เพื่อสร้างศรัทธาและการท่องเที่ยว ยังครอบคลุมถึงด้านการบริการของเจ้าหน้าที่ บุคลากรของวัดและท้องถิ่นด้วย ซึ่งนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของวัด ประกอบด้วย

๑) สะสาง Seiri (เซริ) (ทำให้เป็นระเบียบ) คือ การแยกระหว่างของที่จำเป็นต้องใช้กับของที่ไม่ต้องใช้จัดของที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทิ้งไป คือ วัดต้องมีระบบ ระเบียบ แบบแผน แผนผังวัด สิ่งก่อสร้างแข็งแรงสวยงามและปลอดภัย

๒) สะดวก Seiton (เซตง) = สะดวก (วางของในที่ที่ควรอยู่) คือ การจัดวางของที่จำเป็นต้องใช้ให้เป็นระเบียบสามารถหยิบใช้งานได้ทันที วัดต้องเก็บของที่ควรเก็บ โข้วของที่สมควร โข้ว มีจุดเด่น จุดสนใจที่นักท่องเที่ยวจดจำได้

๓) สะอาด Seiso (เซโซ) = สะอาด (ทำความสะอาด) คือการปิดกวาดเช็ดถูสถานที่ สิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ให้สะอาดอยู่เสมอ วัดต้องสะอาดเจริญหูเจริญตาเพื่อเป็นวัดตัวอย่างของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๔) สุขลักษณะ Seiketsu (เซเคทซึ) = สุขลักษณะ (รักษาความสะอาด) คือ การรักษาและปฏิบัติ ๓ส ได้แก่ สะสาง สะดวก และสะอาดให้ติดต่อกันไป วัดต้องมีกฎระเบียบเพื่อความเป็นระเบียบของพระและนักท่องเที่ยว

๕) สร้างนิสัย Shitsuke (ชิทซึเคะ) = สร้างนิสัย (ฝึกให้เป็นนิสัย) คือ การรักษาและปฏิบัติ ๔ส หรือสิ่งที่กำหนดไว้แล้วอย่างถูกต้องจนติดเป็นนิสัย วัดต้องเป็นแบบอย่างให้นักท่องเที่ยวประทับใจ แล้วชวนกลับมาเที่ยวซ้ำ

๒. ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ใช้หลัก Language + Smile โดยพระและแม่กุเทศก์ต้องมีการพัฒนาทักษะด้านภาษาที่สาม เช่น อังกฤษ จีน เป็นพื้นฐานเพื่อใช้สื่อสารกับชาวต่างชาติให้ได้ ประกอบกับพระและผู้เกี่ยวข้องในวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรหรือค่านิยม ท่องจำไว้เสมอว่า “รอยยิ้มคือความประทับใจ” เพื่อเชื้อเชิญเจริญศรัทธาผู้คนเข้าวัดในด้านแรก

๓. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

ใช้หลัก Finance + Marketing ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเงินจตุปัจจัยให้โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งการได้มาและการกระจายลงในกิจกรรมที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสมเหตุสมผล ที่สำคัญคือแต่ละวัดต้องมีกิจกรรมที่โดดเด่นเป็นสัญลักษณ์ที่น่าประทับใจของวัด ต้องใช้หลักการตลาดเข้ามาช่วยส่งเสริม วัดอุประสงค์ต้องเน้นสร้างศรัทธา เกื้อกูลพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๑ การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

๒ ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีอะไรบ้าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน ๕ วัดที่เป็นวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ วัดสามร้อยยอดหรือวัดตรีสตภะ วัดพุ วัดตาลเจ็ดยอด วัดหุบตาโคตร และวัดหนองข้าวเหนียว จำนวน ๓๘๐ คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของคอคแรน (Cochran) ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดย (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t - test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F - Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน ๑๒ รูป/ท่าน และใช้เทคนิควิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน ๒๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๙ อายุอยู่ระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี มีจำนวน ๑๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๒ วุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี มีจำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖ ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖

๕.๑.๒ การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอดจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมากในทุกด้านเช่นกัน ดังนี้

(๑) ด้านการพัฒนาศาสนสถาน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานที่ท่องเที่ยว สะอาด เข้าถึงง่าย สะดวกสบาย ปลอดภัย อยู่ในอันดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๕ รองลงมาคือ การสร้างศาสนสถาน มีความสอดคล้องต่อศิลปกรรมแบบไทยและวัฒนธรรมตามท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๓ และน้อยที่สุดคือ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงศาสนสถานสร้างสิ่งใหม่ ๆ ทันสมัยกับโลกยุคใหม่ มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๐

(๒) ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีป้ายชี้ทางเข้าสู่วัดและแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน อยู่ในอันดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๙๙ รองลงมาคือ มีเจ้าหน้าที่ของวัดสามารถให้ข้อมูลต่างๆ และความรู้โดยทั่วไปของวัด มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๙ และน้อยที่สุดคือ การส่งเสริมการศึกษาพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัดให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๔

(๓) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ ดอกไม้ ธูป เทียน มีความสด สะอาด และมีบริการอย่างเพียงพอสะดวกในการเปลี่ยนบูชา อยู่ในอันดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๒ รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในโอกาสต่างๆ มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๘ และน้อยที่สุดคือ มีการจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร เวียนเทียน และแสดงธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ๓.๒๕

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๑

นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๒ นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๓ นักท่องเที่ยวที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๔ นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๕.๑.๔ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอในการแก้ไข ซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

(๑) ด้านการพัฒนาศาสนสถาน

ปัญหา อุปสรรค พบว่ามากที่สุด คือ สิ่งก่อสร้าง สาธารณูปการ บางอย่างมีความสวยงามแต่มองดูแล้วไม่เข้ากับบริบทของวัดที่ต้องอนุรักษ์มรดกทางศิลปและวัฒนธรรมไทยแต่เดิมไว้ รองมา คือ บางวัดไม่มีแผนที่หรือแผนผังวัดเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวใหม่

ข้อเสนอแนะ พบว่ามากที่สุด คือ สถานที่จอดรถ วัดควรมีการจัดสรรเจ้าหน้าที่คอยสอดส่องดูแลความเรียบร้อยให้บ่อยขึ้น เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและความสบายใจแก่นักท่องเที่ยว รองมา คือ ห้องน้ำควรมีการทำความสะอาดบ่อยขึ้น และมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละวัน

(๒) ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ปัญหา อุปสรรค พบว่ามากที่สุด คือ มัคคุเทศก์นำเที่ยวหรือวิทยากรในวัดมีน้อย ไม่เพียงพอ รองมา คือ พระภิกษุสามเณรขาดทักษะภาษาที่สาม เช่น ภาษาอังกฤษ จีน เกาหลี เพื่อสนทนาหรือให้ความช่วยเหลือกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ข้อเสนอแนะ พบว่ามากที่สุด คือ ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในวัดให้เรียนรู้ทักษะภาษาที่สามเพิ่มเติม เช่น ภาษาอังกฤษ จีน เกาหลี เพื่อการสนทนาหรือให้ความช่วยเหลือกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ รองมาคือ ควรมีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำจุดอย่างเพียงพอตลอดทั้งวัน เช่น จุดบูชาดอกไม้ธูปเทียน จุดแลกเงิน ร้านค้าสวัสดิการ เป็นต้น

(๓) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

ปัญหา อุปสรรค พบว่ามากที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง ไม่ทันสมัยเท่าที่ควร รองมา คือ มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมน้อยเกินไป ส่วนใหญ่มีเพียง ถ่ายรูปไหว้พระ แล้วก็ทำบุญ ไม่มีความแปลกใหม่

ข้อเสนอแนะ พบว่ามากที่สุด คือ ควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ออนไลน์ ให้ถี่มากกว่านี้ เพราะเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ง่าย ต้นทุนต่ำ และทันสมัย รองมา คือ จุดขายของวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอสามร้อยยอด คือความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม อยากให้แต่ละวัดโฟกัสที่สิ่งแวดล้อมควบคู่กิจกรรมส่งเสริมศรัทธา

๕.๑.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในสภาพปัจจุบัน

(๑) ด้านพัฒนาศาสนสถาน

การก่อสร้างและทำนุบำรุงและสร้างศาสนสถานในปัจจุบันเห็นดีด้วยเพื่อลูกหลานและพุทธศาสนิกชนเข้ามาสักการบูชา สืบทอดวัฒนธรรมต่อไปให้ยั่งยืนและเป็นประเพณีปฏิบัติสืบไปโดยเน้นข้อสำคัญคือมีความสะอาด ร่มรื่น มีระเบียบ มีเอกลักษณ์เฉพาะที่ ส่วนใหญ่จะมีการปรับปรุงอยู่แล้ว เป็นสถานที่ทำบุญทำทานเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นที่ที่ทำให้ประชาชนทั่วไปมีจิตใจที่ดีงามมีความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา ศาสนสถานก็ต้องทะนุบำรุงให้อยู่ในลักษณะที่ดี สะอาด มองแล้วร่มรื่นและสบายใจ ในด้านการพัฒนาสถานที่นั้นมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมุ่งเน้นความพอเพียงต่อการใช้ประโยชน์เพื่อใช้เป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นสถานที่ศึกษาพระธรรมคำสอน อบรมให้บริการแก่บุคคลทั่วไป นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปและผู้สนใจปฏิบัติธรรมะ

(๒) ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

บุคลากรภายในเองควรเอาใจใส่ร่วมกันคิด ช่วยกันรักษาร่วมกันพัฒนา และรักษาสถานที่เป็นสมบัติของส่วนรวมเป็นสมบัติของพระศาสนาและเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะเรื่องของความสะอาด บุคลากรที่มีหน้าที่ดูแลสถานที่ที่ต้องเอาใจใส่ให้มากๆ เพราะความสะอาดของสถานที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรทำในจุดที่นักท่องเที่ยวใช้บริการบ่อยๆ โดยเฉพาะในวันเสาร์และวันอาทิตย์ หรือวันหยุดให้ถี่มากขึ้นเป็นพิเศษ การพัฒนาวัดให้เกิดความรู้สึกแก่ชุมชนในท้องถิ่นต้องสร้างความคิดหรือค่านิยมให้กับทุกคนว่าวัดเป็นของตนมีความรู้สึกหวงแหนรักและช่วยกันดูแลรักษาวัดและศาสนสถานของแต่ละชุมชน โดยให้มีการประชุมชี้แจงอยู่บ่อยๆ แต่ละวัดมีคณะกรรมการอยู่แล้วหลายฝ่ายตามภารกิจหน้าที่ที่ตรงนั้นจึงจำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจในแต่ละฝ่ายแต่ละหน้าที่ที่ต้องทำอย่างถูกต้อง

(๓) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

วัดแต่ละวัดได้จัดกิจกรรมและประเพณีของชาวพุทธทั่วไปมีหลายอย่างหลายประการมีการส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในการทำมาดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันพร้อมกับสืบสานประเพณีของพุทธศาสนา ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนาคือศีล สงบด้วยหลักการของพระพุทธศาสนาคือสมาธิสว่างด้วยหลักการของพระพุทธศาสนาคือปัญญาเป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้านจะส่งบุตรหลานมารับการอบรมฝึกหัด กิจกรรมส่วนใหญ่แล้วแต่ละวัดจะเป็นกิจกรรมเน้นไปในทางรักษาศีลจัดอบรมค่ายพุทธบุตรค่ายศีลธรรมและทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ นอกจากนั้นยังมีการทำวัตรสวดมนต์และการให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาปฏิบัติธรรมในวัด

๒. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในด้านปัญหาและอุปสรรค

(๑) ด้านพัฒนาศาสนสถาน

ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ในการพัฒนาศาสนสถานจะเป็นเรื่องของทุนทรัพย์ที่จะนำมาพัฒนา ทุนที่มีก็ไม่เพียงพอสำหรับจะนำมาพัฒนา ต่อการทำนุบำรุงรักษาศาสนสถาน และนอกจากการก่อสร้างศาสนสถานใหม่ๆ แล้วสิ่งที่สำคัญมากกว่าการสร้างก็คือการดูแลรักษาเพื่อให้มีความคงทนถาวรใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เพราะการสร้างแต่ละครั้งต้องใช้เงินจำนวนมากเมื่อสร้างแล้วก็ต้องดูแลเป็นอย่างดี

(๒) ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะมาช่วยในการให้บริการที่เพียงพอสำหรับประชาชน ซึ่งปัญหานี้อาจมาจากหลายสาเหตุ เช่น ทัศนคติของพระในวัดไม่ค่อยตรงกันประชาชนหรือผู้ร่วมงาน จึงทำให้ขาดบุคลากรที่จะมาช่วยพัฒนา ส่วนในด้านของการปฏิบัติงานนั้นบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านปฏิบัติอยู่บ้างบางประการ เพราะส่วนใหญ่ที่เข้ามาช่วยงานวัดจะไม่ได้รับค่าจ้างแรงงานเป็นการช่วยเหลืองานวัดมากกว่าความเข้าใจในสถานที่ ประวัติความเป็นมาในศาสนสถานบางแห่งจึงไม่สามารถอธิบายให้ผู้เข้ามาชมได้เข้าใจและยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติการสื่อสารยิ่งลำบากเพราะส่วนมากไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ และเนื่องจากบุคคลที่เข้ามาช่วยงานเป็นชาวบ้านในแต่ละชุมชนสำเนียงการพูดจึงเป็นลักษณะพื้นบ้านจึงอาจฟังไม่ค่อยไพบระ แต่อาศัยความจริงใจรอยยิ้มเข้าช่วย

(๓) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

การจัดกิจกรรมภายในวัดมีการพัฒนาให้เหมาะสมตามโอกาสที่เคยได้ปฏิบัติสืบต่อมาแต่ประชาชนไม่ค่อยเข้ามาปฏิบัติธรรมกันมากสักเท่าไร ทั้งๆที่เป็นกิจกรรมที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาหรือกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา หรือกิจกรรมที่ทางรัฐบาลหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาณรงค์ให้ทุกวัดจัดตามโอกาสเทศกาลต่างๆ อาจเป็นเพราะปัจจุบันวันสำคัญทางศาสนาไม่ตรงกับวันหยุดนักขัตฤกษ์ซึ่งตามปฏิทินการทำงานนั้นไม่ตรงกันประชาชนจึงไม่ค่อยมาร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร ดังนั้นทางวัดจึงจัดกิจกรรมน้อยลงด้วย เนื่องจากไม่มีหน่วยงานมาสนับสนุนการจัดงานทั้งเรื่องของงบประมาณและ

ปัจจัยต่างอื่นๆโดยภาพรวมแล้ว ปัญหาด้านกิจกรรมจึงไปอยู่ที่การเข้าร่วมกิจกรรมกับงบประมาณสนับสนุนมากกว่าการที่วัดจัดกิจกรรมร่วมหรือไม่ เพราะทุกวัดก็จัดอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว

๓. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในแนวทางการพัฒนา

(๑) ด้านพัฒนาศาสนสถาน

ทำให้เป็นที่รู้จักสำหรับประชาชนใกล้เคียงที่เดินทางมาและทำให้ความเป็นอยู่ของชาวบ้านมีความเจริญไปด้วยเศรษฐกิจบริเวณรอบๆวัด โดยอาจจะก่อสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นศูนย์รวมใจเพื่อให้ประชาชนสักการบูชาร่วมกันบริจาคสร้าง เนื่องจากปัญหาทุนทรัพย์ในการก่อสร้างศาสนสถานก็ลดการสร้างหรือชะลอการสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ๆไปก่อน หันดูแลของที่มีอยู่แล้วให้อยู่ในสภาพที่ดี เพราะสร้างแล้วดูแลยาก และปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดให้ร่มรื่น เรียบร้อย

(๒) ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ต้องดูแลกำกับอย่างใกล้ชิด สอดส่องการดำเนินการไม่ให้ขาดตกบกพร่อง เป็นระเบียบมีมาตรฐานที่แน่นอน ควรปลูกฝังธรรมะให้แก่พระในวัดและปฏิบัติกิจวัตรของสงฆ์ให้ครบถ้วน รู้จักหน้าที่ของแต่ละคนแต่ละฝ่ายเพื่อช่วยเหลืองานของทางวัดเพราะกำลังคนสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา เน้นการให้บริการให้ความรู้ความเข้าใจจัดให้มีการอบรมเป็นประจำ ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีการดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้เกิดความเชี่ยวชาญชำนาญการเป็นอย่างมากเพราะจะเป็นแรงขับเคลื่อนภารกิจการทำงานของทางวัด

(๓) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

ควรมีโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนประชาชนทั่วไป เช่นโครงการบวชเนกขัมมจารี ค่ายคุณธรรม เป็นต้น เป็นการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็กและเยาวชนในเบื้องต้นเพราะในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีไปอย่างมากการเข้าถึงก็ง่ายขึ้นในทางกลับกันการเข้าวัดหรือทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากลับน้อยลง ดังนั้นการจัดทำการอบรมให้ความรู้แก่เด็กจึงเป็นการวางพื้นฐานไว้สำหรับอนาคต และจากปัญหาในทางปฏิบัติเรื่องวันที่จัดกิจกรรมทางศาสนาหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทางวัดก็ควรจัดกิจกรรมที่ไม่เน้นเฉพาะวันสำคัญอาจเป็นกิจกรรมที่ลงไปสู่ชุมชนหรือโรงเรียนเช่นการสวดมนต์สัจจะไปในสถานที่ต่างๆโดยประสานงานกับทางโรงเรียนหรือหมู่บ้าน เป็นต้น แต่ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้อยู่ในกรอบ ทั้งนี้ก็ดูตามความเหมาะสมเช่นเด็กนักเรียนก็อาจให้มาร่วมกิจกรรมก่อนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ก่อนอันเป็นการสืบสานประเพณีไว้

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผลไว้ ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมากในทุกด้านเช่นกัน แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและคอยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นอย่างดีในการพัฒนา เพราะมีการพัฒนาปรับปรุงสถานที่คือ มีถนนหนทางเข้าวัดที่เข้าถึงง่าย สะดวกสบาย ปลอดภัย มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน และภายในสถานที่ในแต่ละวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะอาด มีการปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสม มีความเรียบร้อย มีการบริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอสะดวกสบายสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวได้เป็นอย่างดีจึงทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาสู่วัดมีปริมาณเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ **พระมหา นเรศ โฆสภิตติโก (ฤทธิเดช)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตน อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตน อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากระดับความคิดเห็นของ^๑

๕.๒.๒ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกเป็นรายด้าน

(๑) ด้านพัฒนาศาสนสถาน จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านพัฒนาศาสนสถาน ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นด้านการพัฒนาศาสนสถาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๓ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า วัดได้มีการพัฒนาสิ่งก่อสร้างและศาสนสถานต่างๆได้อย่างเหมาะสมลงตัวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายสะดวกสบายและสิ่งก่อสร้างศาสนสถานเหล่านั้นก็มีศิลปะที่สอดคล้องต่อศิลปกรรมแบบไทยและวัฒนธรรมตามท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ **พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสโกโก (ช้างเมือง)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร”พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการพัฒนาศาสนสถาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก^๒

^๑พระมหา นเรศ โฆสภิตติโก (ฤทธิเดช). “การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตน อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗)

^๒พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสโกโก (ช้างเมือง), “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

(๒) **ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ** จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๔ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ด้วยบริการจากเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรของวัดในการให้บริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวจึงเกิดความประทับใจขึ้นกับพวกเขา อีกทั้งยังได้ความรู้และข้อมูลต่างๆที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ **พระมหาธีรธรรมสิริมงคล (มาตรา)** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” พบว่า ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวด้านการให้บริการและศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก^๓

(๓) **ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด** จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๒ เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า วัดมีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจตรงกับวันหยุดหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจึงสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และในส่วนของกิจกรรมเองก็เป็นการอนุรักษ์กิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชนในโอกาสต่างๆจึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความเห็นไปในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ**พระมหามานพ มาณโว (อาน้อย)** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการกิจกรรม นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของ วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ในด้านการจัดการกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก^๔

๕.๒.๓ อธิบายผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ ๑ นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ **สุดาพร ทองสวัสดิ์^๕** ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัด

^๓พระมหาธีรธรรมสิริมงคล (มาตรา) , “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

^๔พระมหามานพ มาณโว (อาน้อย).“การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม”,**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐)

^๕สุดาพร ทองสวัสดิ์, “พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลา”,**รายงานการวิจัย** (สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ๒๕๕๙)

สงขลา” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลาไม่แตกต่างกัน

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จนทโน)^๖ ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชน ของพระสงฆ์ในเขต อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการศึกษารายงานพบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ : กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะว่าเพศที่ต่างกันนั้นส่งผลต่อความรู้สึกที่มีให้ต่อสิ่งรอบข้างหรือผู้ที่อยู่รอบข้างนั้นก็แตกต่างกันออกไป รวมถึงที่มีต่อพระสงฆ์ด้วย โดยมากแล้วเพศหญิงจะมีความรู้สึกที่เปิดรับสิ่งที่พระสงฆ์ได้สอนหรือได้แนะนำด้วยมีศรัทธาเป็นทุนเดิม จึงทำให้ความคิดเห็นระหว่างเพศหญิงกับเพศชายมีความแตกต่างกันไปด้วย

สมมติฐานที่ ๒ นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม)^๗ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู” ผลการศึกษารายงานพบว่าสถานภาพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหานเรศ ไชยศักดิ์โก (ฤทธิเดช) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบล ศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัด ศรีสะเกษ โดยรวมไม่แตกต่างกัน^๘

สมมติฐานที่ ๓ นักท่องเที่ยวที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

^๖พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จนทโน), “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชน ของพระสงฆ์ในเขต อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๗พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม) , “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๘พระมหานเรศ ไชยศักดิ์โก (ฤทธิเดช). “การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗)

จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นุชศินี ยศปกรณ์**^๙ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจการบริหารจัดการด้านกลยุทธ์ทางการตลาดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **สุดาพร ทองสวัสดิ์**^{๑๐} ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลาไม่แตกต่างกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. ด้านพัฒนาศาสนสถาน

ใช้หลัก 5ส ในทุกวัน (5S everyday) กิจกรรม 5ส เป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็นระบบมีแนวปฏิบัติ ที่เหมาะสมสามารถนำมาใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบงานหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาวัดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการรักษาสิ่งแวดล้อมในวัดให้ดีขึ้น ทั้งในส่วนศาสนสถาน ศาสนวัตถุ เพื่อสร้างศรัทธาและการท่องเที่ยว ยังครอบคลุมถึงด้านการบริการของเจ้าหน้าที่ บุคลากรของวัดและท้องถิ่นด้วย ซึ่งนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของวัด ประกอบด้วย

๑) สะสาง Seiri (เชริ) (ทำให้เป็นระเบียบ) คือ การแยกระหว่างของที่จำเป็นต้องใช้กับของที่ไม่ต้องใช้จัดของที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทิ้งไป คือ วัดต้องมีระบบ ระเบียบ แบบแผน แผนผังวัด สิ่งก่อสร้างแข็งแรงสวยงามและปลอดภัย

๒) สะดวก Seiton (เซตง) = สะดวก (วางของในที่ที่ควรอยู่) คือ การจัดวางของที่จำเป็นต้องใช้ให้เป็นระเบียบสามารถหยิบใช้งานได้ทันที วัดต้องเก็บของที่ควรเก็บ ไขว้ของที่สมควรไขว้ มีจุดเด่น จุดสนใจที่นักท่องเที่ยวจดจำได้

^๙นุชศินี ยศปกรณ์. “การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. (บัณฑิตมหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา), ๒๕๔๗

^{๑๐}สุดาพร ทองสวัสดิ์, “พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลา”, รายงานการวิจัย , (สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ๒๕๕๙)

๓) สะอาด Seiso (เซโซ) = สะอาด (ทำความสะอาด) คือการปิดกวาดเช็ดถูสถานที่สิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ให้สะอาดอยู่เสมอ วัดต้องสะอาดเจริญหูเจริญตาเพื่อเป็นวัดตัวอย่างของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๔) สุขลักษณะ Seiketsu (เซเคทซึ) = สุขลักษณะ (รักษาความสะอาด) คือ การรักษาและปฏิบัติ ๓ส ได้แก่ สะสาง สะดวก และสะอาดให้ติดตลอดไป วัดต้องมีกฎระเบียบเพื่อความเป็นระเบียบของพระและนักท่องเที่ยว

๕) สร้างนิสัย Shitsuke (ชิทซึเคะ) = สร้างนิสัย (ฝึกให้เป็นนิสัย) คือ การรักษาและปฏิบัติ ๔ส หรือสิ่งที่กำหนดไว้แล้วอย่างถูกต้องจนติดเป็นนิสัย วัดต้องเป็นแบบอย่างให้นักท่องเที่ยวประทับใจ แล้วหวนกลับมาเที่ยวซ้ำ

๒. ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

ใช้หลัก Language + Smile โดยพระและแม่กุเทศก์ต้องมีการพัฒนาทักษะด้านภาษาที่สาม เช่น อังกฤษ จีน เป็นพื้นฐานเพื่อใช้สื่อสารกับชาวต่างชาติให้ได้ ประกอบกับพระและผู้เกี่ยวข้องในวัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรหรือค่านิยม ท่องจำไว้เสมอว่า “รอยยิ้มคือความประทับใจ” เพื่อเชื้อเชิญเจริญศรัทธาผู้คนเข้าวัดในด้านแรก

๓. ด้านการพัฒนานักกิจกรรมภายในวัด

ใช้หลัก Finance + Marketing ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเงินจตุปัจจัยให้โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งการได้มาและการกระจายลงในกิจกรรมที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสมเหตุสมผล ที่สำคัญคือแต่ละวัดต้องมีกิจกรรมที่โดดเด่นเป็นสัญลักษณ์ที่น่าประทับใจของวัด ต้องใช้หลักการตลาดเข้ามาช่วยส่งเสริม วัดอุปประสงค์ต้องเน้นสร้างศรัทธาเกื้อกูลพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) การทำวิจัยครั้งต่อไปควรใช้ประชากรที่หลากหลายกว่านี้โดยอาจใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอื่นบ้าง หรืออาจให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเก็บข้อมูล จะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายเป็นจริงมากขึ้น

๒) ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบกับเขตพื้นที่ข้างเคียงเพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบหาข้อบกพร่องและนำไปพัฒนาต่อไป

๓) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเป็นระบบของแต่ละวัดเพื่อนำเสนอแนวทางในแต่ละวัดที่แตกต่างกันออกไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กัลยา วานิชย์บัญชา. สถิติสำหรับงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: มปท, ๒๕๔๙.

เกื้อ วงศ์บุญสิน. ประชากรกับการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐

ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. ภาควิชาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๕

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘

เฉลียว บุรีภักดี และคนอื่นๆ. ชุดการศึกษาค้นคว้าวิชา ๒๕๕๓๑๐๑ ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา. (เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๓), หน้า ๕.

ชนัญ วงษ์วิภาค. ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕.

ชัยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. วาทกรรมการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: วิชาษา, ๒๕๔๒

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. วิถีไทยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถีทรรศน์, ๒๕๔๐.

ชุดิระ ระบอบ และคณะ. ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒.

ชูสิทธิ์ ชูชาติและคณะ. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำแม่วาง. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์โครงการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ้านสวนนนทรี อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, ๒๕๔๒.

ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต, ๒๕๔๑.

ทิตนา แคมณี และคณะ. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖

บรรณานุกรม

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘
- ปกรณ ปรียากร. **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา**. (กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, ๒๕๕๔) หน้า ๑๘-๖๕.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). **การพัฒนาจิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๓).
- _____. **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)**. หมวดพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๒
- พระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนเขตอำเภออุบลราชธานีกับกิ่งอำเภอสามร้อยยอด อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘". **ราชกิจจานุเบกษา ๑๑๒ (๕๘ ก): ๒๘-๒๙ และ ๓๑ ธันวาคม 2538**.
- พระราชกฤษฎีกาตั้งอำเภอห้วยซ้อย...และอำเภอเหล่าเสือโก้ก พ.ศ. ๒๕๕๐". **ราชกิจจานุเบกษา 124 (46 ก): 14-21. 24 สิงหาคม 2550**.
- พยอม ธรรมบุตร. **เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**, กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘.
- รสิกา อังกูร. “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น”. **วารสารการวิจัย**. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๐.
- _____. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.
- _____. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๕**. (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๕๕..
- ราณี อธิชัยกุล. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว**. เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖.
- ราณี อธิชัยกุล. **การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว = Professional experience in tourism management**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖
- วรรณ วาษ์วานิช. **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม

- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. “การท่องเที่ยว” ใน ตำรา-เอกสารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ภาคพัฒนา ตำราและเอกสารวิชาการ. หน่วยงานพิเศษ, ๒๕๓๓.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. **สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. รายงานการวิจัยของสภากรุงเทพมหานครประจำปี ๒๕๔๓.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. **การพัฒนาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา และจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๒.
- สนธยา พลศรี. **กระบวนการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
- _____ **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๗.
- สมบูรณ์ สุขसारัญญ. **การพัฒนาชนบทตามแนววิถีพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๔.
- สันติ เอื้อจงประสิทธิ์. **การบริหารท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท นวัตกรรม จำกัด, ๒๕๔๙.
- สิน พันธุ์พินิจ. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทจุฬนพัลลขิง จำกัด, ๒๕๔๗.
- อนรรักษ์ ปัญญาณรงค์. **ชุมชนทรัพยากรและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม. เอกสารประกอบการสอน สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.**

(๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

- กฤษดา ชูอารักษ์. เรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒**
- กรรณิกา คำดี. “วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว” **รายงานการวิจัย. วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘), หน้า ๑๘๐**
- คตียา आयูยืน. “กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคคลตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ภาคใต้ตอนบน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.**
- จิตติมา เสนาชัย. “บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน : กรณีศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

บรรณานุกรม

- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐
- จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ. “ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔
- ดลใจ มณีงาม. “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๐.
- นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และประยูร สุธะใจ และพระมหานภดล เตชธมโม. “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร”. **รายงานการวิจัย**. (คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๕๒),
- นรินทร์ สังข์รักษา และ สมชาย ลักษณะนุรักษ์. “เพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยววัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี”. **รายงานการวิจัย** (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕) หน้า ๒๗๓ – ๒๙๒.
- ธัญญา นวลละออง. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี .**วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สถาปัตยกรรมศาสตร์ (การวางผังเมือง)บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗**
- นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ. “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร”.**รายงานการวิจัย**. (ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๒)
- เนตรดาว ขวัญพุทโธ. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.)**
- พัฒนา พลอยประไพ. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบตามหลักพุทธธรรม ทฤษฎีปัญญาสังคมและแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำหรับการอบรมครูอนุบาล”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔

บรรณานุกรม

- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. เรื่อง “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี”. **ปริญญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต** (การวางแผนและ การจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๕๓)
- พระครูปลัดเพลิน วชิโร. “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔
- พระครูรัตนาสุตตารักษ์ (สมชาย แสงรัตน์). “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)
- พระครูนิวิฐศีลขันธ (ณรงค์ จิตวาทมโน). “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗
- พระครูวิมลศิลปกิจ ดร.ฤทธิชัย แกมมณาค นายนเรศร์ บุญเลิศ. “การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงราย”, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยาห้องเรียนวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย, ๒๕๕๕.
- พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธญาโณ). “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูอุทัยสังฆกิจ เดชธมโม (บุญเลิศ เพ็งท่าโรง) . “การศึกษารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระนฤนาท ญาณวิริโย (สดคมขำ). “การนำนโยบายไปปฏิบัติด้านการส่งเสริมฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระบุญจันทร์ จนุทสาโร (แก้วบุญยงค์). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวตามหลักไตรสิกขา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. “การจัดการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์” **ปริญญานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม

- พระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒
- พระมหาอัคร สิริมงคล (มาตรา). “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาธฤติ วิโรจน์โน (รุ่งชัยวิฑูร). “รูปแบบการพัฒนาพระสงฆ์เพื่อการประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. “การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์”. **ปริญญาานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓), หน้า ๑.
- พระมหาภัทรภูวไนย ภาทภูรี(ยิ้มเกิด). “ศึกษาบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของ พระราชปัญญาเวที (ริต รัตเวที) ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมหามานพ มานโว (อาจน้อย). “การจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐
- พระมหาวิชัย ยติชโย. “การศึกษาการพัฒนาวัดนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระมหาสังเวียร ปญฺญารโ (ศรีมันตะ). “บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- พระมหาสุเทพ ผิวเผือด. “ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวที่มีต่อวัดและชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีวัดไผ่โรงวัว ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ พช.ม. กรุงเทพฯ**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ฉบับอัดสำเนา, ๒๕๕๕, หน้า ๑๑๐.
- พูลทรัพย์ สวนเมืองตุลาพันธ์. **รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด**. สำนักงานกองสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๖.
- พระศักดิ์ดา วิสุทธิญาโณ (มรดา) “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

บรรณานุกรม

- พระสมุทรวชิโรโสภณ (โสภณ ธมฺมโสภโณ). “การพัฒนาการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖
- พระสมุห์อนุรักษ์ อีรสกโก (ช้างเมือง). “**การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร**”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔
- เพชรรินทร์ คลังตระกูล. “ศึกษาการอนุรักษ์และเผยแพร่ประเพณีการทอดกฐินของชุมชนเทศบาล ตระการพิชผล อำเภอตระการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).
- เพ็ญกานต์ นามวงศ์. “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว**. คณะพัฒนาการท่องเที่ยว (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘ - ๑๙.
- แม่ชีกฤษณา รักษาโฉมและคณะ. “รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ “สู่” เส้นทางธรรม” บทความวิจัย (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).
- ภัทร์สุภา ลีลานภาพรรณ. “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑
- วันชพร จันทรักษา “ปัจจัยและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา กรณีศึกษา เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒.
- วิทยา จันทรแดง. “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔.
- ศรชัย ไทรชมพู. “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน วิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยและมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๘.
- สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา. “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง”. **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม

- สุนีย์ อภิชาติกุลชัย. “การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗)
- สุทธิพร รัตนธร ศรีธธา. “ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).
- อนุกุล บุญรักษา. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวา ๔ ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- อภิรักษ์ ไพบุลย์. “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทวัด: กรณีศึกษา วัดใหม่ทุ่งคา ต.กำแพงเพชร อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา”. **รายงานการค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๑.
- อนุวัต กระสังข์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗
- อัญชลี สมใจ. “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา: กรณีศึกษาวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒.
- อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ. สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล: ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. **รายงานการวิจัย (สกว)**. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน, ๒๕๕๐.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

- กระทรวงวัฒนธรรม. (อนุสัญญา มรดก โล ก ๒ ๕ ๕ ๕), [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.thaiwhic.go.th/convention.aspx>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].
- นิคม มุสิกคามะ. กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. **ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “วัฒนธรรม”**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].
- ประเวศ วะสี. กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, **ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “วัฒนธรรม”**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธิ์ ประยุตฺโต). กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. **ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **วัฒนธรรม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].
- สาโรช บัวศรี. กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, **ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].
- อมรรัตน์ เทพกำปนาท. กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. **ความหมาย แนวคิดและประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/5954>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].
- อุทยานสามร้อยยอด.ประวัติความเป็นมาอำเภอสามร้อยยอด. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.tripsamroyod.com/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%94/> [๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐]

(๔) เอกสารอื่นๆ :

- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด. วัดในเขตอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. มติมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๓ / ๒๕๕๑ มติที่ ๘๙ / ๒๕๕๑: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสามร้อยยอด. ๒๕๕๑. ถ่ายเอกสารอัดสำเนา.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง แบ่งเขตท้องที่อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งเป็นกิ่งอำเภอสามร้อยยอด. **ราชกิจจานุเบกษา ๑๑๒ (พิเศษ ๙ ง): ๖๖. ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๘.**
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ตั้งและกำหนดเขตตำบลในท้องที่กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. **ราชกิจจานุเบกษา ๑๑๒ (๙๑ ง): ๕๙-๖๗. ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๘.**

(๕) สัมภาษณ์ :

- สัมภาษณ์ ชัยณัฐ จันทรพัฒน์, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการอำเภอสามร้อยยอด, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ ดำหริ กำปันวงษ์,รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามร้อยยอด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ ประจักษ์ เงินศร, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลศาลาล้อย, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ เกริกชัย ชาดีไทยไตรรงค์, วัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม

สัมภาษณ์ พระครูกิตติญาณพิสุทธิ์ (สมชาย กิตติญาณโณ), เจ้าอาวาสวัดไร่ใหม่สามัคคี, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส, เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ (เฉลิม ชิวสุทฺโธ), เจ้าอาวาสวัดพุ, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระครูสถิตกัลยาณคุณ (เทียน ตปสีโล), เจ้าอาวาสวัดศาลาล้อย, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระครูสีลจันทราภรณ์ (จวน จันทสีโล), เจ้าอาวาสวัดบางปู, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระมหาจันทน์ จรณธมโม, เจ้าอาวาสวัดตาลเจ็ดยอด, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ลำเพย ศิริชัย, กรรมการวัดหุบตาโคตร, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ สิทธิศักดิ์ น้อยผล, กำนันตำบลสามร้อยยอด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ :

(I) Books :

Bywater, M, *The Market for Cultural Tourism in Europe*. (Travel and Tourism Analyst, 6 , 1993), P. 30-46.

Garrod, B., & Fyall, A, *Beyond the rhetoric of sustainable tourism? Tourism Management*, 19 (3) , 1998, P. 199-212.

Richard A. Swanson & Elwood F. Holton III, *Foundations of Human Resource Development*. (San Francisco, USA: Berrett-Koehler Publisher, Inc.. , 2001), p.90.

Smith, M. K, *Issues in Cultural Tourism Studies*. London: Routhledge, 2003, P. 37.

(II) Electronics :

Goodall, J, *The Chimpanzees of Gombe: Patterns of Behavior*, 1986 อ้างใน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1>, [๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๕ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

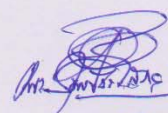
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

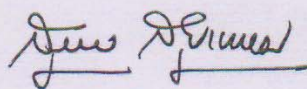
นมัสการ พระสมุทรขรรค์โสภณ,ดร.

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุพุทธจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์


(พระสมุทรขรรค์โสภณ, ดร.)



(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุพุทธจิตโต

โทรติดตอ.๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูวิสุทธาจารย์คุณ,ดร.

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทธจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทธจิตโต

โทรติดตอ.๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๕ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูวชิรวัฒน์,ดร.

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต รัชสประจำตวันสิติ ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ตรางแล้ว

(พระครูวชิรวัฒน์, ดร.)

(พระครูวชิรวัฒน์, ดร.)

๓๐ ก.ย. ๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต

โทรติดตอ.๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๙๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต,ดร.

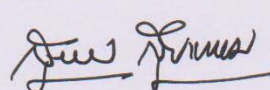
เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์จิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว


(พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ดร.)
๒๑ ก.ย. ๖๐



(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์จิตโต

โทรติดตอ.๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แพกซ์ ๐-๒๕๕๒-๓๓๕๔ ภายใน (๒๐๓๘)

ที่ ศร.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทฺธจิตฺโต รัทสประจัตวานิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดีจึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

Geo. Primes

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

എന്നതാണ് അർത്ഥം



ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธารงกิตต์ ฉายา สุทฺธจิตโต
โทรติดต่o.๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ภาคผนวก ข
ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ

๓ ธ.ค. ๕๕
 ดร. ส. จ. น.

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ(IOC) ของแบบสอบถาม
 เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัย พระครูโสภณธำรงกิตติ์

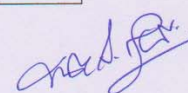
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ที่	ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑.ด้านการพัฒนาศาสนสถาน								
๑.	สถานที่ท่องเที่ยวสะอาดเข้าถึงง่าย สะดวกสบายปลอดภัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	มีการพัฒนา และปรับปรุงศาสนสถาน เป็นระบบมีสัดส่วนเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	มีระบบสาธารณูปโภคโดยรวมมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	มีการสนับสนุนงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนสำหรับบูรณปฏิสังขรณ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	การสร้างศาสนสถาน มีความสอดคล้องต่อศิลปกรรมแบบไทยและวัฒนธรรมตามท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖.	มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงศาสนสถานสร้างสิ่งใหม่ ๆ ทันสมัย กับโลกยุคใหม่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗.	อาคารเสนาสนะภายในวัดมีความมั่นคงแข็งแรงเหมาะแก่การประกอบศาสนกิจ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๘.	มีการจัดทำแผนผังภายในวัดโดยมีการจัดศาสนสถานอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙.	ไม่มีอาคารสูงหรือสิ่งก่อสร้างบดบังทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	มีที่จอดรถเป็นสัดส่วนเพียงพอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ									
๑.	มีป้ายชี้ทางเข้าสู่วัดและแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒.	มีเจ้าหน้าที่ของวัดสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ และความรู้โดยทั่วไปของวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	เจ้าหน้าที่มีอัธยาศัยดีและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	ส่งเสริมการศึกษาพระภิกษุสามเณร ศิษย์วัดให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	มีเจ้าหน้าที่ของทางวัด ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามสมควร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖.	มีหน่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้นในการดูแลสุขภาพผู้เข้ามาวัด	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๗.	พระภิกษุ สามเณร มีความสามารถในการแสดงธรรมและสนทนาธรรมได้เข้ากับยุคสมัย และเข้าใจง่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้



ที่	การบริหารจัดการสำนัก ปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัดราชบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๘.	บุคลากรในวัดแต่งกายสะอาด มีมารยาทดี มีน้ำใจไมตรีในการต้อนรับผู้ ที่มาวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙.	จัดบุคลากรไว้บริการดอกไม้ ธูป เทียน และเครื่องสังฆภัณฑ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	มีมัคคุเทศก์คอยให้คำแนะนำ กับนักท่องเที่ยวชาว ต่างประเทศ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.ด้านการพัฒนากิจกรรม ภายในวัด									
๑.	ดอกไม้ ธูป เทียน มีความสด สะอาด และ มีบริการอย่างเพียงพอ สะดวก ในการเปลี่ยน บูชา	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒.	มีการจัดสถานที่และเจ้าหน้าที่ รับศรัทธา เช่น ที่ถวาย สังฆทาน ที่รับบริจาคเพื่อออก ใบอนุโมทนาบัตร และ ตูรับ บริจาคต่าง ๆ	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓.	มีการจัดกิจกรรมทำบุญตัก บาตร เวียนเทียน และแสดง ธรรม ในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	มีการแสดงธรรมหรือเปิดเสียง ธรรมภายในวัด เช่น ธรรมะ เพื่อให้เกิดความสุขใจ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

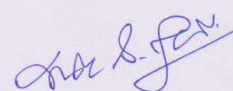
๓๓ ๘. ๕๖

ที่	ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕.	มีการจัดการอบรมปฏิบัติธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไป ในรูปแบบต่างๆจัดนิทรรศการและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ฯลฯ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖.	มีการโฆษณาทางสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗.	สร้างสรรค์กิจกรรมแนวคิดใหม่ๆทางศาสนาให้ผู้เข้ามาวัดได้ร่วมอยู่เสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘.	มีกิจกรรมอื่นๆ เช่น ให้อาหารปลา ล่องเรือชมสวนผลไม้ ดูวิถีชีวิตชุมชน ฯลฯ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙.	มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในโอกาสต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐.	มีกิจกรรมพิเศษตามช่วงเทศกาลต่างๆเช่นเข้าพรรษา ออกพรรษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

Handwritten signature

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ(IOC) ของแบบสัมภาษณ์

ที่	ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอดจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑.สภาพปัจจุบัน								
๑.	ด้านพัฒนาศาสนสถาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒.	ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือ บุคลากรของวัดในการให้บริการ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓.	ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	๒.ปัญหาอุปสรรค								
๑.	ด้านพัฒนาศาสนสถาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒.	ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือ บุคลากรของวัดในการให้บริการ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓.	ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
	๓.แนวทางการพัฒนา								
๑.	ด้านพัฒนาศาสนสถาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒.	ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือ บุคลากรของวัดในการให้บริการ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓.	ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้



ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์
เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๕๓



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ เจ้าคณะอำเภอบราญบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทฺธจิตฺโต รัทสปรจำตวันนิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในการปกครองของ
พระคุณท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูโสภณธำรงกิตติ
สุทฺธจิตฺโต
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทฺธจิตฺโต
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try Out)

০১৩৭৬৬৬

০৬৮ ৪.৫৮৮

Reliability

***** Method 2 (covariance matrix) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

		Mean	Std Dev	Cases
1.	A1	3.0667	1.0483	30.0
2.	A2	3.1333	.9732	30.0
3.	A3	2.9333	1.0483	30.0
4.	A4	3.0667	1.0148	30.0
5.	A5	3.3667	.9279	30.0
6.	A6	2.8667	.8996	30.0
7.	A7	3.4333	.8172	30.0
8.	A8	3.2000	.7611	30.0
9.	A9	3.0667	1.0148	30.0
10.	A10	3.2000	.7611	30.0
11.	B1	3.0000	1.0505	30.0
12.	B2	3.2333	.8976	30.0
13.	B3	2.9667	.9994	30.0
14.	B4	3.1667	.8743	30.0
15.	B5	3.0667	1.0148	30.0
16.	B6	3.3000	.9154	30.0
17.	B7	3.2333	.7739	30.0
18.	B8	3.2333	.8584	30.0
19.	B9	3.2333	1.0400	30.0
20.	B10	3.0667	1.0148	30.0
21.	C1	3.2333	.7739	30.0
22.	C2	2.9000	.8847	30.0
23.	C3	2.7667	.9714	30.0
24.	C4	3.0667	.7397	30.0
25.	C5	2.7000	.9523	30.0
26.	C6	3.0667	.6915	30.0
27.	C7	3.0667	.8683	30.0
28.	C8	3.1333	.9371	30.0
29.	C9	3.2333	.8976	30.0
30.	C10	3.1333	1.0080	30.0
31.	TOTAL	3.1097	.6725	30.0

*** Warning *** Determinant of matrix is zero

Statistics based on inverse matrix for scale ALPHA
are meaningless and printed as .

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

N of Cases = 30.0

୦୧୨୦/୧୨
 Kac S. J. V.

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	93.1764	451.0410	.4741	.	.9777
A2	93.1097	453.8263	.4456	.	.9777
A3	93.3097	448.2481	.5385	.	.9774
A4	93.1764	434.6207	.8886	.	.9754
A5	92.8764	441.7453	.7857	.	.9760
A6	93.3764	446.7875	.6746	.	.9765
A7	92.8097	447.7668	.7175	.	.9763
A8	93.0431	447.0044	.7975	.	.9760
A9	93.1764	434.6207	.8886	.	.9754
A10	93.0431	447.0044	.7975	.	.9760
B1	93.2431	436.3291	.8162	.	.9758
B2	93.0097	443.6133	.7625	.	.9761
B3	93.2764	437.2530	.8374	.	.9757
B4	93.0764	443.9498	.7746	.	.9760
B5	93.1764	434.6207	.8886	.	.9754
B6	92.9431	443.8519	.7405	.	.9762
B7	93.0097	446.5781	.7972	.	.9760
B8	93.0097	444.1401	.7843	.	.9760
B9	93.0097	435.2469	.8509	.	.9756
B10	93.1764	434.6207	.8886	.	.9754
C1	93.0097	450.5917	.6715	.	.9765
C2	93.3431	450.0932	.5960	.	.9769
C3	93.4764	444.8164	.6709	.	.9766
C4	93.1764	448.2144	.7819	.	.9761
C5	93.5431	445.4029	.6702	.	.9765
C6	93.1764	447.4873	.8643	.	.9758
C7	93.1764	445.6234	.7330	.	.9762
C8	93.1097	440.5135	.8099	.	.9758
C9	93.0097	442.2845	.7988	.	.9759
C10	93.1097	437.6268	.8206	.	.9758
TOTAL	93.1333	444.6023	.9942	.	.9754

Reliability Coefficients 31 items

Alpha = .9769 Standardized item alpha = .9781

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลไทร อำเภอมั่นขวัญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๑๑๕๔ ถึง ๒๑๑๐, ๒๑๑๑, ๒๑๑๘

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสิทธิศักดิ์ น้อยผล กำนันตำบลสามร้อยยอด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

กำนันสิทธิศักดิ์ น้อยผล/ทช
กำนันตำบลสามร้อยยอด.
๑๑ ธ๖ ๖๐

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๒-๒๔๔-๕๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลไทร อำเภอมั่นขวัญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ถึง ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสีลจันทราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดบางปู
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงจิตต์ ฉายา สุทนต์โต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ
พระครูสีลจันทราภรณ์
เจ้าอาวาสวัดบางปู

นมัสการด้วยความเคารพ

ดร.สุพล สุธะพรหม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงจิตต์ ฉายา สุทนต์โต
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลไผ่ไร่ อำเภอรังนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ถึง ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายประจักษ์ เงินศรี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ บ้านศาลเจ็ดยอดตำบลศาลาลัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระบรมราชูปถัมภ์

ขอแสดงความนับถือ

นายประจักษ์ เงินศรี
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑

นายประจักษ์ เงินศรี
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ທີ ૫૪ ૬૧૦૬.૭/૧૧૬



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาวิทยาศาสตร์

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

1975, 06-08-09-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ พระมหาจันทน์ จรณธมฺโม เจ้าอาวาสวัดตาลเจ็ดยอด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื้อด้วย พระครูเสถียรธำรงกิตติ ญาสา สุทฺธจิตฺโต รัชสประจํตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็น ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ สนิท ดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสนคณาภิธาน ศาสนาวิทยาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอันอย่างว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

பெரியகோட்டை மருமகன் அருங்குடி வீதி.

ଅ.ସ. ବିହାରୀ

ଅନୁଷ୍ଠାନର ନାମ ବସନ୍ତ ଲାଲ

๕๙๑ ๑๓๓๖ ๖๔๓๖ (๖๔๓๖)

5. 8. 11. 100.

นมัสการมาด้วยความเคารพ

Two Primes

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนาศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุธจิตโต

โทรติดต่. ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ที่ ศบ ๖๑๐๕.๒/๔๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรับน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๑๕๐
โทร. ๐๒-๘๘๐-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๓๐, ๒๑๓๓๑, ๒๑๓๓๘

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูโกศลญาณพิสุทธิ์ เจ้าอาวาสวัดไร่ไหมสมมคคี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโกศลญาณพิสุทธิ์ ฉายา สุทฺธจิตฺโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในนามของบัณฑิตศึกษา
ขอ: คุณคณาจารย์ ดร.สุพจน์ สุธะพรหม

เจ้าอาวาสวัดไร่ไหมสมมคคี
๕.๑๑.๖๐

นมัสการด้วยความเคารพ

ดร.สุพจน์ สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูโกศลญาณพิสุทธิ์ ฉายา สุทฺธจิตฺโต
โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
 ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อพฐยา : ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรัน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ถึง ๒๓๓๐, ๒๓๓๑, ๒๓๓๘

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทธจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด
 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในนามของพระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทธจิตโต

นมัสการมาด้วยความเคารพ

พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส

ดร.สุพล สุธะพรหม

พระครูปลัดไพศาล โรจนวิโส

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

เจ้าอาวาสวัดหนองข้าวเหนียว

น. ๕.๑.๖๐

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทธจิตโต
 โทรติดต่อ. ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลไทร อำเภอรับน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๑๑๕๕ ถึง ๒๑๑๐, ๒๑๑๗, ๒๑๑๘

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์ เจ้าอาวาสวัดพุ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทธจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพ

พระครูวิสุทธิธรรมานุรักษ์
เจ้าอาวาสวัดพุ
พ.ช.ม.๖๑

ดร.สุพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทธจิตโต
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังฆศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลไผ่ไร่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๖-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสถิตกัลยาณคุณ เจ้าอาวาสวัดศาลาลาย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทธจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูสถิตกัลยาณคุณ เจ้าอาวาสวัดศาลาลาย นมัสการด้วยความเคารพ

พระครูสถิตกัลยาณคุณ
เจ้าอาวาสวัดศาลาลาย

สุรพล สุขะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ศ. อ.ค. นอ

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทธจิตโต
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๙



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา
ภาควิชาปรัชญา ศาสนาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : ยะหาริยนศูนยวัดศรีสุทวรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลไผ่ อำเภอนิรภัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๑๓๕๕ ต่อ ๒๑๓๓๐, ๒๑๓๓๑, ๒๑๓๓๒

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูอาทรศิริรักษ์ เจ้าคณะอำเภอบางบาล วัดเขาน้อย
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในการปกครองของ
พระคุณท่านเพื่อการนี้จึงขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวม
ข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Signature)
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(Signature)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
 ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อีเมล : ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘@mcu.ac.th
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ถึง ๒๓๓๐, ๒๓๓๑, ๒๓๓๒

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน นางลำเพย ศิวลิย์ กรรมการวัดหุบตาโครต
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุธมฺมจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุธมฺมจิตโต

ขอแสดงความนับถือ

+ ลำเพย ศิวลิย์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุธมฺมจิตโต)

นางลำเพย ศิวลิย์

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

กรรมการวัดหุบตาโครต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

๕.๕.๖๐

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุธมฺมจิตโต
 โทรศัพท์ ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ถึง ๒๑๑๐, ๒๑๑๗, ๒๑๑๘

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายคำหรี กำนันางษ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามร้อยยอด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุพุทธจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑. นิสิตบัณฑิตศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ขอแสดงความนับถือ

นาย คำหรี กำนันางษ์

รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสามร้อยยอด (ของศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

11. ๑๐. ๒๕๖๐

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุพุทธจิตโต
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๘



ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๑๓๓๐, ๒๑๓๓๑, ๒๑๓๓๔

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาวชัญญ์ฐ จันทร์พุม นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการอำเภอสามร้อยยอด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ให้ นักศึกษา สืบถาม ณ เกษมธรรมาภรณ์

(นางสาวชัญญ์ฐ จันทร์พุม)

นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระครูโสภณธำรงกิตติ ฉายา สุทนต์โต
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๒-๒๔๕-๕๐๖๓

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย



แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โดยแบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-ฉายา (นามสกุล).....อายุ.....ปี.....พรรษา.....

๒. การศึกษา ทางธรรม นักรธรรม.....เปรียญธรรม.....ประโยค.....

๓. การศึกษา ทางโลก

๔. ภาระหน้าที่รับผิดชอบ.....

๕. สัมภาษณ์ วันที่เดือน.....พ.ศ.

ส่วนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์ เรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”

๑. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในสภาพปัจจุบัน

๑.๑ ด้านพัฒนาศาสนสถาน

.....

.....

.....

.....

๑.๒ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

.....

.....

.....

.....

๑.๓ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

.....

.....

.....

.....

๒. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อย
ยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในปัญหาอุปสรรค

๒.๑ พัฒนาศาสนสถาน

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

.....

.....

.....

.....

๓. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อย
ยอดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในแนวทางการพัฒนา

๓.๑ ด้านพัฒนาศาสนสถาน

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรของวัดในการให้บริการ

.....

.....

.....

.....

๓.๓ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

.....

.....

.....

.....

พระครูโสภณดำรงกิตติ์

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย



- ชื่อ : พระครูโสภณอํารงกิตฺตํ (กิตติศักดิ์ สุทฺธจิตฺโต)
- เกิด : วันเสาร์ ที่ ๒๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘
- สถานที่เกิด : ๑๓๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก
: รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- อุปสมบท : วันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๙
ณ วัดบ้านใหม่ ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๒๕๓๙
- สังกัด : วัดหุบตาโคตร ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดหุบตาโคตร ตำบลสามร้อยยอด อำเภอสามร้อยยอด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๒๕๓๙